

ILOISESTI YHDESSÄ

Alavuden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

Maija Hietaniemi

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumismallit

Sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus (diakoni)

TIIVISTELMÄ

Hietaniemi, Maija. Iloisesti yhdessä. Alavuden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Diak Länsi, Pori, kevät 2012, 97 s., 9 liitettä. Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaaliryön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön aiheena oli vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Alavuden seurakunnassa. Opinnäytetyö toteutettiin kehittämishankkeena, jonka tarkoituksena oli yhdessä Alavuden seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa löytää uusia näkökulmia vapaaehtoistyöhön. Hankkeessa kehitettiin vapaaehtoistyön organisointia ja sisältöjä sekä luotiin pysyviä ja laadukkaita rakenteita vapaaehtoistyön kehittämiseksi. Tarkoituksena oli muuttaa työskulttuuria niin, että vapaaehtoisille löytyisi enemmän tilaa ja erilaisia tehtäviä.

Hankkeen konkreettisia tavoitteita olivat: koko seurakunnan vapaaehtoistyön kehittäminen yhteisesti, olemassa olevan vapaaehtoistoiminnan kartoitus, vapaaehtoistyöstä tiedottaminen ja vapaaehtoisten rekrytointi, vapaaehtoistojoiden rekisterin luominen, uusien vapaaehtoistehtävien luominen ja koulutuksen suunnittelu.

Kyselyaineistoa, kehittämisehdotuksia ja palautetta kerättiin hankkeen aikana työyhteisöltä, vapaaehtoisilta ja vapaaehtoistyön tiimin jäseniltä. Aineiston analysoinnissa käytettiin luokittelua ja teemoittelua, sekä vähissä määrin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.

Hanke liittyi Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeeseen, ja sitä toteuttamaan perustettiin seurakuntalaisista ja työntekijöistä koostuva vapaaehtoistyön tiimi. Koko työyhteisö oli johdon myönteisellä tuella mukana kehittämishankkeessa. Tiedottamisen ja rekrytointin edistämiseksi järjestettiin tapahtumia. Iloisesti yhdessä – vapaaehtoistyön viikko ja Kinkerikiri olivat yhteisesti suunniteltuja ja toteutettuja tapahtumia.

Hankkeen tuloksena perustettiin vapaaehtoistyön vastuuryhmä. Näin vapaaehtoistojinnalle saatiin pysyvä ja tasavertainen asema organisaatioon. Hankkeen tuloksia olivat myös vapaaehtoistyön ilmoittautumis- ja rekisteröimislomake ja koko seurakunnan vapaaehtoistojinnasta kertova esite. Vapaaehtoistojinta näkyy nyt myös seurakunnan verkkosivuilla. Uusia vapaaehtoistehtäviä luotiin ja uusia toimijoita lähti mukaan.

Hankkeella on luotu vapaaehtoistojinnan yhteiselle organisoinnille pohja. Vapaaehtoistojinta on ollut aktiivista aikaisemminkin, mutta nyt se on saanut syvemmän merkityksen. Työskulttuuri on vapaaehtoistojinnalle myönteinen ja kehittämisprosessi jatkuu vastuuryhmän ja työyhteisön perustyönä.

Asiasanat: seurakunta, vapaaehtoistojinta, osallisuus, sosiaalinen pääoma, kehittämis-hanke

ABSTRACT

Hietaniemi, Maija. Development of Voluntary Work in Alavus Parish. 97 p., 9 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2012.
Diaconia University of Applied Sciences.
Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work.
Degree: Bachelor of Social Services + Deacon.

The subject of the thesis was the development of voluntary work in Alavus parish. The thesis was carried out as a development project to improve practices in working life. The project was intended to find new perspectives on voluntary work together with the employees and members of the parish. The project developed the organization and contents of voluntary work. Permanent structures for the development of voluntariness were created during the project. The aim was to change the working culture so that more space and various tasks could be found for volunteers.

Concrete objectives in the project were: to develop together voluntary work in the whole parish, to chart the existing voluntary activities, to inform on voluntariness, to recruit volunteers, to establish a register of voluntary actors, to create new tasks for volunteers and to plan education.

The project related to the voluntary development project of the Church Council. A team of volunteers was set up to implement the project. The team consisted of parishioners and church employees. The whole work community was involved in the development project. The management responded positively to the project and encouraged the staff to participate in the project. Various events were held during the project. The aim was to improve information on voluntariness and to attract new people to do voluntary work.

The charting material, suggestions for development, and feedback were collected from the work community, volunteers and the members of the team during the project. The data were analyzed by classes and themes, and partly by content analysis.

Due to the project, a group responsible for the voluntary work in the whole parish was set up. Voluntary work has now a permanent and equal status within the parish organization. The project produced a registration form of volunteers. Information on voluntary work can now be found in the booklet and in the congregation website. New voluntary tasks were created and new actors joined voluntary work. The project raised the valuation and profile of the church voluntary work. Voluntary work has a deeper meaning now. The basis for the development of voluntary work was created. The work culture is positive and the development process continues.

Keywords: parish, voluntary work, participation, social capital, development project

SISÄLTÖ

1 MIKSI KEHITÄMME VAPAAEHTOISTOIMINTAA	6
2 ALAVUDEN SEURAKUNTA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	8
3 HANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET SEKÄ SIOJITTUMINEN LAAJEMPIIN KOKONAISUUKSIIN	10
4 HANKKEEN TOTEUTUSAIKA, KOHDERYHMÄ, RESURSSIT JA RISKIT	12
5 KESKEISET KÄSITTEET	14
5.1 Vapaaehtoistoiminta–vapaaehtoistyö, kirkon vapaaehtoistoiminta	14
5.2 Osallisuus, koinonia.....	16
5.3 Sosiaalinen pääoma	17
6 PERUSTEET VAPAAEHTOISTOIMINNALLE RAAMATUSA, KIRKON STRATEGIOISSA JA HYVINVOINTIVALTION MURROKSESSA	19
6.1 Vapaaehtoisuuden ja osallisuuden teologiaa.....	19
6.2 Kirkon strategiat ja kirkkohallituksen vapaaehtoistoinnin kehittämishanke....	22
6.3 Hyvinvointivaltion murros.....	25
7 VAPAAEHTOISTOIMINNAN NORMIT	28
7.1 Seurakunnan jäseniä koskevat normit kirkkolaisissa ja -järjestyksessä.....	28
7.2 Henkilörekisterit	30
8 ASKEL ASKELEELTA EDETEN, TOIMIEN JA POHTIEN	32
9 OLEMASSA OLEVA VAPAAEHTOISTOIMINTA JA KEHITTÄMISIDEAT	36
9.1 Aineiston keruu ja menetelmät, aiemmat tutkimukset ja hankkeet.....	36
9.2 Työntekijöiden näkökulmia vapaaehtoistoinnasta	37
9.3 Vapaaehtoisten näkökulmia	46
9.4 Vapaaehtoistyön vastuuryhmän näkökulmia	51
10 RAKENTEET ON TARKOITETTU TUKEMAAN TOIMINTAA	53
10.1 Vapaaehtoistyön tiimistä vapaaehtoistyön vastuuryhmäksi	53
10.2 Vapaaehtoistyön rekisteri ja koulutus suunnitelma	55
11 TEEMME VAPAAEHTOISTOIMINTAA NÄKYVÄKSI.....	57
11.1 Iloisesti yhdessä – vapaaehtoistyön viikko	57
11.2 Kinkerikiri.....	58
11.3 Vapaaehtoistyö verkkosivuilla, esitteessä ja mediassa	60
12 UUSIA TUULIA JA LÄHITULEVAISUUDEN SUUNNITELMIA.....	62

13 HANKKEEN TULOKSET JA TARKASTELU.....	65
14 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
LÄHTEET.....	80
LIITE 1: Kutsu vapaaehtoistyön tiimiin	83
LIITE 2: Alkukartoitus työyhteisössä.....	84
LIITE 3: Kysely vapaaehtoisille kirkkopäiväretkellä.....	89
LIITE 4: Kysely vapaaehtoisille kiitosjuhlassa.....	90
LIITE 5: Kysely vapaaehtoistyön vastuuryhmälle	91
LIITE 6: Vapaaehtoistyön ilmoittautumis- ja rekisteröimislomake	93
LIITE 7: Iloisesti yhdessä –vapaaehtoistyön viikon ohjelma	94
LIITE 8: Saate työyhteisön kyselyyn.....	95
LIITE 9: Kysely työyhteisölle	96

1 MIKSI KEHITÄMME VAPAAEHTOISTOIMINTAA

Alavuden seurakunnassa on pitkät perinteet vapaaehtoistoiminnalle. Seurakuntalaiset osallistuvat aktiivisesti vapaaehtoistehtäviin eri työaloilla ja tällä hetkellä toimijoitakin on hyvin. Äkkiseltään voisi ajatella, ettei toiminnan kehittämiseksi ole edes tarvetta. Mikä saa työyhteisön innostumaan ja kiinnostumaan vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä? Minkälaisia asioita on tämä kehittämishankkeen taustalla?

Seurakunnan nykyiset vapaaehtoiset toimijat ovat pääsääntöisesti eläkeläisiä. Miten toiminnan jatkuvuus turvataan, kun he ikääntyvät ja jättävät tehtävänsä? Haasteena on saada mukaan uusia ihmisiä osallistumaan ja toteuttamaan seurakunnan toimintaa. Alavuden seurakuntaan tehtiin piispantarkastus tammikuussa 2011. Myös Lapuan hiippakunnan piispa Simo Peura toi esiin huolensa vapaaehtoistoiminnan jatkuvuudesta. Piispa seurueineen ehdotti yhtenä kehittämistoimenpiteenä vapaaehtoistyön vastuuryhmän perustamista.

Kaikesta jo olemassa olevasta vapaaehtoistoiminnasta osataan seurakunnassamme olla kiitollisia ja vapaaehtoisia halutaan kohdella hyvin ja arvostavasti. Eri työalat ovat perinteisesti huolehtineet omista vapaaehtoistoiminnan käytännöistään. Välttämättä ei edes tunneta hyvin muiden työalojen vapaaehtoistoiminnan muotoja. Koko seurakunnan vapaaehtoistoiminta kannattaa tehdä yhteisesti näkyväksi. Käytäntöjä on syytä yhtenäistää, että kaikki seurakunnan vapaaehtoiset kokevat olevansa samanarvoisia. Myös työ- ja kulttuurista voidaan tarkastella. Ovatko vapaaehtoiset toteuttamassa tehtäviä työntekijälähtöisesti? Vai otetaanko heidät aidosti huomioon tasavertaisina toimijoina työntekijöiden rinnalla, otetaanko vapaaehtoiset mukaan myös toiminnan suunnitteluun? Miten tuetaan seurakuntalaisten osallisuutta ja vastuun kantamista? Voitaisiko vapaaehtoistoiminnan organisointia kehittää yhteisesti niin, että seurakuntalaiset tavoitettaisiin paremmin mukaan toimintaan?

Seurakunnan vapaaehtoistoiminta on monimuotoista. Seurakuntalaisilla ei välttämättä ole tietoa siitä, missä kaikissa tehtävissä voisi olla mukana. Seurakuntalaisilla on monenlaisia taitoja ja kykyjä. Työntekijät eivät välttämättä ole sisäistäneet, missä kaikissa tehtävissä he voisivat kääntyä seurakuntalaisten puoleen ja pyytää heitä mukaan yhteistyöhön. Asioiden esillä pitäminen ja aktiivinen tiedottaminen lisäävät vuorovaikutusta.

Perinteisen tiedottamisen rinnalle voidaan kehittää tiedottamista verkossa. Perinteisten vapaaehtoistehtävien rinnalle voidaan kehittää uusia tehtäviä. Pitkää sitoutumista vaativien tehtävien lisäksi on hyvä olla tarjolla myös projekti- ja kertaluonteisia tehtäviä, jotka sopivat paremmin työelämässä oleville ihmisille.

Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen nousee kirkon piirissä yleisesti esille. Painopistettä seurakuntien toiminnassa halutaan muuttaa viranhaltijakeskeisyydestä seurakuntalaisten osallistumiseen ja osallisuuteen. Meidän kirkko -strategiassa (2008) vapaaehtoistoiminta on nostettu koko kirkon tärkeäksi kehittämishankkeeksi. Taloudellisten resurssien niukentumisen myötä nähdään vapaaehtoistoiminta yhä enemmän myös seurakunnan toiminnan mahdollistajana. Kirkkohallituksessa toteutetaan vuosina 2009 - 2012 vapaaehtoistoiminnan kehittämishanketta, johon seurakuntia on kutsuttu mukaan. Alavuden seurakunta lähti mukaan kirkkohallituksen hankkeeseen huhtikuussa 2011. Tavoitteena on ollut löytää yhdessä seurakuntalaisten kanssa uusia näkökulmia vapaaehtoistoimintaan sekä kehittää vapaaehtoistoimintaa tukevia rakenteita. Näkökulmana on koko seurakunnan vapaaehtoistyön kehittäminen yhteisesti.

Tämä opinnäytetyö on Alavuden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen raportti. Se on kuvaus siitä, mitä seurakunnassa tehtiin vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi vuoden aikajaksolla 1.4.2011 – 31.3.2012. Hankeraportti kuvaa prosessin vaiheita, sen avulla voidaan tarkastella tällä ajanjaksolla tehtyjä toimenpiteitä. Kehittämisprosessi seurakunnassa kuitenkin jatkuu hankemuotoisena vuoden 2012 loppuun saakka. Hankkeen aikana perustettu vapaaehtoistyön tiimi muuttui vuoden 2012 alusta vapaaehtoistyön vastuuryhmäksi. Vapaaehtoistoiminta saatiin pysyväksi rakenteeksi seurakuntaan, ideointi ja kehittäminen jatkuvat hankeajan jälkeen. Hankkeella luotiin pohja ja tehtiin esityö. Tästä on hyvä jatkaa. Tämä hanke voi innostaa jotain toistakin seurakuntaa lähtemään mukaan vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen ja tarkastelemaan työkulttuuriaan. Se matka on mahdollista ja kannattavaa tehdä, iloisesti yhdessä. Opinnäytetyön tekijällä oli aktiivinen rooli kehittämishankkeen toteuttamisessa vapaaehtoistyön tiimin jäsenenä, työyhteisön jäsenenä ja hanketoiminnan arvioijana ja raporttija.

2 ALAVUDEN SEURAKUNTA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Alavus on toiminnallisesti vahva ja vireä seurakunta. Sen toiminta on perinteisiin pohjautuvaa, tulevaisuuteen suuntaavaa ja yhteistyöhakuista. Yhteistyötä tehdään työalojen välillä, naapuriseurakuntien ja kaupungin sekä erillisten järjestöjen kanssa. Työntekijöistä ja seurakuntalaisista koostuvat vastuuryhmät tukevat työalojen toimintaa. Toimintaympäristön muutokset haastavat seurakuntaa kehittämään sekä lyhyen että pitkän tähtäimen toiminnan ja talouden suunnittelua. (Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli 2011.)

Alavuden seurakunnan jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 8 357 (8 443 vuonna 2010) henkeä. Alavuden kaupungissa oli asukkaita 31.12.2011 kaikkiaan 9 232. Seurakunnan jäseniä heistä oli siis 90,5 % (90,9 % vuonna 2010). Kirkon jäsenyys on yhä alavutelaisille varsin merkittävä asia. Seurakunnan jäsenmäärä on kahdenkymmenen vuoden tarkkailujakson aikana tasaisesti laskenut. Syynä tähän on ollut muuttotappio (-37 vuonna 2011 ja -84 vuonna 2010) ja väestön ikääntyminen. Seurakunnan jäseneksi liittyi vuonna 2011 kasteen kautta 87 henkeä, mikä oli 12 vähemmän kuin kuoleman kautta poistuneita (-99). Vuonna 2011 kirkosta erosi 48 henkeä. Kirkkoon liittyneiden määrä vuonna 2011 oli 14 henkeä, mikä oli kolme enemmän kuin edellisellä vuonna. (Alavuden seurakunta 2012.)

Kirkon jäsenyydellä ja vapaaehtoistoiminnalla on yhteyttä. Sitoutuakseen jäsenyyteen seurakuntalaisten on koettava kirkko omaksi yhteisökseen, hengelliseksi kodikseen. Vapaaehtoistoiminta voi tarjota ihmisille mahdollisuuden kokea osallisuutta ja yhteyttä seurakuntaan.

Alavuden seurakunnan tehtävänä on julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi kansankirkon hengessä. Tätä kansankirkollista tavoitetta kuvaa visio Vapaasti hengittävästä kirkosta. Kirkko on kastettujen jäsentensä muodostama yhteisö, joka erilaisine taustoineen ja hengellisine painotuksineen antaa jäsenilleen vapauden omanlaisensa hengelliseen elämään ja toisaalta vaatii jäseniltään toinen toistensa hengellisen elämän kunnioitusta. Seurakunta Kristuksen ruumiina ei erottele jäseniään parempiin ja huonompiin, vaan toimii yhdessä koko ruumiin parhaaksi. (Alavuden seurakunta 2012.)

Seurakunnan ja kirkon jäsenyyden merkityksen vahvistamien oli vuoden 2011 tavoitteena Pyhä-teeman ohella. Seurakuntaliitosneuvottelut Töysän seurakunnan kanssa näkyivät vahvasti vuoden 2011 toiminnassa. Seurakuntaliitos toteutuu vuoden 2013 alusta. Kirkkoherra Timo Kumpunen luonnehtii toimintakertomuksessa vuotta 2011 monella tapaa lähestyvän muutoksen vuodeksi. Piispantarkastuksen huomioiden yhdessä seurakuntaliitosvalmistelujen kanssa haastoivat kohtaamaan jotain, mitä voisi kutsua resurssien riittävyyden ongelmaksi. Työn tarve ei maailman muuttuessa seurakunnassa vähene, pikemminkin päinvastoin. Sen sijaan niin maailman kuin seurakuntatalouden paineet luovat kyllä tarpeen priorisointiin. Peruskysymys lienee, mihin rahkeet riittävät. Pidämmekö yllä tiloja vai toimintaa? Pärjäämmekö yksin vai yritämmekö yhdessä? Vuosi 2012 lienee se hetki, jolloin näihin kysymyksiin ainakin osittain joudutaan vastaamaan. Edelleen on hyvä muistaa että kristillinen kirkko on maailmanlaajuisesti toiminut ja toimii hyvin erilaisissa olosuhteissa. Ulkoiset olosuhteet, ihmisten arvot ja asenteet voivat muuttua paljonkin, mutta Kristuksen kirkko elää ja toimii sillä voimalla ja rohkeudella, minkä se saa itseltään Kolmiyhteiseltä Jumalalta. (Alavuden seurakunta 2012.)

Päätoimisia viranhaltijoita ja päätoimisissa työsopimussuhteissa olevia työntekijöitä Alavuden seurakunnassa on yhteensä 23. Lisäksi henkilöstöön kuuluu 3 palkkiotoimista suntiota ja 7 tuntipalkkaista apuemäntää. Työyhteisö kokoontuu kerran kuukaudessa yhteiseen työneuvotteluun keskustelemaan ajankohtaisista asioista.

Seurakunnan työyhteisössä vallitsee innokas ja hyvä henki. Yhteisössä on tilaa työskennellä ja toteuttaa erilaisia visioita. Alavus on elinvoimainen seurakunta, jonka monista oivallisista toimintatavoista on muiden syytä ottaa mallia. (Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli 2011.) Vapaaehtoisia toimijoita eri työaloilla on yhteensä satoja. Vapaaehtoisten tarkkaa lukumäärää ei pystytä ennen yhtenäisen rekisterin luomista ilmoittamaan. Monet vapaaehtoisista toimivat usealla eri työalalla.

3 HANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET SEKÄ SJOITTUMINEN LAAJEMPIIN KOKONAISUUKSIIN

Kehittämishankkeen tarkoituksena on yhdessä Alavuden seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa löytää uusia näkökulmia vapaaehtoistyöhön. Seurakuntalaisia rohkaistaan löytämään oma paikkansa ja tehtävänsä seurakunnassa. Hankkeessa kehitetään vapaaehtoistyön organisointia ja sisältöjä sekä luodaan pysyviä ja laadukkaita rakenteita vapaaehtoistyön kehittämiseksi. Tarkoituksena on muuttaa työkulttuuria niin, että vapaaehtoisille löytyisi enemmän tilaa ja erilaisia tehtäviä. Vapaaehtoistyön tiimistä nousevien ajatusten pohjalta aloitetaan kehittämistyö, jonka tavoitteena on seurakuntalaisista lähtevä toiminta.

Hankkeelle asetettiin 6 konkreettista tavoitetta. Nämä asetetut tavoitteet keskittyvät perusrakenteisiin, joita tarvitaan kehittämistoiminnan pohjalle. Syksyllä 2012 jää pohdittavaksi vielä vapaaehtoistoiminnan vakuutus- ja sopimusasioiden tarkistaminen sekä vapaaehtoisten koulutuksen aloittaminen.

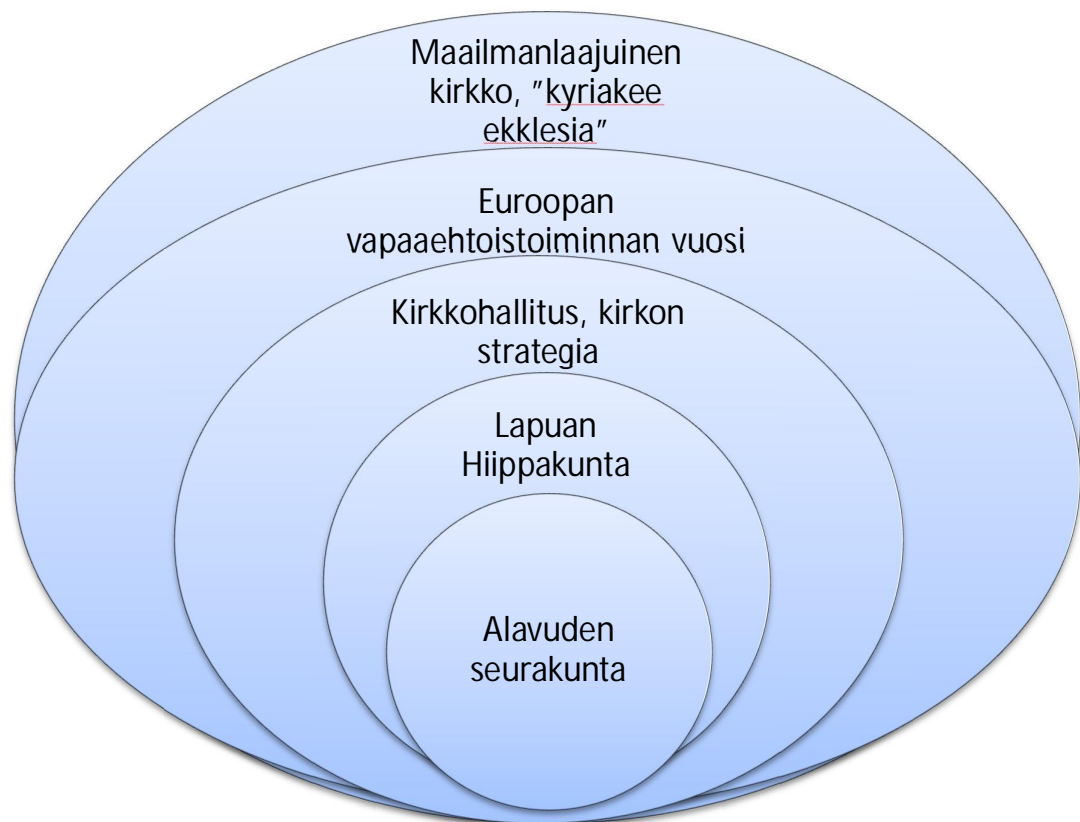
Konkreettiset raportoitavan hankeajan tavoitteet ovat:

1. koko seurakunnan vapaaehtoistyön kehittäminen yhteisesti
2. olemassa olevan vapaaehtoistoiminnan kartoitus
3. vapaaehtoistyöstä tiedottaminen ja vapaaehtoisten rekrytointi
4. yhteisen vapaaehtoistoimijoiden rekisterin luominen
5. vapaaehtoispankin perustaminen seurakunnan verkkosivuille, koko seurakunnan yhteisen vapaaehtoistoiminnan esitteen tekeminen, uusien vapaaehtoistehtävien luominen
6. vapaaehtoisten yhteisen koulutuksen suunnittelu.

Pitkän aikavälin tavoitteena on päästä Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen tavoitteiden suuntaisiin tuloksiin, joita kuvataan luvussa 6.2.

Hanke on paikallinen Alavuden seurakunnassa toteutettava prosessi, mutta se sijoittuu laajempiin kokonaisuuksiin kuvion 1 mukaisesti. Lapuan hiippakunnassa on vapaaehtoistoiminnan kehittäminen otettu tosissaan. Hiippakunnassa järjestetään hankkeen toteutusaikana useita hyviä vapaaehtoistyön koulutus- ja kehittämispäiviä, joista on hyö-

tyä Alavuden seurakunnan hankkeen toteuttajille. Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke toimii kattohankkeena Alavuden seurakunnan hankkeelle. Paikallishankkeen tavoitteet on linjattu kirkkohallituksen hankkeen tavoitteiden ja kirkon strategioiden suuntaisiksi. Vuosi 2011 on Euroopan vapaaehtoistoiminnan vuosi. Tästä johtuen vapaaehtoistointa on hyvin ajankohtainen aihe laajemminkin ja esillä mediassa. Kansalaistoiminta ja sosiaalinen pääoma nousee esiin keskusteluissa. Kirkon vapaaehtoistoiminnan erottaa muusta kolmannen sektorin toiminnasta sen hengellinen arvopohja. Vapaaehtoistointa voidaan nähdä koko maailmanlaajuisen kirkon, kaikkien kristittyjen yhteisenä palvelutehtävänä Jumalan maailmassa.

KUVIO 1. Hanke osana laajempia kokonaisuuksia (grafiikka: SmartArt)

4 HANKKEEN TOTEUTUSAIKA, KOHDERYHMÄ, RESURSSIT JA RISKIT

Hanke toteutetaan 1.4.2011–31.12.2012. Tämän jälkeen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen seurakunnassa jatkuu vapaaehtoistyön vastuuryhmän ja työyhteisön perustytynä. Tämä raportti kuvaa hanketta vuoden ajalta 1.4.2011–31.3.2012.

Hankkeen kohderyhmänä ovat Alavuden seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset toimijat sekä muut seurakuntalaiset. Hyödynsaajia ovat Alavuden seurakunta ja Alavuden kaupungin alueella asuvat henkilöt. Kehittämishankkeen raportti valmistuu konkreettiseksi työkaluksi Alavuden seurakuntaan, mutta kehittämishankkeen kautta nousevista toimintatavoista voi hyötyä mahdollisesti jokin muukin seurakunta.

Alavuden seurakunta lähtee mukaan Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämissankkeeseen. Kirkkohallituksen hanke on tukena ja suunnan näyttäjänä Alavuden seurakunnan paikallishankkeelle. Myös muilta kirkkohallituksen hankkeeseen mukaan lähteneiltä seurakunnilta saadaan vertaistukea hankkeen toteuttamiseen.

Hanke toteutetaan kirkkoherra Timo Kumpusen johdolla ja tuella. Kirkkoherran myönteinen asenne vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen on merkittävä voimavara. Kun esimies on vahvasti asian takana ja tukena, motivoi se koko työyhteisöä kehittämissankkeeseen sitoutumiseen.

Koko seurakunnan vapaaehtoistyön koordinointi sisällytetään vuoden 2011 huhtikuusta alkaen lähetyskasvatussihteerin työnkuvaan. Lähetyskasvatussihteri Satu Kivisaari toimii hankkeen toteuttamisesta vastaavana henkilönä ja samalla myös työpaikkaohjaajana Maija H:lle, joka tekee opinnäytetyönään hankeraportin. Maija H on Alavuden seurakunnan vt. diakoniatyöntekijä ja opiskelee työn ohessa sosionomi-diakoniksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa, Porin toimipaikassa. Lähetyskasvatussihteerillä on mahdollisuus käyttää työaikaansa kehittämissankkeeseen. Myös opinnäytetyön tekijä voi käyttää oman työnkuvansa sallimissa rajoissa työaikaansa hankkeeseen. Heillä molemmilla on mahdollisuus osallistua myös erilaisiin kirkkohallituksen ja hiippakunnan järjestämiin vapaaehtoistyön koulutuksiin ja kehittämisspäiviin.

Hanketta toteuttamaan perustetaan vapaaehtoistyön tiimi, joka kehittää koko seurakunnan vapaaehtoistyötä. Tiimiin kutsutaan mukaan edustaja kaikilta työaloilta, vapaaehtoisia ja työntekijöitä. Hanketta toteuttavat yhteistyössä koko seurakunnan työyhteisö ja vapaaehtoistyön tiimi, sekä seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät. Kaikki työntekijät ovat vapaaehtoistyön ammattilaisia omalla työalallaan, he tuntevat parhaiten oman työalansa vapaaehtoiset ja tulevaisuuden tarpeet.

Seurakunnan talous- ja tiedotussihteeri Heli Kivimäen työpanos on tärkeä. Vapaaehtoistyön rekisteröimislomakkeen, esitteiden ja mainosten tekemisessä sekä verkkosivujen päivityksessä tarvitaan teknistä alan osaamista.

Hankkeeseen ei vuodelle 2011 budjetoida erikseen rahaa. Vapaaehtoisille järjestettäviä virkistysretkiä ja joitain pieniä hankintoja toteutetaan diakonian ja lähetyksen varoilla. Vapaaehtoistyön tiimin muuttuessa vastuuryhmäksi vuoden 2012 alusta alkaen laaditaan vastuuryhmälle oma budjetti.

Seurakunnalla on lukuisia omia toimitiloja, joten tilaresursseja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen on hyvin. Tilojen käyttöä voidaan miettiä uudesta näkökulmasta vapaaehtoistyön kehittäminen huomioiden.

Hankkeen riskinä voivat olla vanhat tottumukset ja toimintatavat. Uudenlainen asennoituminen vaatii jokaiselta työntekijältä omien ajatustensa työstämistä. Riskinä voi olla myös uusien vapaaehtoistyöntekijöiden rekrytoinnin epäonnistuminen, ehkä ei löydykään tarpeeksi paljon uusia motivoituneita toimijoita.

5 KESKEISET KÄSITTEET

Keskeisiä käsitteitä tässä hankkeessa ovat vapaaehtoistoiminta–vapaaehtoistyö, osallisuus–koinonia ja sosiaalinen pääoma. Vapaaehtoistoimintaa käsitellään tässä raportissa kirkon vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta. Koinonia on kirkollinen käsite yhteydelle ja osallisuuden kokemiselle, joten sen merkitys on sisäankirjoitettuna tässä hankkeessa. Osallisuus on kuitenkin yhteiskunnassa yleisemmin ymmärretty käsite, joten on syytä eri yhteyksissä käyttää eri termejä sen mukaan, missä asioita esitellään. Sosiaalinen pääoma on käsite, joka viittaa yhteisössä syntyvään voimavaraan. Sosiaalisen pääoman merkitys korostuu koko yhteiskunnassa taloudellisten resurssien pienentyessä. Myös kirkon on mietittävä toimintojensa tuottamista talouden heikentyessä.

5.1 Vapaaehtoistoiminta–vapaaehtoistyö, kirkon vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnan synonyyminä käytetään termiä vapaaehtoistyö. Kummallakin termillä on puolustajansa. Vapaaehtoistoiminta vakiintui 1980-luvulla järjestöjen kielikäyttöön, sillä halutaan alleviivata sitä, ettei kyse ole palkkatyöstä tai työstä lainkaan. Termi vapaaehtoistyö taas on kansainvälisesti käytetty (voluntary work, frivilligt arbete) ja sillä korostetaan tekemisen tärkeyttä: kyse ei ole puuhastelusta vaan yhtä arvokkaasta työstä kuin palkkatyö. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005, 12–13.) Tässä raportissa käytetään pääsääntöisesti termiä vapaaehtoistoiminta.

Vapaaehtoistoiminta on yksilön omasta halusta lähtevää, ihmisten välistä, tasa-arvoista toimintaa toisten ja oman elämänlaadun parantamiseksi. Tarkoituksena vapaaehtoistoiminnassa on toisen ihmisen auttaminen ja tukeminen elämän eri tilanteissa. Toimintaan voi osallistua monin eri tavoin. Vapaaehtoisuus tarjoaa kokemuksia kumppanuudesta ja sosiaalisuudesta. Vapaaehtoistyön on myös todettu edistävän terveyttä. Aktiivisille vapaaehtoistyötä tekeville ihmisille vapaaehtoisuudesta muodostuu usein elämäntapa, mitä kautta koko toiminnalla on laaja yhteiskunnallinen merkitys. Vapaaehtoistyön edistämisessä on tärkeää, että vapaaehtoiset sitoutuvat yhteisön arvoihin ja kokevat toiminnassa toteuttavansa niitä. (Hiilamo & Hiilamo 2007, 116–119.)

Vapaaehtoistoiminta kirkossa on maallikkotoimintaa, jossa yksittäiset kansalaiset antavat vapaaehtoisesti työpanoksensa kirkon toiminnan tai yksittäisten ihmisten avuksi. Osa tästä panoksesta annetaan täysin spontaanisti ja itsenäisesti, osa organisoidusti olemassa olevien työmuotojen kautta. Kirkkomme virkakäsityksen mukaan ainoastaan papit ovat kirkon erityisessä virassa. Kaikki muut viranhaltijat ja seurakuntalaiset ovat maallikkoja. (Harju 2006, 16.)

Uudessa testamentissa puhutaan pyhästä papistosta, jolla tarkoitetaan kirkon jäseniä, kristittyjä. Uudessa testamentissa puhutaan myös Jumalan kansasta, joka johtuu kreikkankieliseen sanaan laik`os, maallikko. Vapaaehtoistyössä toimitaan maallikkona tavallisen ihmisen taidoin. Luterilaisen kutsumusajattelun mukaan jokainen kastettu palvelee kirkkoa hänelle uskotuilla lahjoilla. Kansantajuisesti maallikko ymmärretään usein kirkon jäseneksi, jolla ei ole kirkkoon työ eikä palkkasuhdetta. Maallikkous voidaan jakaa kolmeen tehtäväalueeseen:

- vapaaehtoistoimintaan, jonka tehtävät liittyvät kirkkolain 4. luvun 1 §:ssä määriteltyihin seurakunnan tehtäviin
- luottamushenkilötoimintaan, jonka tehtävät liittyvät seurakuntien hallintoon
- seurakuntalaisuuteen, jossa yksittäiset seurakuntalaiset toteuttavat arkipäivän kristillisyyttään palvelemalla toisiaan.

Vapaaehtoistoiminnan ja maallikkotoiminnan eroa on mahdoton määritellä. Vapaaehtoinen toimii aina maallikkona lähimmäisen vastuulla, vailla tehtävään valmentavaa ammattitaitoa. Tehtävien erilaisuus erottaa hänet luottamushenkilöstä. (Harju 2006, 16.)

Kirkossa on laajaa vapaaehtoistoimintaa, joka tapahtuu kirkkolain 4. luvun 1 §:ssä määritellyissä toimintamuodoissa. Kirkon toimintamuotoihin liittyvä vapaaehtoistoiminta on pitkälle organisoitua. Toiminnalle on asetettu selkeät tavoitteet ja toiminta on tarkoin määriteltyä. Kirkon vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoiset varustetaan tehtäviin perehdyttämällä ja kouluttamalla. Lisäksi heille tarjotaan tukea ja virkistystoimintaa. Toimintaan tullaan vapaaehtoisesti, palkatta, omaehtoisesti, tavallisen ihmisen taidoin. Toiminta tapahtuu toimijan vapaa-ajalla ja perustuu tasavertaiseen vuorovaikutussuhteeseen. (Harju 2006, 18.)

Tässä opinnäytetyössä painotutaan organisoidun vapaaehtoistoiminnan muotoihin, koska kehittämishankkeessa ollaan luomassa uusia rakenteita vapaaehtoistyön organisoimi-

seen. Se ei kuitenkaan tarkoita, että spontaani seurakuntalaisuuteen perustuva naapuriapu ja arkipäivän kristillisuus olisi jotenkin vähemmän arvokasta. Tällainen täysin omaehtoinen auttaminen ilman välikäsiä on merkittävää. Lisäksi jokainen palvelee lähimmäisiään omassa roolissaan esim. äitinä, isänä tai puolisona.

5.2 Osallisuus, koinonia

Osallisuus liittyy yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen. Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima. Vapaaehtoistoiminta lisää osallisuutta tarjotessaan osallistumismahdollisuuksia, mielekästä tekemistä ja tunteen siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön. Osallisuus mahdollistaa kansalaisten aktivoitumista, ja sitä kautta se lisää paitsi yksittäisen ihmisen mielekästä elämää myös koko yhteiskunnan hyvinvointia. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005, 12–13.)

Uusitamentillinen käsite koinonia tarkoittaa yhteyttä, osallisuutta ja jakamista. Sanaa käytetään kuvattaessa yhteyttä Jumalaan ja ihmisten keskinäistä yhteyttä. Koko luomakunta on suljettu samaan keskinäiseen elämänyhteyteen. Seurakunnan keskeinen sanoma, evankeliumi, on sanoma osallisuudesta, vieraantuneen ja syrjäytyneen ihmisen mahdollisuudesta päästä osalliseksi Jumalan valtakunnan armosta ja sen avaamasta uudesta ihmisyydestä. Kirkon tarkoitus ja olemassaolon oikeutus on siinä, että se kutsuu ja liittää ihmisiä Jumalan armon osallisuuteen ja siihen perustuvaan keskinäiseen elämänyhteyteen ja jakamiseen. Koinoniaan sisältyy vastavuoroisuus: ihminen tulee osalliseksi Jumalasta ja Jumala ihmisistä, ihmiset osallisiksi toinen toisistaan. Yhteys ja jakaminen tapahtuvat samalla tasolla. Se ei nosta virkaa seurakunnan jäsenyyden yläpuolelle, vaan suhde on samanarvoinen vuorovaikutussuhde. (Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010, 15–16.)

Koinoniaa, yhteyttä, korostavassa ajattelussa jokainen ihminen nähdään Jumalan kuvaksi luotuna ja sellaisena ainutlaatuisena ja arvokkaana, siksi hän on aina myös muiden kanssa tasavertainen. Koinoniaa omana ominaisuutenaan korostava kirkko huolehtii vaikeuksista olevista ja syrjäytyneistä. Koinonian kirkko, osallisuuden kirkko, pitää kunnia-asianaan avoimuutta ja suvaitsevaisuutta. (Malkavaara 2011.)

5.3 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yhteisöjä synnyttävää luottamusta ja niissä vallitsevia normeja. Sosiaalisen pääoman keskeisin tekijä on luottamus, joka parantaa yhteisön toimintamahdollisuuksia. Kyseessä on yhteisön, ei yksilön ominaisuus. Sosiaalinen pääoma viittaa yhteisöihin ja niiden kykyyn toimia yhteisten päämäärien hyväksi. Sosiaalinen pääoma on pitkän historiallisen kehityksen tulos. Yhteisöllisyyttä syntyy vain vapaaehtoisesti, vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Hiilamo & Hiilamo 2007, 98–101.)

Sosiaalisella pääomalla viitataan yleensä sosiaalisen ympäristön tai sosiaalisten suhteiden tiettyihin ulottuvuuksiin, kuten sosiaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät yhteisön jäsenten välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintojen yhteensovittamista. Sen myötä sosiaalinen pääoma tehostaa yksilöiden tavoitteiden toteutumista ja yhteisön hyvinvointia. (Ruuskanen 2002, 5.)

Suomessa sosiaalinen pääoma on voimissaan. EU:n vapaaehtoistoiminnan vuotta 2011 varten kerätyn kyselyaineiston mukaan noin 40 % suomalaisista osallistuu vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoimijoista reilu viidennes on osallistunut seurakuntien organisoimaan toimintaan. Seurakunnat saavat erityistä kiitosta; niiden vapaaehtoisilla on muiden tahojen toimijoita myönteisempi mielikuva vapaaehtoisuudesta ja he painottavat muita enemmän auttamista sekä toiminnan tuomaa mielihyvää. (Pessi 2011, 7.)

Sosiaalipoliittisessa keskustelussa on viime vuosina kiinnitetty huomiota sosiaalisen pääoman merkitykseen vastuullisen ja ihmisyyttä tukevan yhteiskunnan rakennusaineena. Kirkon toiminta kokonaisuudessaan voi olla kartuttamassa sosiaalista pääomaa ja tukemassa persoonallisen vastuun kantamista toisista ihmisistä ja yhteiskunnasta. Vastuun ja solidaarisuuden ilmapiirin ylläpitäminen on koko hyvinvointivaltiojärjestelmän säilymisen edellytys. Sen vaaliminen on kirkon keskeinen yhteiskunnallinen tehtävä. (Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010, 16, 27.)

Sosiaali- ja terveysministeriön kansalaisjärjestöstrategiassa (2003) kuvataan kansalaisaktiivisuuden ja sosiaalisen pääoman suhdetta osuvasti:

Kansalaisaktiivisuus synnyttää yhteiskuntaan sosiaalista pääomaa, jolla on terveyttä, toimintakykyisyyttä ja sosiaalisuutta edistäviä vaikutuksia. Kansalais-yhteiskunnan toimivuudella ja elävyydellä on itseisarvonsa, mutta samalla se tuottaa konkreettisia taloudellisia hyötyjä ehkäistessään

ja vähentäessään sairauksia ja sosiaalisia ongelmia sekä niihin kohdistuvaa palvelutarvetta. Kansanterveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää korostaa kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ja niiden kehittämistä.

Tärkeää on huomata, että vapaaehtoistoiminnalla on ennen kaikkea itseisarvo, mutta samalla se tuottaa hyvinvointia koko yhteiskunnalle. (Järjestöt sosiaali- ja terveystieteiden toimijoina. Kansalaisjärjestötoiminnan strategia 2003, 14.)

6 PERUSTEET VAPAAEHTOISTOIMINNALLE RAAMATUSSA, KIRKON STRATEGIOISSA JA HYVINVOINTIVALTION MURROKSESSA

6.1 Vapaaehtoisuuden ja osallisuuden teologiaa

Uuden testamentin keskeisiä piirteitä on osallisuuden ja yhteisöllisyyden kuvaaminen. Evankeliumeiden kirjoittamisen aikaan kristittyjä seurakuntia oli jo eri puolilla itäisen Välimeren piiriä. Kristityt yhteisöt kasvoivat ja voimistuivat, mutta tarvitsivat jatkuvaa rohkaisua: pysykää lujina, pysykää toisissanne, pysykää Kristuksessa. Evankelista Luukas kuvaa Apostolien teoissa (Apt. 2:42–47) seurakuntien muodostamisen historiaa:

Seurakunta kuunteli ja noudatti uskollisesti apostolien opetusta. Uskovat elivät keskinäisessä yhteydessä, mursivat yhdessä leipää ja rukoilivat. Pelko levisi ihmisten keskuuteen, ja apostolien käten kautta tapahtui monia ihmeitä ja tunnustekoja. Uskovat pysyttelivät yhdessä, ja kaikki oli heille yhteistä. He myivät talonsa ja tavaransa, ja rahoista jaettiin kaikille sen mukaan kuin kukin tarvitsi. Joka päivä he uskollisesti kokoontuivat temppeliin, ja kodeissaan he yhdessä mursivat leipää ja aterioivat riemullisin ja vilpittömin mielin. He ylistivät Jumalaa ja olivat koko kansan suosiossa, ja päivä päivältä Herra liitti heidän joukkoonsa niitä jotka pelastuivat. (Malkavaara 2011.)

Evankelistat kertovat Jeesuksen ja opetuslasten viimeisestä yhteisestä ateristiasta. Johanneksen evankeliumi poikkeaa muista evankeliumeista, sillä siitä puuttuvat ehtoollisen asetussanat. Sen sijaan Johannes kertoo Jeesuksesta pesemässä opetuslastensa jalkoja. (Malkavaara 2011.)

Aterian aikana Jeesus otti leivän, siunasi, mursi ja antoi sen opetuslapsilleen sanoen: ”Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini.” Sitten hän otti maljan, kiitti Jumalaa, antoi heille ja sanoi: Juokaa tästä te kaikki. Tämä on minun vereni, liiton veri, joka kaikkien puolesta vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi.” (Matt. 26: 26–28.)

Jos nyt minä, teidän Herranne ja opettajanne, olen pessyt teidän jalkanne, tulee myös teidän pestä toistenne jalat. Minä annoin teille esimerkin, jotta tekisitte saman minkä minä tein teille. Totisesti, totisesti: ei palvelija ole Herraansa suurempi eikä lähettiläs lähettäjäänsä suurempi. Kun te tämän tiedätte ja myös toimitte sen mukaisesti, te olette autuaat. (Joh. 13:14–17.)

Vaikka Raamattu on syntynyt pitkän ajan kuluessa, siitä on löydettävissä yhteneväisiä linjoja yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta. Perusyksiköksi Vanha testamentti tunnistaa

perheen. Sen perhemalli on oikeastaan laajennettu perhe tai suku. Perheeseen kuuluu myös sukulaisia ja palvelijoita. Seuraava osallisuuden taso on heimo, jonka tunnusmerkkinä on ammatti. Edellisiä olennaisempi on kuitenkin kansa, joka käsitti olevansa erityissuhteessa Jumalaan. Ylösnousemuksen kokemuksesta ja Pyhän Hengen vuodatamisesta muodostunut seurakunta tulkitsi Jeesuksen ristinuhrin sovitusteoksi, joka avasi häneen uskoville tien Jumalan yhteyteen. (Malkavaara 2011.)

Kirkko omaksui nopeasti pappeuden, ja jo varhain kehittyi näkemys, jonka mukaan pappeutta on kahta lajia: apostolien virkaan perustuvaa erityistä pappeutta ja kaikkien kristittyjen yhteistä pappeutta. Yleinen tai yhteinen pappeus on totuttu perustelemaan niin, että kaikki Kristuksen ruumiin jäsenet ovat kasteen ja uskon nojalla pappeja.

Te olette valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo, Jumalan oma kansa, määrätty julistamaan hänen suuria tekojaan, joka teidät on pimeydestä kutsunut ihmeelliseen valoosa (1 Piet. 2:9).

Yleisen pappeuden ydin on kristillisen rakkauden toteutuminen jokapäiväisessä arjessa. Yleisen pappeuden ajatus korostaa jokaisen kristityn tehtävänä toimimista perheessä, työssä ja yhteiskunnan jäsenenä Kristuksen rakkaudesta todistaen ja lähimmäisiä palvelemaan. Yleisen pappeuden keskeinen ajatus on osallistaminen kaikille samankaltaisina kuuluvien tehtävien avulla. Mietittäessä osallisuutta yleinen pappeus on tärkeä kristillisen opin kohta. (Malkavaara 2011.)

Kasteessa meidät on liitetty seurakuntaan, liitetty Kristukseen (Hän on minussa ja minä Hänessä) ja vihitty yhteiseen pappeuteen. Koko seurakunta, kaikki sen jäsenet toteuttavat Kristuksen antamaa tehtävää. Paavali opettaa, että seurakunta on Kristuksen ruumis, me olemme sen jäseniä. Kristusta ja lähimmäistä ei nähdä erillisinä, vaan aina yhdessä, miten kohtelemme lähimmäistä – miten ajattelemme Kristuksesta.

Niin kuin meillä jokaisella on yksi ruumis ja siinä monta jäsentä, joilla on eri tehtävänsä, samoin me kaikki olemme Kristuksessa yksi ruumis mutta olemme kukin toistemme jäseniä. Meillä on saamamme armon mukaan erilaisia armolahjoja. Se, jolla on profetoimisen lahja, käyttäköön sitä sen mukaan kuin hänellä on uskoa. Palvelutehtävän saanut palvelkoon, opetustehtävän saanut opettakoon, rohkaisemisen lahjan saanut rohkaiskoon. Joka antaa omastaan, antakoon pyyteettömästi; joka johtaa, johtakoon tarmokkaasti; joka auttaa köyhiä, auttakoon iloisin mielin. Olkoon rakautenne vilpitöntä. Vihatkaa paha, pysykää kiinni hyvässä. (Room 12:4–7.)

Edelleen Paavali opettaa (Ef. 4:11–12) seurakuntalaisen tehtävästä:

Hän antoi seurakunnalle sekä apostolit että profeetat ja evankeliumin julistajat, sekä paimenet että opettajat, varustaakseen kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen. (Luoma 2011.)

Toinen merkittävä käsite on arjen kutsumus. Luther korosti iloa Jumalan lahjoista. Ihmisen ongelma kuitenkin on pyrkiä ponnisteluillaan ansaitsemaan kaiken omakseen ja kuvitella Jumalan hänet siitä palkitsevan. Luther ei pitänyt arjen kutsumusta, työtä ja vaivaa ihmisen vapautta rajoittavina velvollisuuksina, vaan työtä tekemällä ihminen osallistuu Jumalan luomistyöhön ja palvelee lähimmäisiään. (Malkavaara 2011.)

Kukin antakoon sen mukaan kuin on mielessään päättänyt, ei vastahakoisesti eikä pakosta, sillä iloista antajaa Jumala rakastaa. Hänellä on teille annettavana runsaasti kaikkia lahjoja, niin että teillä on aina kaikki mitä tarvitsette ja voitte tehdä runsaasti kaikkea hyvää. Onhan kirjoitettu: - Hän jakelee, hän antaa köyhille, hänen hyvyytensä kestää ikuisesti. Hän, joka antaa kylväjälle siemenen ja suo ravinnoksi leivän, antaa teillekin siemenen ja moninkertaistaa sen, ja hän sallii teidän hyvyytenne sadon karttua. (2. Kor. 9:7–10.)

Keskiajalla ihannekristitty oli luostarissa rukoileva ja palveleva munkki. Uskonpuhdistus muutti ihannetta nostaen maallisen työnteon ja arjen kutsumuksen korkealle. Kristityn ihanteeksi tuli Jumalaan uskova ihminen, joka elää tavallista elämää, tekee työtä ja rakastaa lähimmäisiään. (Malkavaara 2011.) Meidän tekomme eivät voi sovittaa Jumalaa tai ansaita syntien anteeksiantamusta ja armoa, vaan sen me saavutamme yksin uskon kautta. Hyvien tekojen tekeminen on välttämätöntä. Niitä ei ole tehtävä sen takia, että luottaisimme niillä ansaitsevamme armon, vaan sen takia, että se on Jumalan tahto. Ainoastaan uskolla otetaan vastaan syntien anteeksiantamus ja armo, ja koska uskolla otetaan vastaan Pyhä Henki, niin sydämet uudistuvat heti ja saavat uuden mielensuunnan, niin että ne voivat saada aikaan hyviä tekoja. (Augsburgin tunnustus 1980.)

Lähimmäiskeskeisyys nousee Raamatusta. Viimeisen tuomion kuvauksessaan Jeesus puhuu lähimmäisen tarpeisiin vastaamisesta itsensä ruokkimisena, juottamisena, vaatettamisena ja tapaamisena. Tältä perustalta lähimmäistä voidaan nimittää toisen Kristukseksi. (Malkavaara 2011.)

Jumala ei vaadi meiltä mitään tekoa häntä itseään kohtaan, vaan ainoastaan uskoa Kristuksen kautta. Näin rakkauden teot vapautuvat palvelemaan toisia ihmisiä. Luther ilmaisee tämän ajatuksen: tee lähimmäisesi niin kuin Kristus on tehnyt sinulle. Lutherin mukaan lähimmäisenrakkauden kriteeri on lähimmäisen tarve. Tämä periaate sisältyy

kultaiseen sääntöön: rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Sääntö tarkoittaa, että jokaisella ihmisellä on kyky tietää, mitä toinen ihminen tarvitsee asettumalla hänen asemaansa ja ajattelemalla, mitä tahtois vastavassa tilanteessa itselleen tehtävän. Kristillinen rakkaus on toisen ihmisen pyyteetöntä auttamista konkreettisissa teoissa kunkin ihmisen tarpeen mukaisesti. Lutherin kirkko-opin perusteemoja on hänen käsityksensä kristityistä molemminpuolisesti toinen toistensa Kristuksina. (Mannermaa 1983, 83–92.)

Keskeistä arjen kutsumuksessa on lähimmäisen palveleminen. Kutsumustaan toteuttava ei voi valita sitä hyvää, mitä hän milloinkin tekee, vaan toiminnan määrää lähimmäinen. Toisia varten olemisen etiikka ja kultaisen säännön periaate muodostavat yhteiskunnan perustan. Omatunto ilmaisee tämän luonnollisen moraalilain. Ihminen ei aina halua noudattaa luonnollista moraalilakia. Yhteiskunnassa tarvitaan lakia ja järjestystä, että lähimmäisenrakkauden minimivaatimukset toteutuisivat. Yhteiskunta kantaa kokonaisvaltaista vastuuta jäsenistään, erityisesti heikoimmista, ja pyrkii antamaan lähimmäisille mitä kukin tahtoo itselleen tehtävän. Arjen kutsumuksen näkökulmasta osallisuutta määrittää siten toinen ihminen, ihmisen arvo. (Malkavaara 2011.)

Seurakunta, Kyriakee ekklesia tarkoittaa ”Herran uloskutsutut”. Vapaaehtoistoiminnassa Jumala antaa halun palvella (kutsumus). Vapaaehtoisuus on itsestään antamista, ei pelkästään työtehtävän suorittamista. Vapaaehtoinen ei palvele palkan toivossa, vaan palveleminen itsessään on palkka. Vapaaehtoisuus on itselleen saamista, voi kokea ihmisyyden iloa. Seurakunnan vapaaehtoinen saa ravinnon siitä, että saa tehdä Jumalan tahdon. (Luoma 2011.) *Jeesus sanoo: ”Minun ruokani on se, että täytän lähettäjäni tahdon ja vien hänen työnsä päätökseen”* (Joh. 4:34).

6.2 Kirkon strategiat ja kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke

Vuoden 2008 helmikuussa hyväksytyssä Meidän kirkko -strategiassa vapaaehtoistoiminta nostettiin koko kirkossa tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Strategiassa kuvatussa visiossa kirkko on vuonna 2015 paikka, jossa ihmiset kuulevat Jumalan äänen, löytävät vastauksia kysymyksiinsä ja lähtevät palvelemaan Jumalan maailmaa. Tavoitteena on tukea seurakuntia järjestämään vapaaehtoisille mahdollisuus toimia lähimmäisenrak-

kauden puolesta ja kantaa vastuuta sekä vahvistaa kirkon jäsenyyden merkitystä ihmisille. Myös kirkon rakenteiden tulisi palvella vision mukaista toimintaa. (Oravasaari & Viljanen 2010, 3.)

Erilaisissa ihmisissä on kirkkomme vahvuus, rikkaus ja mahdollisuus. Maallikkovastuu on kirkon monen toimintamuodon edellytys. Riittävän arvostuksen, koulutuksen ja tuen antaminen vapaaehtoisille on koko kirkon asia. (Meidän kirkko 2007, 24.)

Kirkon strategiassa ja tulevaisuusselonteossa vapaaehtoistoiminta on otettu vakavasti. Seurakuntien iso kysymys on, miten seurakuntalaiset ovat yhä enemmän toiminnan subjekteja ja toteuttajia eivätkä yksinomaan palvelujen kuluttajia. Seurakuntaa ei ole ilman seurakuntalaisia. Yhteinen näky on toteutettavissa vain yhdessä ihmisten kanssa. (Viljanen 2011, 11.)

Kirkko 2020 – tulevaisuusselonteossa tarkastellaan maallikkovastuuta ja vapaaehtoistoimintaa kirkon voimavarana ja erottamattomana osana kirkkona olemista ja elämistä. Kirkko ei enää pysty laajentamaan ja kehittämään seurakuntatyötä palkkaamalla lisää työntekijöitä. Kirkon on tarpeen pohtia maallikkojen tehtäväkentän laajentamista. Seurakunnan jäsenille on tehtävä tilaa lahjojensa käyttämiselle seurakuntaelämässä. Tulevaisuudessa kirkon vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on kannanotto inhimillisyyden, hyvän elämän, lähimmäisenrakkauden ja yhteisöllisyyden puolesta. Kirkolla on rooli avuntuottajana, valtion, kuntien ja järjestöjen yhteistyökumppanina, lähimmäisyyden asiantuntijana. Vapaaehtoistoiminnassa on tilaa uudelle, seurakuntalaisista nousevalle toiminnalle ja joustavuudelle. Kirkolla tulee olla selkeästi organisoitu vapaaehtoistoiminnan kenttä, jolla on riittävä tukirakenne ja kannustava henkilökunta. Näin vapaaehtoistoiminta pystyy vastaamaan korkeisiin laatuvaatimuksiin ja on osa laajempaa toimintastrategiaa. Kirkon valitseminen kaikkien vapaaehtoistoimintaa organisoivien tahojen joukosta on sitoutumista kirkon jäsenyyteen. (Kirkko 2020, 53, 56.)

Kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015, Meidän kirkko -välittävä yhteisö nostaa strategisissa suuntaviivoissaan yhtenä asiana esille yhdessä tekemisen vahvistamisen. *Vahvistamme seurakunnassa ja lähiyhteisöissä verkostoja, joissa toteutuvat osallisuus, lähimmäisenrakkaus ja luottamus. Opimme elämään yhdessä ja arvostamme toistemme erilaisuutta.* Seurakunnan vapaaehtoistoimintaa vahvistetaan kaikenikäisten keskuudessa ja omatoimisia toiminta- ja vertaisryhmiä tuetaan. (Meidän kirkko -välittävä

yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015.)

Nyt käsillä olevat strategiat eivät tuo vapaaehtoisuutta esiin uutena asiana. Jo aiemmat kirkon strategiat ovat kehottaneet seurakuntia kiinnittämään huomiota seurakuntalaisten rohkaisemiseen mukaan vapaaehtoistoimintaan ja tarjoamaan jäsenilleen vastuullisia ja haastavia tehtäviä. Uudemmissa strategioissa on noussut esiin huoli kirkon taloudellisen tilanteen heikkenemisestä (verotulot vähenevät, palkat nousevat, työtehtäviä on priorisoitava) ja vapaaehtoistoiminta on alettu nähdä entistä enemmän mahdollisuutena toteuttaa seurakuntatyötä tiukkenevassa taloudellisessa tilanteessa. (Oravasaari 2008.)

Vapaaehtoistyön ja maallikkovastuun voimistuminen vaatii työntekijöiltä uudistunutta ajattelutapaa, jossa seurakuntalainen nähdään osallisuuden yhteisön jäsenenä, ei toiminnan kohteena tai palkattujen työvoimaresurssien korvikkeena. Vapaaehtoistyöstä ei kuitenkaan saa tehdä vaatimusta tai uskon mittaria. On pidettävä huolta siitä, että kirkossa on tilaa olla silloinkin, kun aika ja voimat eivät riitä vapaaehtoistehtävissä toimimiseen. (Kirkko 2020, 54–55.)

Kirkon vapaaehtoistoimintaa kehitetään seurakunnissa. Tämän työn tukemiseksi Kirkkohallituksessa on käynnissä vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke, joka kestää vuoden 2012 loppuun. Hankkeen aikana kuunnellaan seurakuntien toiveita ja tarpeita siitä, millaista tukea vapaaehtoistoimintaan kaivataan, ja tuetaan seurakuntien työtä. Kirkkohallituksessa toimiva Vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke pyrkii osaltaan työskentelemään seurakuntien kanssa Meidän kirkko -strategian tavoitteiden toteutumiseksi. Seurakuntia on haastettu kokoamaan vapaaehtoistoimintaa kehittäviä tiimejä. Näihin tiimeihin on kutsuttu sekä työntekijöitä että vapaaehtoisia eri työaloilta. (Viljanen 2011, 11.)

Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen tavoitteena on vaikuttaa seurakuntien työntekijöiden osaamiseen niin, että he pystyvät kehittämään ja ohjaamaan vapaaehtoistoimintaa, sekä tukemaan vapaaehtoistoimijoita. Keskeistä on tunnistaa työntekijöiden ja seurakuntalaisten vapaaehtoistoimintaan liittyviä asenteita. (Strategiaopas seurakunnille 2009, 37.)

Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankeen tavoitteena on vahvistaa seurakuntien vapaaehtoistoimintaa seuraavin toimin:

1. Etsitään ja löydetään yhdessä seurakuntien kanssa vapaaehtoistoiminnan merkitys ja tavoitteet

- vapaaehtoistoiminta kehittyy innostavaksi ja keskeiseksi osaksi seurakunnan elämää, se vahvistaa paikallisia yhteisöjä ja vastaa ympäristöstä nouseviin haasteisiin

2. Tuetaan seurakuntien vapaaehtoistoiminnan organisoimista

- kerätään ja jaetaan tietoa hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista sekä luodaan tilaisuuksia vaihtaa kokemuksia vapaaehtoistoiminnan organisoimisesta seurakunnassa

3. Tuetaan toimintakulttuuria, joka vahvistaa seurakuntalaisten osallistumista

- etsitään vastauksia siihen, millaiset rakenteet ja toimintakulttuuri tukevat parhaiten monipuolista seurakuntalaisten osallistumista ja vastuun kantamista

4. Edistetään vapaaehtoisuuteen kasvamista

- vapaaehtoistoimintaan osallistuminen antaa merkittäviä rakennusaineita ihmisinä kasvamiselle
- tuetaan toimintakulttuuria, jossa jo lapsesta asti tarjotaan kokemuksia toisten hyväksi toimimisesta

5. Arvostetaan kaikkien ihmisten kokemusta ja osaamista

- seurakunnassa jokaista ihmistä tarvitaan ja jokaiselle löytyy oma paikka.
- työtetään malleja siitä miten erilaiset ihmiset ja erityisryhmät voivat toimia vapaaehtoisina. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

6.3 Hyvinvointivaltion murros

Omat haasteensa yhteiskunnalle tuovat väestörakenteen muutos ja hyvinvointivaltion murros. Hoivaa tarvitsevien ja yksinäisten vanhusten määrä kasvaa. Toisaalta taloudelliset resurssit tiukkenevat niin julkisella sektorilla kuin seurakunnissakin. Monet ihmiset voivat henkisesti pahoin, myös lapsiperheiden ongelmat ovat lisääntyneet ja yhteiskuntamme arvot jossain määrin kovenemassa. Seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa on monenlaisia mahdollisuuksia lievittää ihmisten hätää. Voidaan auttaa konkreettisesti apua

tarvitsevia ja toisaalta voi osallistuminen vapaaehtoistoimintaan tuoda osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteen ihmisille, jotka muuten jäisivät yhteiskunnassamme ulkopuoliksi.

Julkisen sektorin ja markkinoiden toimintamallien rinnalle nousi kansainvälisessä keskustelussa jo 1970-luvulla ”toisin toimimisen alue”, joka sai nimekseen kolmas (epävirallinen, harmaa) sektori. Kolmannen sektorin potentiaalit ovat olennainen osa ajankohtaista hyvinvoinnin sekatalouden (welfare mix) toteuttamista. Käytännössä kyseinen ohjelma pyrkii lisäämään kansalaisjärjestöjen, omaisten, vapaaehtoistyön, säätiöiden, kirkkojen ja yksityisten yrittäjien panosta sellaisten palvelujen tuottamisessa, joista aiemmin on vastannut julkinen sektori. (Matthies 1996, 11–12.)

Kolmas sektori on Suomessa vielä paljolti käyttämätön voimavara, joka yhdessä hyvinvointivaltion ja markkinoiden kanssa voi synnyttää nykyistä toimivamman hyvinvointimallin. Malli voi perustua uudenlaiseen sosiaaliseen sopimukseen, jonka perustana on kaikkien paikallisten toimijoiden osaamisen yhdistäminen ja merkityksellisen elämisen politiikan edellytysten luominen. Kolmannen sektorin varaan voisi luoda olennaisella tavalla hyvinvointivaltiota täydentävän turvaverkon. (Heinonen 1999, 163.)

Vapaaehtoistyöhön on yhteiskunnan eri kehitysvaiheissa liitetty toinen toisestaan poikkeavia mielikuvia ja tavoitteita. Sata vuotta sitten se oli ratkaisu sosiaalisiin ongelmiin. Kun valtio ja kunnat ottivat pääosin sosiaalipolitiikan hoitaakseen, näytti jo hetken siltä, että vapaaehtoistyölle ei jäisi enää suurtakaan sijaa. Kuitenkin viimeistään lama, murroskauden luomat uudet haasteet ja hyvinvointivaltion rahoitusongelmat ovat tuoneet vapaaehtoistyön uudelleen esiin. (Heinonen 1999, 208.)

Evangelisluterilainen kirkko on sosiaalieettisellä opetuksellaan ja käytännön toiminnallaan vaikuttanut tyypillisen pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin syntyyn. Kirkon työ on sulautunut hyvinvointivaltion rakenteisiin, se tukee ja uusintaa niitä. Vapaaehtoistoiminta on kirkon toiminnallinen kivijalka, jonka merkitys on tullut jälleen ajankohtaiseksi. Toiminnalla on kirkon opista ja perinteestä nouseva asemansa. Kirkko pyrkii olemaan ensisijaisesti jäsentensä muodostama yhteisö. Tämä voi kuitenkin jäädä huomiotta, kun kirkkoa tarkastellaan yhteiskunnallisena instituutiona, joka sopii hyvinvointivaltion kanssa työnjaon linjoista. (Sipiläinen 1996, 49–52.)

Yhteiskunnassa auttamisen tarve kasvaa huoltosuhteen ja hyvinvoinnin tuottamisen uusia tärkeitä. Kolmannen sektorin ja kansalaisten roolin etsiminen jatkuu. Tulevaisuudessa vahvistuu yritysten, kolmannen sektorin ja perheiden kasvanut osuus huolenpidossa. Huono-osaisuus ja eriarvoistumiskehitys jatkuvat. Kaipuu vaihtoehtoisten arvojen ja heikompien puolustamisen vahvalle toimijalle lienee voimissaan myös tulevaisuudessa. Kirkko voi profiloitua entistä vahvemmin oikeudenmukaisuuden ja lähimmäisistä välittämisen yhteisönä, jota vapaaehtoistoiminnan monet muodot tukevat. (Kirkko 2020, 54.)

Kirkon yhteiskunnallisena tehtävänä on pyrkiä saamaan aikaan ja vahvistamaan sellaisia yhteisöjä ja rakenteita, joissa voidaan edistää hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja oikeudenmukaisuutta. Seurakuntien on syytä verkostoitua erilaisten sosiaali- ja terveystieteiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa ja etsiä yhdessä sellaisia toimintamalleja, joissa sosiaaliturvaa ja terveyttä voidaan kansalaisyhteiskunnan keinoin edistää. (Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010, 16, 27.)

Vapaaehtoistyö, joka tiedostaa kytköksensä kansalaisyhteiskuntaan ja sen toimintamahdollisuuksiin laajasti, voi sijoittua kansalaisyhteiskunnallisen toiminnan keskiöön ja muuttaa maailmaa. Silloin toiminta on uuden sosiaalipolitiikan keskiössä. (Koskiahon 2001, 38.)

7 VAPAAEHTOISTOIMINNAN NORMIT

Vapaaehtoistoiminnan organisoijan on tarpeen huomioida myös joitain toimintaa sääteleviä normeja, lakeja ja säännöstöjä. Näitä ovat mm. kirkkolainsäädäntö, henkilötietolaki, julkisuuslaki ja salassapito, lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus, vanhuksen itsemääräämisoikeus, lapsen itsemääräämisoikeus, vahingonkorvauslaki ja rikostaustan selvittäminen. Tärkeää on huomioida myös vastuukysymykset elintarvikehygieniassa, yleisötilaisuuksien, leirien ja retkien järjestämisessä ja taloudellisissa asioissa. Myös vakuutuksien kattavuus on syytä tarkistaa. Vapaaehtoiset eivät ole työsuhhteessa seurakuntaan, joten he eivät ole myöskään työlainsäädännön piirissä. Seurakunnan on huolehdittava siitä, että vapaaehtoisilla on riittävä vakuutusturva.

Vapaaehtoistoiminnan vastuuhenkilön tulee seurata säännösten kehittymistä, tutustua siihen ja myös kouluttaa vapaaehtoisia tuntemaan vastuunsa ja oikeutensa. Ennakointi ja huolellinen suunnittelu on tärkeää, hyvin organisoitu vapaaehtoistoiminta sujuu turvallisesti ja joustavasti. (Helosvuori & Pihlaja 2006, 29.) Normiston osalta tässä raportissa keskitytään kirkkolakiin ja -järjestykseen sekä henkilörekistereitä koskevaan henkilötietolakiin.

7.1 Seurakunnan jäseniä koskevat normit kirkkolaissa ja -järjestyksessä

Kirkon toimintaa määrittelee kirkkolaki (KL) ja sen nojalla annettu kirkkojärjestys (KJ). Myös muut yleislait on otettava toiminnassa huomioon. Säännöstöä kirkon perustehtävästä ja sen toteuttamisesta löytyy seuraavista kohdista: KL 1:2 § kirkon tehtävä, KL 4:1 § seurakunnan tehtävä, sekä KJ 1:5 §, jäsenten tulee edistää seurakunnan tehtävän toteutumista. Seurakunnan jäseniä koskevat normit: KJ 2:7 §, KJ 2:12§:n 3. momentti, KJ 2:14§:n 1. momentti, KJ 3:1 § sekä KJ 4:1 §, 4:3 § ja 4:4 §. (Helosvuori & Pihlaja 2006, 30.)

Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi (KL 1:2§). Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimi-

tuksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä (KL 4:1 §). (Kirkkolaki 1993.)

Kirkon jäsenen tulee osallistua jumalanpalvelukseen, käyttää muutenkin armonvälineitä ja edistää seurakunnan tehtävän toteuttamista (KJ 1:5 §). Kirkkojärjestyksen toisesta luvusta, pykälistä 7, 12 ja 14 löytyy säädöksiä jumalanpalveluksen toimittamisesta, ehtoollisen jakamista ja hätäkastetta. Jos sairauden tai muun esteen vuoksi ei ole pappia jumalanpalvelusta pitämään, tulee jonkun paikalla olevista seurakunnan viranhaltijoista tai kirkkoneuvoston jäsenistä menetellä, niin kuin siitä kirkkokäsikirjassa määrätään. Kirkkoherra voi myöntää evankelis-luterilaisen kirkon konfirmoidulle, kristillisestä vakaumuksesta tunnetulle jäsenelle oikeuden avustaa ehtoollisen jakamisessa. Jos joku on kuoleman vaarassa tai muuten erityisessä hätätilassa ja hän haluaa ehtoollista, saa jokainen kristitty antaa hänelle ehtoollisen, jos pappia ei ole saatavissa. Jos pelätään lapsen kuolevan eikä pappia ole heti saatavissa toimittamaan kaste, tulee jonkun kirkon jäsenen kastaa lapsi vedellä kolmiyhteisen Jumalan nimeen. Kummien kasvatustehtävästä löytyy säädös kirkkojärjestyksen luvussa 3, pykälässä 1. Vanhempien ja huoltajien tulee antaa lapsille kristillistä kasvatusta ja kirkon tunnustuksen mukaista opetusta. Kummien ja seurakunnan tulee tukea vanhempia ja huoltajia tässä kasvatusta ja opetustyössä. (Kirkkojärjestys 1991.)

Seurakunnan tulee huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityiseen rikkiin. Tämä on erityisesti seurakunnan pappien ja lehtoreiden tehtävä, mutta kuuluu myös seurakunnan muille jäsenille (KJ 4:1 §). Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (KJ 4:3 §). Seurakunnan ja sen jäsenten tulee edistää lähetystyötä, jonka tarkoituksena on evankeliumin levittäminen niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä (KJ 4:4 §). (Kirkkojärjestys 1991.)

7.2 Henkilörekisterit

Vuonna 1999 voimaan tullut henkilötietolaki (HTL) toi muutoksia seurakuntien erilaisien luetteloiden ja rekisterien pitoon sekä siihen, mitä rekistereihin voidaan tallentaa. Vapaaehtoistoiminnan osalta on syytä perehtyä kahteen seikkaan: vapaaehtoistyöntekijärekisterien ylläpitämiseen sekä siihen, jos vapaaehtoistyöntekijät käsittelevät henkilötietoja. Rekisterinpitäjältä edellytetään seuraavien lakipykälien tuntemista: huolellisuusvelvoite (HTL 5 §), käyttötarkoitussidonnaisuus (HTL 7 §), henkilötietojen käytön suunnittelu ja käsittelyn yleiset edellytykset (HTL 8 §), tietojen laatua koskevat yleiset periaatteet (HTL 9 §) sekä rekisteriseloste (HTL 10 §). (Helosvuori & Pihlaja 2006, 30–31.)

Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiota, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. (Henkilötietolaki 1999.)

Rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Myöhempi henkilötietojen käsittely historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten on lain mukaan mahdollista. Käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia (*tarpeellisuusvaatimus*). Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (*virheettömyysvaatimus*). (Henkilötietolaki 1999.)

Henkilötietojen käytön suunnittelusta ja käsittelyn yleisistä edellytyksistä kerrotaan tarkemmin henkilötietolain kahdeksannessa pykälässä (HTL 8 §). Henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai joissain lain kuvaamissa poikkeustapauksissa. Arkaluonteisten henkilötietojen ja henkilötunnuksen käsittelystä säädetään lain 3. luvussa. Rekisterinpitäjän on laadittava henkilörekisteristä jokaisen saatavilla oleva rekisteriseloste, josta ilmenevät:

- rekisterinpitäjän ja tarvittaessa tämän edustajan nimi ja yhteystiedot
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitus
- kuvaus rekisteröityjen ryhmästä tai ryhmistä ja näihin liittyvistä tiedoista tai tietoryhmistä
- mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan ja siirretäänkö tietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle
- kuvaus rekisterin suojauksen periaatteista. (Henkilötietolaki 1999.)

8 ASKEL ASKELELTA EDETEN, TOIMIEN JA POHTIEN

Työyhteisölähtöinen kehittäminen perustuu työssä ja työyhteisössä tunnistettuihin tarpeisiin ja haasteisiin; se on työtoiminnan kehittämistä tavoitteiden ja visioiden saavuttamiseksi. Kehittämisoitteessa painottuu yhteisöllinen tavoitteenasettelu. Taustaoletuksena on, että koko työyhteisö on toiminnan subjekti. Vastuu kokonaisprosessin toteuttamisesta on työyhteisöllä ja sen esimiehellä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13, 21.)

Tässä luvussa kuvaan hankkeen prosessia: mistä lähdettiin, mitä tehtiin, mitä saatiin aikaan ja missä aikataulussa. Vaikka prosessi noudattelee tyypillisesti hankkeen elinkaarta, edeten tarpeesta tavoitteiden asettelun kautta kohti tavoiteltua päämäärää, on prosessissa havaittavissa myös toimintatutkimuksen piirteitä. Menetelmäksi muotoutui toiminnan ja pohdinnan rinnakkaisuus ja sisäkkäisyys. Hankkeessa tehtiin konkreettisia asioita, kerättiin eri vaiheissa palautetta ydintoimijoilta, käsiteltiin ja pohdittiin asioita säännöllisesti yhdessä sekä työneuvotteluissa että vapaaehtoistyön tiimissä. Syntyneistä ideoista toteutettiin taas jotain konkreettista ja hanke eteni tavoitteiden suuntaisesti, mutta myös jättäen tilaa vapaaehtoistyön tiimistä nousseiden ajatusten toteuttamiseen

Alavuden seurakuntaan tehtiin piispantarkastus 21.–23.1.2011. Yhtenä kehittämis ehdotuksena piispa Simo Peura seurueineen esitti vapaaehtoistyön vastuuryhmän perustamista. Piispantarkastuskertomuksessa todetaan: ”*Monilla työaloilla tulevaisuuden haasteena on uusien vapaaehtoisten rekrytoiminen. Vapaaehtoisten rekrytointia, kouluttamista ja työllistämistä ideoimaan voidaan perustaa vapaaehtoistyön vastuuryhmä. Vapaaehtoisia voidaan työllistää myös vapaaehtoispankin avulla.* ” (Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli 2011.)

Samanaikaisesti ilmaantui seurakunnan toimintaan mukaan muutamia uusia ja innokkaita vapaaehtoisia, jotka halusivat lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan vapaaehtoistoimintaa. He halusivat tulla seurakunnan toimintaan toteuttaakseen lähimmäisenrakkautta. Keskustelujen kautta asiat kehittyivät niin, että koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta vastaaminen sidottiin Satu Kivisaaren työnkuvaan ja Alavuden seurakunta lähti mukaan kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeeseen huhtikuussa 2011. Olimme liikkeellä hieman jälkijunassa, sillä seurakuntia oli kutsuttu mukaan hankkeeseen jo keväällä 2010. Kirkkohallituksen hankkeen projektisihteeri Anne Vil-

janen toivotti Alavuden seurakunnan lämpimästi mukaan yhteiseen kehittämistehtävään. Hankkeen aikana toimi säännöllinen yhteydenpito kirkkohallituksen hankkeeseen. Toukokuussa 2011 aloitettiin kirkkohallituksen ohjeiden mukaan vapaaehtoistyön tiimin suunnittelu. Tiimiin kutsuttiin sekä vapaaehtoisia että työntekijöitä. Kutsu (liite 1) ensimmäiseen tiimiin kokoukseen postitettiin jäsenille 27.5.2011. Vapaaehtoistyön tiimistä kerrotaan tarkemmin luvussa 10.1.

Meilahden seurakunnassa oli toteutettu hanke ”Vapaaehtoistoimintaa läpäisyperiaatteella”. Tästä hankkeesta saatiin hyviä ajatuksia ja lähdettiin tavoittelemaan samansuuntaista mallia. Diakoni Lauri Anttila toteaa hankeraportissaan: *”Läpäisyperiaatteen tarkoitus on saada vapaaehtoistoiminta yhdenmukaisilla periaatteilla toteutuvaksi ja siksi vapaaehtoistoiminnan vastuuryhmä otettiin tasavertaiseksi organisaation osaksi muiden vastuuryhmien rinnalle. Tehtäväksi sille annettiin koordinoida kaikkia seurakunnan vapaaehtoisia, kouluttaa heitä yhteistyössä muiden vastuuryhmien kanssa sekä suunnitella ja kehittää vapaaehtoistoimintaa kokonaisuutena.”* (Anttila 2010, 4.) Työyhteisössä toteutettiin alkukartoitus jo olemassa olevasta vapaaehtoistoiminnasta toukokuussa 2011. Kartoituksen tuloksia esiteltiin tiivistetysti työntekijöiden ja luottamushenkilöiden yhteisessä strategiaseminaarissa 24.5.2011. Samassa tilaisuudessa kerrottiin myös kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeesta ja oman seurakunnan alkaneesta hankkeesta. Kartoituksen tuloksia tarkasteltiin myös ensimmäisessä vapaaehtoistyön tiimin kokouksessa.

Kesä-elokuussa 2011 vapaaehtoistyön tiimi kokoontui kolme kertaa ideoimaan ja suunnittelemaan syksyllä toteutettavaa seurakuntaviikkoa. Viikolle löytyi nimi: ”Iloisesti yhdessä – vapaaehtoistyön viikko”. Tästä viikosta sai myös opinnäytetyö nimensä. Kesän kokouksissa oltiin niin tiiviisti vapaaehtoistyön viikossa kiinni, että hankkeen tavoitteiden tarkentaminen siirtyi syksyn kokouksiin. Syyskuussa (23.9.–2.10.) toteutettiin vapaaehtoisten ja työyhteisön yhteistyönä Iloisesti yhdessä -viikko. Seurakuntaviikon liepeillä hanke näkyi hyvin myös paikallis- ja maakuntalehdessä. Tiedotuksen tueksi tehtiin viikosta esite ja seinäjulisteita sekä painatettiin vapaaehtoisten huomioliivi, jolla erottauduttaisiin tempauksissa katukuvasta.

Diakonian kirkkopyhää 30.10.2011 vietettiin vapaaehtoistyön teemalla ja puhujaksi kutsuttiin Anne Viljanen Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan hankkeesta. Juhlan jälkeen Anne Viljanen osallistui myös vapaaehtoistyön tiimin kokoukseen. Syksyllä

2011 alettiin valmistella vapaaehtoistyön tiimin muuttamista vastuuryhmäksi. Vapaaehtoistyön tiimi kokoontui syyskaudella kaksi kertaa ja alkoi ideoida seurakuntaviikon toteutuksesta innostuneena seuraavaa tempausta, kinkerikiriä. Kinkerikiristä kerrotaan tarkemmin luvussa 11.2.

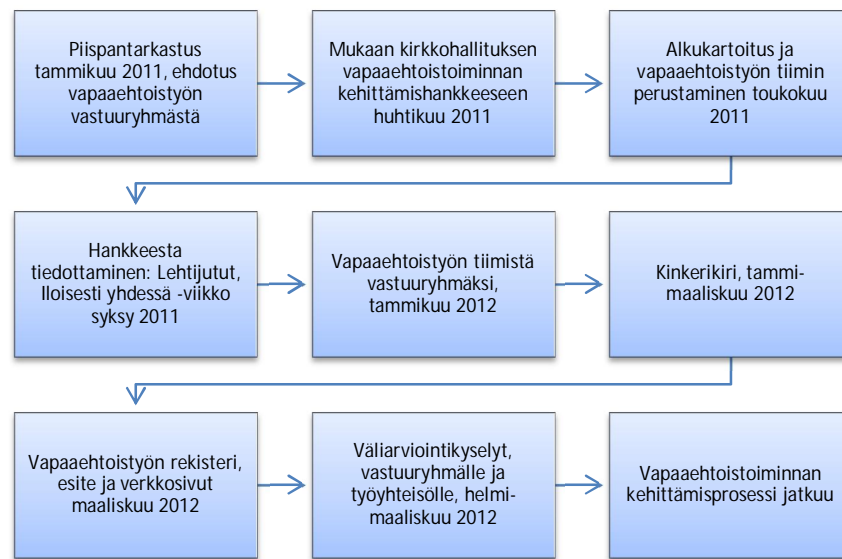
Vapaaehtoistyön tiimi jatkoi toimintaansa vuoden 2012 alusta vastuuryhmänä. Vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäsenet jalkautuivat kinkerikierrokselle tammi–maaliskuussa 2012. Mukaan kutsuttiin myös muita seurakunnan vapaaehtoisia toimijoita. Kinkerien aiheena oli yleinen pappuus ja vapaaehtoiset olivat mukana kertomassa seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta ja omasta tehtävästään ja kutsumuksestaan. Satu Kivisaari ja Heli Kivimäki työstivät alkuvuodesta 2012 vapaaehtoistyön ilmoittautumis- ja rekisteröimislomaketta, esitettä ja verkkosivuja. Eri työaloilla oli aktiivinen rooli oman osuutensa työstämisessä. Rekisteröimislomake, esite ja verkkosivut saatiin valmiiksi maaliskuussa 2012. Hankeajan kuvaus päättyy maaliskuuhun 2012, mutta prosessi jatkuu ja etenee.

Vapaaehtoisia huomioitiin hankkeen kuluessa erilaisilla yhteisillä retkillä ja virkistystapahtumilla. Toukokuussa 2011 tehtiin retki Kirkkopäiville Lahteen, osallistujia oli 14. Lapuan hiippakunnassa järjestettiin vapaaehtoistoiminnan juhla 19.11.2011 Ylistaron kirkossa. Juhlaan lähti linja-autollinen seurakuntamme vapaaehtoisia eri työaloilta. Perinteinen koko seurakunnan yhteinen vapaaehtoisten kiitosjuhla järjestettiin 19.1.2012, osallistujia oli noin 80.

Satu Kivisaari ja Maija H osallistuivat hankkeen aikana moniin hyviin koulutustapahtumiin, joista saatiin ajankohtaista tietoa vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä. Lapuan hiippakunnassa järjestettiin Vapaaehtoistyön tori – koulutustapahtuma Seinäjoella 22.2.2011. Päivän teemana oli innostaminen ja osallistaminen vapaaehtoistoimintaan. Kirkkohallituksen hankkeessa mukana olevien seurakuntien yhteisissä kokoontumisissa 6.10.2011 Äänekoskella ja 23.2.2012 Alavudella vaihdettiin kokemuksia ja jaettiin ideoita, opittiin vertaistomijoilta. Kirkon vapaaehtoistoiminnan neuvottelupäiville Seinäjoella osallistuimme 18.–19.11.2011. Vapaaehtoisten tulevaisuuden koulutusta ajatellen kävimme Samalla viivalla – vapaaehtoistoiminnan ohjaajakoulutuksen Vivamossa 7.–8.2.2012.

Vapaaehtoistoiminnan kuulumiset käytiin hankkeen aikana läpi kuukausittain järjestettävissä työyhteisön yhteisissä työneuvotteluissa. Satu Kivisaari tiedotti myös sähköpos-

titse työyhteisölle vapaaehtoistyön tiimin kuulumisia. Näin työyhteisö pysyi ajan tasalla hankkeen tapahtumista ja kaikilla oli mahdollisuus ottaa osaa tapahtumien suunnitteluun. Työneuvottelu oli paikka jakaa tunteja ja ajatuksia vapaaehtoistoiminnasta, pohdinnan ja toiminnan ideoinnin foorumi.

KUVIO 2. Hankeprosessin eteneminen (grafiikka: SmartArt)

9 OLEMASSA OLEVA VAPAAEHTOISTOIMINTA JA KEHITTÄMISIDEAT

9.1 Aineiston keruu ja menetelmät, aiemmat tutkimukset ja hankkeet

Kyselyaineistoa kerättiin hankkeen aikana luonnollisissa tilanteissa kuten työntekijöiden työneuvotteluissa, vapaaehtoistyön tiimin kokouksissa ja vapaaehtoisille järjestetyissä tilaisuuksissa. Palautetta kerättiin myös haastatellen työyhteisön jäseniltä kahvipöytäkeskusteluissa ja muissa tapaamisissa. Kyselyjen tarkoituksena on ollut kerätä tietoa, ajatuksia ja palautetta hankkeen ydintoimijoilta. Hankkeessa kehitetään vapaaehtoistyötä työyhteisössä, siksi työntekijöiden näkemykset ovat tärkeitä. Kyse on vapaaehtoistyön hankkeesta, siksi on haluttu saada myös vapaaehtoisten toimijoiden ääntä näkyviin. Vapaaehtoistyön tiimi (myöhemmin vastuuryhmä) on ollut tärkeä työrukkanen hankkeen toteuttamisessa, siksi haluttiin kysyä myös tämän vapaaehtoisista ja työntekijöistä koostuvan työryhmän ajatuksia hankkeesta ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä.

Kyselylomakkeet ovat koostuneet pääsääntöisesti avoimista kysymyksistä. Alkukartoituksen kyselylomake sisälsi sekä strukturoituja, että avoimia kysymyksiä. Kyselyjen analysoinnissa on käytetty luokittelua ja teemoittelua. Teemat ovat noudattaneet kyselylomakkeen kysymysten rakennetta. Motivaatiota käsittelevän aineiston analysoinnissa käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.

Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Jos aineiston keruu on tapahtunut teemahaastattelulla, on aineiston pilkkominen suhteellisen helppoa, koska haastattelun teemat muodostavat jo itsessään jäsennyksen aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Teoriaohjaavassa analyysissa on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät pohjaudu suoraan teoriaan tai teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava, vaan paremminkin uusia ajatusuria aukova. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöinen analyysikin. Aineistolähtöisessä analyysissa teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun teoriaohjaavassa ne tuodaan val-

miina, ilmiöstä jo tiedettynä. Tutkija lähestyy aineistoa sen omilla ehdoilla ja vasta analyysin edetessä pakottaa sen tiettyyn sopivaksi katsomaansa teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96, 117.)

Vapaaehtoistyötä on tutkittu paljon eri näkökulmista. Kirkon vapaaehtoistoimintaa on tutkinut mm. Tomi Oravasaari kirkkososiologian alaan kuuluvassa pro gradu-tutkielmassa ”Työtä riittää kaikille. Tutkimus vapaaehtoistoiminnan tulevaisuudenkuvista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa” (2008). Tämän opinnäytetyön osalta hain malleja viimeaikaisista vastaavista kehittämishankkeista. Diakoni Lauri Anttila on raportoinut (2010) toteuttamastaan kehittämisprojektista: Vapaaehtoistyön vastuuryhmä vapaaehtoistoiminnan läpäisyperiaatteen toteuttajana Meilahden seurakunnassa. Projekti liittyy kirkon vapaaehtoistyön koulutusohjelmaan 2008–2010. Tomi Oravasaari ja Anne Viljanen ovat toteuttaneet Kirkon tutkimuskeskuksen avustuksella kyselytutkimuksen ”Kyvyt käyttöön – seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen” (2010). Tästä seurakuntien vapaaehtoistoimintaa kartoittavasta kyselystä lainattiin alkukartoituslomakkeeseen soveltaen joitain kysymyksiä. Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan hanke on projektisihteeri Anne Viljasen johdolla tuottanut erilaista materiaalia seurakuntien kehittämistoiminnan tueksi. Tätä materiaali on hyödynnetty mm. alkukartoituksen kyselylomakkeessa, jonka pohjaksi otettiin kirkkohallituksen hankkeesta lomake ”Työskentely seurakuntien työyhteisöille”. Anne Viljanen tulee työstämään ja raportoimaan keräämäänsä aineistoa vapaaehtoistyön tiimien toiminnasta. Tässä raportissa ei sen vuoksi lähdetä avaamaan tarkemmin vapaaehtoistyön tiimiä menetelmänä.

9.2 Työntekijöiden näkökulmia vapaaehtoistoiminnasta

Hankkeen alussa tehtiin työyhteisössä alkukartoitus vapaaehtoistoiminnasta. Kartoituksen tarkoituksena oli tehdä jo olemassa oleva vapaaehtoistoiminta näkyväksi ja nostaa esiin kehittämistarpeita sekä tukea koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnan hahmottamista työyhteisön yhteisenä asiana. Työntekijät mieltivät työneuvottelussa toukokuussa 2011 työaloittain ryhmissä vapaaehtoistoimintaansa ja sen kehittämistarpeita liitteenä olevan kyselylomakkeen pohjalta (liite 2). Seurakunnassamme on keskustelevalta ja avoin ilmapiiri, joten ryhmätyöskentelyn valitseminen menetelmäksi oli luontevaa. Ajatukse-

na oli alusta lähtien, että vapaaehtoistoiminnan kaltaisesta yleisestä asiasta voidaan keskustella avoimesti työyhteisön sisällä.

Vastajien taustatiedot

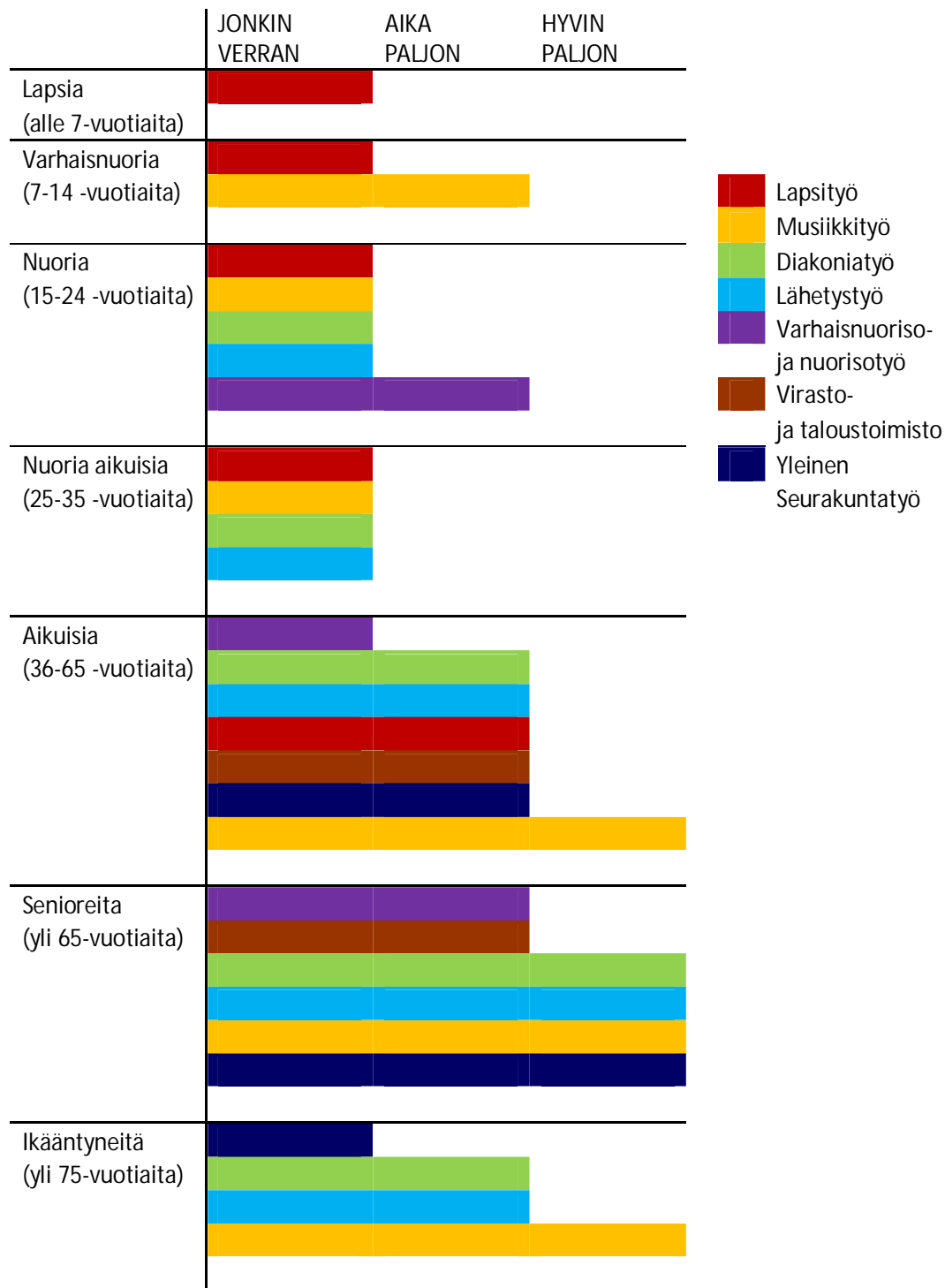
Vastanneita ryhmiä oli yhteensä 7. Ne jakautuivat seuraavasti: lapsityö, varhaisnuoriso- ja nuorisotyö, lähetystyö, musiikkityö, virasto/taloustoimisto, yleinen seurakuntatyö (suntiot/keittiö/hautausmaa) ja diakoniatyö. Lapsityön ryhmässä vastaajia oli 7, kaikki olivat naisia. Varhaisnuoriso- ja nuorisotyön ryhmässä vastaajia oli 4, joista naisia oli 2 ja miehiä oli 2. Lähetystyön ryhmässä vastaajia oli 2, joista naisia oli 1 ja miehiä oli 1. Musiikkityön ryhmässä vastaajina oli 2 naista. Virasto/taloustoimisto – ryhmässä vastaajina oli 2 naista. Yleisen seurakuntatyön ryhmässä vastaajia oli 5, joista naisia oli 3 ja miehiä oli 2. Diakoniatyön ryhmässä vastaajina oli 2 naista. Opinnäytetyön tekijä osallistui itse diakoniatyön ryhmään alkukartoitustilanteessa, koska ryhmätyöskentelyssä ei ollut tuolloin mukana muita diakoniatyöntekijöitä. Lisäksi pyydettiin jälkikäteen vastauksia työntekijöiltä, joilla ei ollut mahdollisuutta osallistua ryhmätyöskentelyyn. Siivouspuolen henkilöt, 2 naista, antoivat vastauksensa avoimiin kysymyksiin jälkikäteen. Virkavapaalla olevaa diakoniatyöntekijää (nainen) kuultiin jälkikäteen puhelimitse. Yleisen seurakuntatyön osalta kirkkoherra (mies) antoi täydentäviä tietoja jälkikäteen. Vastaajia kyselyyn oli siis kaikkiaan 28, joista naisia 22 ja miehiä 6.

Tämän hetken vapaaehtoistyön tilanne

Ajan tasalla oleva tiedot vapaaehtoistoimijoista löytyivät lähes kaikilta työaloilta. Lähetystyön ja diakoniatyön vapaaehtoistoimijoiden rekisterit olivat päivittämättä. Työalat ilmoittivat vapaaehtoisten määriä seuraavasti: lapsityössä 20 (naisia 14, miehiä 6), varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä 74 (naisia 44, miehiä 30), lähetystyössä 110 (naisia 96, miehiä 14), diakoniatyössä 150 (naisia 135, miehiä 15), musiikkityössä 130 (naisia 90, miehiä 40), virastossa 8 (naisia 6, miehiä 2), yleisessä seurakuntatyössä 39 (naisia 21, miehiä 18). Jos nämä luvut lasketaan yhteen, saadaan yhteensä 531 vapaaehtoistoimijaa, joista naisia on 406 ja miehiä on 125. Tämä luku ei kuitenkaan kerro koko totuutta, samoja ihmisiä toimii vapaaehtoisina eri työaloilla.

Vapaaehtoisten ikärakennetta työaloittain kuvataan kuviossa 3. Toimijat ovat enimmäkseen eläkeläisiä. Lapsien osuus on vähäistä, samoin nuorten aikuisten ikäryhmä on vai-

keasti tavoitettava. Varhaisnuoria on eniten musiikkityössä ja nuoria on eniten varhaisnuoris- ja nuorisotyössä.

KUVIO 3. Vapaaehtoisten ikärakenne eri työaloilla

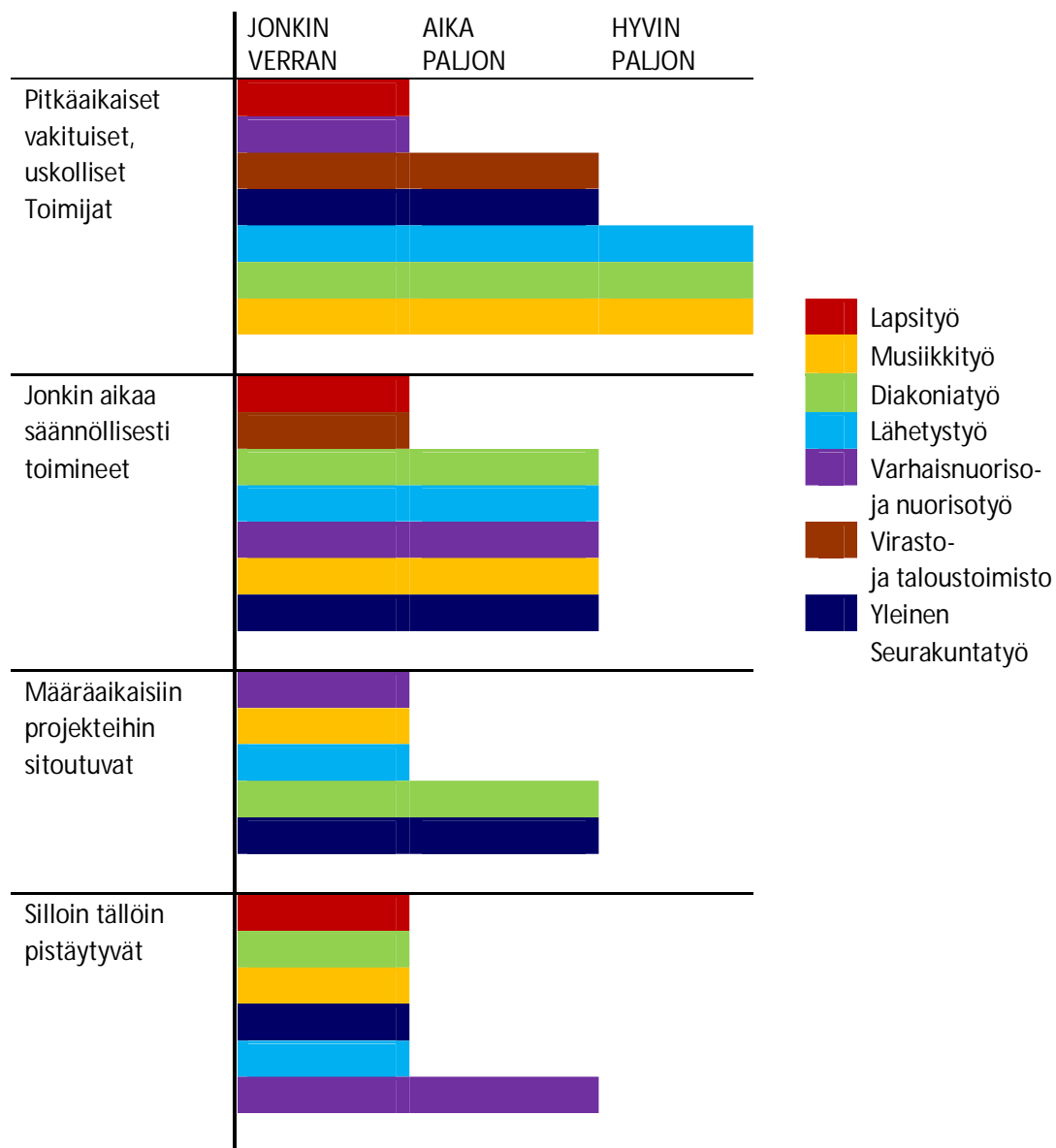
Vapaaehtoistehtävät eri työaloilla

- Lapsityö: pyhäkoulunopettajat, kolehdinkerääjät, lukijat, esiintyjät
- Varhaisnuoriso- ja nuorisotyö: isostoiminta, leirinohjaus, kerhonohjaus, avustus-tehtävät, lyhyet projektit
- Lähetys: keittiöllä, Kansalassa ja Tapulissa, hartaudet ja myynti, kutojat, käsillä tekijät, laulajat, tehtävät kirkossa
- Musiikkityö: kuorot, yksittäiset esiintyjät, soittajat
- Virasto/taloustoimisto: toimittajat (lehtijuttuja), kirkon viikonloppuoppaat
- Yleinen seurakuntatyö: ehtoollisavustajat, arkunkantajat, kolehdinkanto, hautausmaan siivoustalkoot
- Keittiötyö: leipominen, lounaat, myyjäiset
- Diakoniatyö: kylä- ja korttelineuvostot, yhteisvastuukerääjät, ryhmien vastuunkantajat, esiintyjät, Äiti Teresan peittopiiri

Vapaaehtoisten sitoutumisen taso ja perheiden ja erityisryhmien mahdollisuudet toimia vapaaehtoistehtävissä

Työalat arvioivat vapaaehtoisten sitoutumisen tasoa. Tarkoituksena oli arvioida missä määrin omalla työalalla pitkäaikaisia vakituisia, uskollisia toimijoita, jonkin aikaa säännöllisesti toimineita, määräaikaisiin projekteihin sitoutuvia ja silloin tällöin pistäytyviä. Vaihtoehdot vastaukselle olivat: hyvin paljon, aika paljon, jonkin verran, ei lainkaan. Samoilla vastausvaihtoehdoilla työalat arvioivat myös sitä, missä määrin heillä on vapaaehtoistehtäviä, joihin voivat osallistua perheet yhdessä tai erityisryhmien edustajat.

Kuviosta 4 käy ilmi, että seurakuntamme vapaaehtoistoimijat ovat pääsääntöisesti pitkäaikaisia, vakituisia uskollisia toimijoita. Myös jonkin aikaa säännöllisesti toimineita on paljon. Projektiluontoisten ja lyhytaikaisten tehtävien tarjontaa voisi lisätä, että myös työikäiset ehtisivät osallistumaan paremmin.

KUVIO 4. Vapaaehtoisten sitoutumisen taso eri työaloilla

Vapaaehtoistehtäviä, joihin voivat osallistua perheet yhdessä, on jonkin verran lapsityössä, varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä ja lähetystyössä. Vapaaehtoistehtäviä, joihin voivat osallistua erityisryhmien edustajat (esim. kehitysvammaiset, mielenterveysongelmaiset, maahanmuuttajat) on jonkin verran varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä, lähetystyössä, musiikkityössä, yleisessä seurakuntatyössä ja diakoniatyössä. Seurakunnasta löytyy siis tehtäviä perheiden yhdessä osallistumiseen ja erityisryhmien osallistumiseen. Näitä ei kuitenkaan ole paljon millään työalalla ja joillain työaloilla ei lainkaan. Vapaaehtoisuuteen kasvamisen näkökulmasta olisi tärkeää tukea perheiden osallistumista yh-

dessä vapaaehtoistehtäviin. Myös erityisryhmien osallistumismahdollisuuksiin tulee kiinnittää huomiota.

Resurssien riittävyys vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen

Resurssien riittävyttä vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen kysyttiin talouden, työajan ja tilojen osalta. Seitsemästä kyselyyn vastanneesta ryhmästä neljä ryhmää oli sitä mieltä, että resursseja on kaikilta osin riittävästi tai runsaasti. Kolme ryhmää koki, että resursseja on liian vähän taloudellisesti, työajallisesti ja tilojen suhteen. Seurakunnalla on käytössään runsaasti tiloja, mutta vastausten valossa niiden käyttöä ei ole ehkä suunniteltu vapaaehtoistoiminnan osalta kaikkia työaloja tyydyttävällä tavalla.

Omat ajatukset vapaaehtoistoinnasta

Mitä vapaaehtoistointa merkitsee oman perustehtävänne kannalta?

Työalat näkevät vapaaehtoistoiminnan seurakunnan toiminnan edellytyksenä, lisäresurssina, suurena apuna, toiminnan mahdollistajana ja toimintaa tukevana. Työ ei onnistuisi ilman vapaaehtoisia näin laaja-alaisesti. Vapaaehtoiset kohtaavat valtavan joukon seurakuntalaisia ja ovat olennainen osa käytännön työtä. Vapaaehtoiset rikastuttavat toimintaa. Vapaaehtoiset nähdään rinnalla kulkijoina. Tärkeänä pidettiin yhdessä tekemistä ja vapaaehtoisten oman paikan löytämistä palvella seurakunnassa sekä vapaaehtoisten toiminnan mahdollistamista. Yksi ryhmä oli kirjannut vapaaehtoistoiminnan merkitsevän lisäkäsien lisäksi myös lisätyötä.

Hyvät kokemukset ja ongelmat vapaaehtoistoinnassa

Yhteenveto vastauksista kysymyksiin:

- Mistä on hyviä kokemuksia vapaaehtoistyössä?
- Onko työalallanne tullut esiin ongelmia vapaaehtoistoinnassa, millaisia?

Vapaaehtoistoiminnan hyviä kokemuksia oli työyhteisössä enemmän kuin ongelmia. Nykyiset sitoutuneet toimijat eri työaloilla ja motivoituneet vastuuryhmät koettiin hyvinä. Yhdessä tekeminen ja tapahtumien toteuttaminen, vapaaehtoisten aktiivisuus, työn ilo ja lahjojensa käyttöön antaminen tuottivat työntekijöille myönteisiä kokemuksia. Huomioitavaa on, että vastaan tulleet ongelmatkin olivat enimmäkseen vapaaehtoistoiminnan organisointiin liittyviä, rekrytoinnista ja työajan riittämättömyydestä koettuja ongelmia. Koska vapaaehtoistoinnassa ja työyhteisössä kohtaavat monet eri persoo-

nallisuudet, on ihmissuhdeongelmien ja ristiriitojen esiintyminen ajoittain luonnollista. Niiden ratkaisemissa työntekijöiltä edellytetään ammattitaitoa ja ohjausvalmiuksia. Jonkin verran oli koettu ongelmana myös sitoutumattomuus ja myöhästely. Vapaaehtoisia tulee kannustaa ja motivoida jatkuvasti.

Millaista perehdytystä, ohjausta ja tukea vapaaehtoiset mielestänne tarvitsevat?

Vastausten perusteella vapaaehtoisten tarvitsema tuki jakautui käytännölliseen, henkiseen/hengelliseen ja sosiaaliseen tukeen. Koko aineisto on tiivistettynä kuviossa 5. Eri työaloilla on erilaisista tehtävistä johtuen vaihtelevia tarpeita vapaaehtoisten perehdyttämiseen ja tukemiseen. Toisilla työaloilla painottuvat enemmän käytännölliset tehtävät, jotka vaativat konkreettista perehdyttämistä tehtäviin ja välineisiin (esim. keittiötyöt). Musiikkityön puolella tarvitaan paljon esityksiin liittyvää harjoittelua. Henkisen ja hengellisen tuen tarve korostui diakonia- ja lähetystyössä, joiden vapaaehtoiset toimivat paljon ihmissuhdetehtävissä. Lähes kaikki ryhmät pitivät tärkeänä vapaaehtoisten kannustamista, kiittämistä ja huomioimista, sekä perehdyttämistä tehtävän mukaan.

Käytännöllinen tuki ja ohjaus	Henkinen ja hengellinen tuki	Sosiaalinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> • tehtäviin ja talon tapoihin perehdyttäminen • koneiden/välineiden käytön opastus • koulutus • virkistys, retket, tapahtumat • tiedotus • harjoitus ja käytännön kokemus 	<ul style="list-style-type: none"> • huomioiminen, muistaminen, kiitos • kannustus, motivointi • arvostus • työntekijän tavoitettavuus, kuunteluvalmius • hengellinen tuki, rukous 	<ul style="list-style-type: none"> • vertaistuki • yhdessä tekeminen ja suunnitteleminen

KUVIO 5. Vapaaehtoisten tarvitsema tuki työntekijöiden näkökulmasta (grafiikka: SmartArt)

Millaisia kysymyksiä toiminnan ylläpitäminen herättää?

Toiminnan ylläpitämisen herättämät kysymykset liittyivät pääsääntöisesti rekrytointiin. Mistä saadaan uusia toimijoita nykyisten toimijoiden ikääntyessä, miten saadaan nuoria mukaan? Huolestuneita oltiin siitä, kauanko toiminta voi jatkua näin. Löytyykö sitoutumista tulevaisuuden toimijoilta samoin kuin tällä hetkellä. Myös resurssien, lähinnä ajan ja rahan riittävyys huolestutti työyhteisöä. Yksi ryhmä koki organisoinnin työläänä ”onko vaivan arvoista”. Muiden toimijoiden samankaltainen toiminta mietitytti, miten organisoidaan niin, ettei päällekkäisyyksiä olisi muiden toimijoiden kanssa pienellä paikkakunnalla.

Tulevaisuuden tarpeet

Työntekijät kutsuisivat vapaaehtoisia tulevaisuudessa seuraaviin tehtäviin:

- aikuisia tukihenkilöiksi kerhoihin, eläkeläisiä lasten kerhoihin kerhopapan tai kerhomamman tehtäviin
- esiintyjiksi, messuavustajiksi, tapahtumien/messujen suunnittelijoiksi ja toteuttajiksi, työalat ylittävään juhlien suunnitteluryhmään
- tilaisuuksien alkukahvitukseen kirkossa, leirikeskukseen siivoustalkoisiin
- nuorten aikuisten toimintaan, tiedotuksen tehtäviin
- rohkaisijoiksi, kutsujiksi
- pienkotihartauksia toteuttamaan, päiväpiirejä ohjaamaan, kotikäyntityöhön työntekijöiden rinnalla, ystävätoimintaan.

Miten näette tulevaisuudessa seurakunnan työntekijän/seurakuntalaisen roolin seurakunnan toiminnassa? Miten seurakuntalaisen roolia/osallisuutta voi vahvistaa?

Kuviossa 6 on koottuna koko aineiston keskeiset näkemykset seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten rooleista tulevaisuudessa, sekä seurakuntalaisten osallisuuden vahvistamisesta nousseet ajatukset. Työyhteisö on aineiston valossa sisäistänyt seurakuntalaisten vahvistuvan roolin seurakunnan toiminnassa. Osallisuuden vahvistamisesta nousevat ajatukset antavat työyhteisön ajatuksista myönteisen kuvan.

Työntekijän rooli	Seurakuntalaisen rooli	Miten seurakuntalaisen roolia/osallisuutta voi vahvistaa
<ul style="list-style-type: none"> •organisoija, koordinoija •lankojen käsissä pitäjä •laadunvarmistaja •kehittäjä •innostaja •rekrytoija 	<ul style="list-style-type: none"> •aktiivinen toimija •sitoutuja (liikaa? vapaaehtoisuus?) •kasvava, vahvistuva •ideoija •jäsenmäärä kirkossa laskeva, mutta jäsenet aktiivisia 	<ul style="list-style-type: none"> •annetaan tilaa ja vastuuta •tarjotaan erilaisia työtehtäviä, myös lyhytkestoisia •tiedotetaan tehtävistä •mukaan suunnitteluun ja toteutukseen •motivoidaan, kannustetaan •kutsutaan mukaan •rohkaistaan omien lahjojen käyttöön •kuljetaan rinnalla •annetaan palautetta •ollaan ennakkoluulottomia

KUVIO 6. Työntekijän ja seurakuntalaisen roolit (grafiikka: SmartArt)

Mahdolliset kehittämistarpeet

Millaisia kehittämistarpeita omalla työalallanne on vapaaehtoistoiminnassa?

Millaisia yhteistyötoiveita teillä on seurakunnan sisällä ja muiden kumppaneiden kanssa? Miten haluaisitte koko seurakunnan vapaaehtoistyötä kehitettävän?

Kehittämistarpeina omalla työalalla ja koko seurakunnan vapaaehtoistyössä nähtiin uusien ja monipuolisten vapaaehtoistehtävien luominen. Tarjontaa ja mielekkäitä tehtäviä tulisi olla kaiken ikäisille ja myös erityisryhmille. Kehittämistä olisi palautteen annossa, sekä vapaaehtoisten sitouttamisessa, koulutuksessa ja perehdyttämisessä. Ystävä- ja tukihenkilötoiminnan kehittäminen koettiin tärkeänä. Myös turvallisuus- ja vastuukysymyksiin tulisi kiinnittää huomiota vapaaehtoistehtävien lisääntyessä. Vapaaehtoispankki, johon organisoitaisiin kaikki olemassa oleva reservi ja tehtävät, helpottaisi vapaaehtoisten löytymistä eri tehtäviin. Vapaaehtoisten kohtaamispaikka nousi yhteisenä kehittämistarpeena. Vapaaehtoistyön tiimin perustaminen ja sen ideoima toiminta nähtiin tulevana kehittämisresurssina.

Yhteistyötoiveissa painottui avoin yhteistyö työalojen välillä yhdessä suunnitellen ja saman pöydän ääressä keskustellen. Tiedotusta ja taitojen jakamista työalojen kesken, sekä vapaaehtoisten ohjaamista myös toisille työaloille toivottiin. Yhteistyön toivottiin

lisääntyvän kaupungin, koulujen, laitosten ja eri yhdistysten kanssa. Tuleva seurakuntaliitos lisää osaltaan yhteistyön mahdollisuuksia.

9.3 Vapaaehtoisten näkökulmia

Vapaaehtoisten näkökulmia on kartoitettu kahdella eri kyselylomakkeella (liitteet 3 ja 4) koko seurakunnan vapaaehtoisille järjestetyissä tapahtumissa. Koulutus- ja virkistysretkellä Lahden kirkkopäivillä toukokuussa 2011 kysyttiin linja-autossa mukana olleiden vapaaehtoisten mielipiteitä, vastaajia oli 12. Vapaaehtoisten kiitosjuhlassa tammikuussa 2012 jaettiin osallistujille kyselylomakkeita, vastauksia näistä palautui 12. Yhteensä vastaajia oli siis 24. Suurin osa em. tapahtumiin osallistuneista oli eläkeikäisiä, sitoutuneita toimijoita, mutta myös työikäisiä voi olla jonkin verran vastaajien joukossa. Aineistosta nousee siis esiin tämänhetkisten aktiivivapaaehtoisten näkökulma. Nuorten näkökulmaa kartoitettiin erikseen liitteen 4 avulla. Nuoret täyttivät kyselylomakkeen isoskoulutusillassa 20.1.2012. Kyseessä oli toisen vuoden isoskoulutusryhmä. Lukiossa olevilla nuorilla on mahdollisuus samalla suorittaa yksi kurssi lukioon. Vastauksia tuli illassa mukana olleilta yhteensä 29. Kyselyyn vastanneiden nuorten kanssa minulla ei ole ollut henkilökohtaista kontaktia, joten heidän vastauksiinsa ei oma roolini ole ainaakaan vaikuttanut.

Seuraavassa on yhdistellen näistä kahdesta eri lomakkeesta koottua tietoa 24: ltä aikuiselta (enimmäkseen eläkeläisiä) ja 29: ltä nuorelta.

Hyvät kokemukset ja ongelmat vapaaehtoistoiminnassa

Kirkkopäiväretkeläiset kirjasivat hyviä kokemuksia ja ongelmakohtia vapaaehtoistyöstä. Hyvissä kokemuksissa nousi useissa vastauksissa tyydytyksen saaminen vapaaehtoisuustoiminnasta, auttaminen ja osallistuminen koetaan antoisana, voi tuntea itsensä tarpeelliseksi. Onnistuneet tapahtumat ja vuorovaikutteinen toiminta koettiin hyvinä. Myös työntekijöiden osoittama arvostus on tärkeää. Ongelmiksi koetut asiat liittyvät vapaaehtoisillakin toiminnan organisointiin, voimavarojen jakamiseen ja kiireeseen. Myös vapaaehtoiset pohtivat rekrytointiin liittyviä asioita. Vapaaehtoisten esiin tuomat ongelmat vahvistavat työntekijöiden antaman tuen ja ohjauksen tarvetta. Uusia toimijoita olisi

saatava mukaan, koska osa ikääntyneistä kokee omien voimavarojensa vähenevän. Heillä tulisi olla mahdollisuus jo vähentää tehtäviään.

Millaista tukea odotat työntekijöiltä toimiessasi vapaaehtoisena?

Eläkeläiset kirjjasivat odottavansa seuraavanlaista tukea työntekijöiltä:

- yhteisiä kokoontumisia, saisi jutella silloin, kun ei kaikki mene aivan hyvin
- matala kynnyks yhteyspuhelimitse puolin ja toisin, neuvotteluyhteys koko ajan auki, ennen tehtävää yhteydenotto sopivalla aikataululla
- kiinnostusta ja myötämielisyyttä itseään ja työtään kohtaan
- alkuohjeistusta tehtäviin, selkeää neuvontaa kuhunkin tilanteeseen, koskien paikkaa, aikaa, ohjelmaa, välineitä, harjoittelua
- olen nyt jo saanut hyvää tukea, jonka toivon jatkuvan, on saanut tehdä omien voimiensa mukaan
- tukea ja kannustusta, rukousta toistemme ja kaikkien seurakuntalaisten puolesta.

Tähän kysymykseen nuorten vastaukset olivat selkeästi jaoteltavissa neljään eri luokkaan. Osa nuorista oli kirjannut kysymykseen monta asiaa:

- ohjeita, opastusta ja neuvoja odotti 22 nuorta
- kannustusta, innostamista odotti 7 nuorta
- auttamista ja tukemista uusissa/vaikeissa asioissa odotti 9 nuorta
- arvostusta odotti 4 nuorta

Miten vapaaehtoistyötä seurakunnassamme voisi kehittää

Vapaaehtoisilta löytyi seuraavanlaisia ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen seurakunnassamme:

- Aittoosaaren leirikeskukseen pihansiivoustalkoot voisivat kiinnostaa nuorempaa porukkaa
- aamukahvitilaisuudet, ystävänpäiväkahvit, laskiaisajelut, lauluhetket
- enemmän yhteyksiä ja tukimuotoja yksinäisille, kehitysvammaisille ja syrjäytyneille

- toimintoja voisi viedä enemmän kylille (käsityö-, rukous- ja lähetyspiirit, virsilaulutilaisuudet), kylillä on paljon vanhuksia ja nuoretkin voisivat yhteisissä tapahtumissa oppia virsiä ja Jumalan sanaa siinä sivussa
- kirkkoon avustajia vanhoille ihmisille, tarvitsija voisi tilata avustajan paikalle hoivaamaan portaissa ja siirtymisessä seurakuntatalolle
- vapaaehtoisvoimin järjestetty diakonia- tai lähetysjuhla seurakuntatalolla
- nuoria pitäisi saada mukaan moniin tehtäviin, esim. vanhuksia ulkoiluttamaan ja yhteisvastuukerääjiksi, nuorilla on uusia ideoita
- uskollisten toimijoiden rinnalle uusia kasvoja mukaan, että saataisiin tulevaisuudessaakin vapaaehtoisten joukko pysymään suurena, vastuuta uusille ryhmille
- nyt tehdään jo niin monenlaista vapaaehtoistyötä, on mahdollisuus toimia, jos on kiinnostusta
- työntekijän henkilökohtainen, innostava kutsu saa lähtemään mukaan

Tähän kysymykseen nuorten oli vaikea keksiä vastauksia, 15 vastaajaa 29:stä jätti kohdan täyttämättä tai vastasi, en osaa sanoa, ei tule mitään mieleen. Kaksi vastaajista oli tyytyväisiä seurakunnan toimintaan nykyisellään, 3 toivoi isoskoulutuksen lyhentämistä, 4 toivoi toiminnan lisäämistä ja monipuolistamista, 1 toivoi informaation kehittämistä ja 4 toivoi nuorten kannustamista tulemaan mukaan isostoimintaan.

Mikä vapaaehtoisiamme motivoi mukaan toimintaan?

Seuraavien kysymysten kautta voi hahmottaa seurakuntalaisten motivaatiota osallistua vapaaehtoistoimintaan:

- Mikä on saanut sinut lähtemään mukaan vapaaehtoistehtäviin?
- Miksi olet mukana seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa?

Vastauksien analysoinnissa käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Luokittelussa käytin Anne Birgitta Yeungin vapaaehtoistoiminnan timanttimallista löytyneitä motivaation luokitteluja. Yeungin timanttimallassa löytyy neljä paria motivaatiota kuvaavia käsitteitä: saaminen–antaminen, toiminta–pohdinta, läheisyys–etäisyys, jatkuvuus–uuden etsintä. En lähde tässä avaamaan tarkemmin timanttimalliä enkä käytä sitä sellaisenaan. Lainasin siitä vain valmiita luokitteluja tämän aineiston analysoimiseen. Vastaukset sijoittuivat seuraaviin eri luokkiin:

- saaminen: itsensä toteuttaminen, emotionaaliset palkinnot
- antaminen: halu auttaa, elämäkokemusten hyödyntäminen
- saaminen–antaminen: antamisen kautta saaminen
- pohdinta: arvot taustana
- toiminta: mahdollistaa vapaa-ajan täyttämisen, toiminnallisuus innostaa
- pohdinta-toiminta: hengellisyys toiminnassa, hengellinen välikappale
- läheisyys: ryhmään kuuluminen, yhteishengessä toimiminen, uusiin ihmisiin tutustuminen, sosiaalinen vuorovaikutus
- etäisyys: joustavuus, voi toimia omien voimavarojensa ja aikataulunsa mukaan
- jatkuvuus: aiemmin saadut, omat positiiviset kokemukset, elämän kulku
- uuden etsintä: uuden teeman kiinnostavuus, laajennusta elämänpiiriin, uuden oppiminen. (Yeung 2005, 107–117.)

Yeungin timanttimallassa toiminta, läheisyys, antaminen ja uuden etsiminen ovat timanttissa oikealla sijoittuvia ja kuvaavat vapaaehtoistoimijuuden ulospäin suuntautuneisuutta, kohti sosiaalisia piirejä, toimintoja, uusia sisältöjä ja toisille antamista. Saaminen, jatkuvuus, etäisyys ja pohdinta sijoittuvat timanttissa vasemmalle, jolloin vapaaehtoistoiminta suuntautuu kohden toimijaa itseään, tuttujen teemojen jatkuvuuteen. Ulospäin tai sisäänpäin suuntautuminen ei ole arvo-asetelma, motiiveja ei voi laittaa arvojärjestykseen, erilaiset motiivit voivat esiintyä myös yhtä aikaa ja sisäkkäin. (Yeung 2005, 108.)

Saaminen ja antaminen motivoivat sekä nuoria, että aikuisia. Nuoret kokivat saavansa isostoiminnasta hyvää mieltä ja kokivat sen tarjoavan mahdollisuuden toteuttaa itseään. Antamiseen liittyvissä ilmauksissa nousi esiin halu auttaa ja jakaa oman rippikoulukokemuksensa kautta hyvää myös tuleville rippikoululaisille. Nuoret eivät vastauksissaan tuoneet esiin antamisen kautta saamista. Myös aikuiset kokivat saavansa mielihyvää ja emotionaalisia palkintoja vapaaehtoistoiminnasta. Heillä korostui kuitenkin antamisen kautta saaminen ja antaminen motivoivina tekijöinä.

Haluaisin olla mukana luomassa mukavaa leiriä myös seuraaville rippikoululaisille, koska omalla rippileirilläni oli niin mukavaa.

Haluan omalta osaltani olla auttamassa yksinäisiä ihmisiä ja siitä saa hyvän mielen itsellekin, kun huomaa, että voi olla jollekin avuksi.

Tunnen vapaaehtoistyön mielekkääksi tavaksi kantaa korteni kehoon, saan paljon enemmän kuin annan.

Saan tehdä tärkeää auttamistyötä ystävien seurassa, virkistyy henkisesti. Keräämillämme tuloilla autamme heikommassa asemassa olevia lähellä ja kaukana.

Jatkuvuutta kuvaavia ilmauksia olivat nuorilla positiiviset kokemukset omasta rippileiristä ja siellä koetusta isosten toiminnasta. Aikuisten osalta jatkuvuutta kuvasivat omaan elämänsäkuuluun liittyvät ilmaukset, kuten lapsuuden mallit.

Isostoiminta vaikutti mukavalta omalla rippileirillä. Haluaisin itsekkin isoseksi rippileirille.

Kun on itse kasvanut seurakunnan sylissä, on tarve tehdä jotakin, niin kuin jo lapsena.

Uuden etsintä motivoi enemmän nuoria kuin aikuisia. Nuoret näkivät isostoiminnassa uuden oppimisen ja uusien kokemusten mahdollisuuden.

Saan uusia kokemuksia, myös lukion kurssin suorittaminen on mahdollista. Todistus houkuttelee tulevaisuuden ja työelämän kannalta.

Läheisyys motivoi yhtä paljon sekä nuoria että aikuisia. Nuoret pitivät tärkeänä hyvää seuraa, yhdessä oloa kavereiden kanssa ja tutustumista uusiin ihmisiin. Myös aikuiset hakivat yhdessäoloa ja seuraa. Etäisyyttä kuvasivat jotkut aikuisista motivoivana tekijänä, koska voi toimia omien voimavarojensa mukaan ja määritellä itse osallistumisensa sopivalla tavalla.

Saan tehdä kaikenlaista yhdessä muiden isosten ja nuorten kanssa.

Kiva, kun saa olla toisten kanssa ja seurustella, saa ystäviä.

Toiminta nousi nuorilla selkeästi tärkeimmäksi motiiviksi. Isostoiminta tarjoaa mukavaa hommaa vapaa-ajalle ja moni haluaa vain olla mukana toiminnassa tai päästä isoseksi rippileirille. Aikuisilla korostui enemmän pohdinta tai pohdinta sisällä toiminnassa. Useista vastauksista tulevat esiin uskonnolliset arvot, vastaajat kokevat palvelevansa Jumalan maailmassa ja ovat mukana kutsumuksesta yleisen pappeuden hengessä.

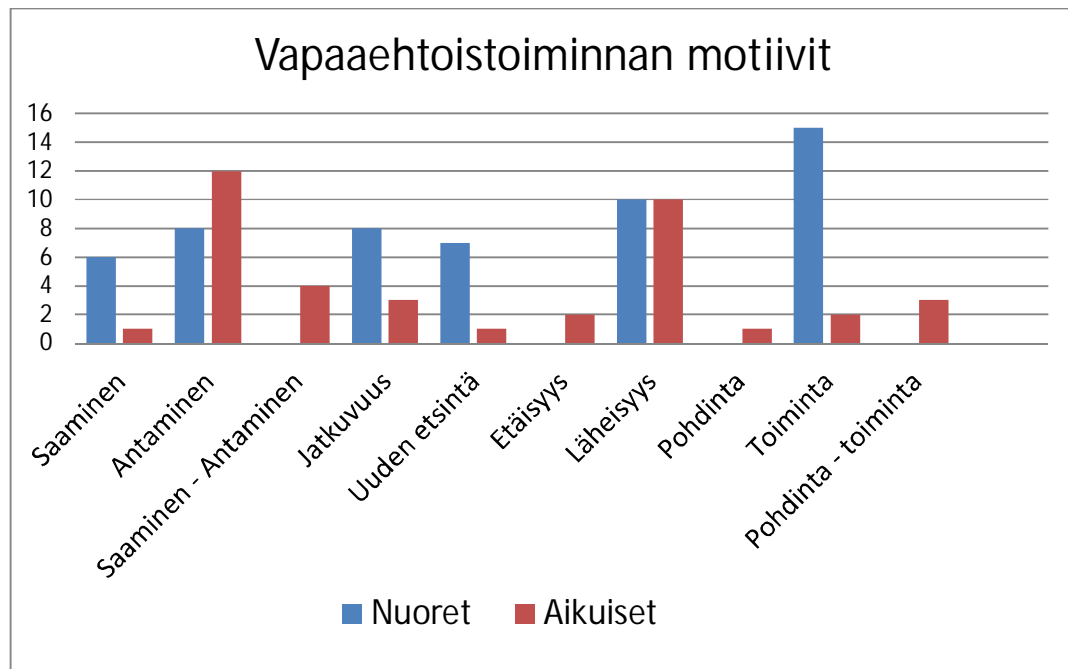
Kiva puuhaillla kaikenlaista ja seurakunta tarjoaa monenlaista toimintaa.

Rukoilin Jumalalta, että saisin tehtävän kun eläkepäivät koittavat. Jumala antoi rukoustehtävän seurakunnan lähetystyössä.

Kristillinen usko ja vastuuntunto seurakunnan toiminnasta

Haluan olla iloksi ja hyödyksi toimillani kristillisessä seurakunnan vapaaehtoistyössä.

Kuvioon 7 on vertailun vuoksi koottu rinnakkain nuorten ja aikuisten motiiveja vapaaehtoistoimintaan. Vastaajia on näissä kahdessa ryhmässä hiukan eri määrä, nuoria 29 ja aikuisia 24. Taulukko antaa kuitenkin suuntaa antavan kuvan motiivien eroista ja samankaltaisuuksista kahden eri ikäryhmän välillä.

KUVIO 7. Vapaaehtoistoiminnan motiivit

9.4 Vapaaehtoistyön vastuuryhmän näkökulmia

Vapaaehtoistyön vastuuryhmän kehittämisehdotuksia tiedusteltiin kyselyllä (liite 5) helmikuussa 2012. Kyselyyn vastanneet vastuuryhmän jäsenet olivat toimineet hankkeen alusta lähtien myös vapaaehtoistyön tiimin jäseninä. Kyselyn kysymykset 5 ja 6 käsitellään tässä luvussa.

Mihin suuntaan seurakuntamme vapaaehtoistyötä tulisi kehittää vastuuryhmän toimesta? Kerro innostava ideasi:

Suunnan tulee olla kohti Kristusta ja kohti seurakuntalaisia kutsuen heitä seurakuntayhteyteen ja kirkkoon Jumalan sanan ja sakramenttien ääreen. Itseäni innostaisi olla mukana toteuttamassa jumalanpalvelusta esim. musiikin ja saarnan valmistelussa (kokeiltiin vapaaehtoistyön viikolla). Kaipaisin myös seurakuntaan viikolla iltamessua, jossa tietysti vapaaehtoiset mukana.

- erilaisia messuja voisi kokeilla ja menestyneimmät ottaa käyttöön
- tapahtumia nuorille aikuisille, nuorille perheille jotain kivaa yhteen tulemista
- vastuuväki voisi nuortua, kun iäkkäämmät alkavat väsyä
- laulu-, rukous- ja lukutuokioita jonkin teeman ympärillä, luontoretkiä ja luontokirkkoja voisi järjestää vapaaehtoisten ja työntekijöiden yhteistyönä
- verkkosivuille helpon kynnyksen ”tällä hetkellä” tehtäviä, joista voi valita haluamansa, silloin kun haluaa, osallistuminen helpoksi
- vapaaehtoistyön rekisteri vaikuttaa hyvältä idealta, kun saadaan tiedotus toimimaan, tieto asiasta laajalle
- jalkautumista sinne, missä tapahtuu (messutapahtumat, markkinat jne.)
- vapaaehtoisten huomiointi ja arvostus sekä koulutusta vaativimpiin tehtäviin.

Millaisille uusille vapaaehtoistehtäville olisi mielestäsi tarvetta seurakunnassamme?

- aikuiset mukaan lasten ja varhaisnuorten työhön, vaikkapa ohjaamaan
- projektiluonteiset tehtävät esim. puiden pilkkominen vanhuksille
- kiinteistökannan ylläpito (esim. maalauskökkä) srk:n varojen säästämiseksi
- yksinäisten ihmisten jouluaaton vieton järjestäjiksi sellaisia vapaaehtoisia, joilla ei itsellään ole perhejouluun järjestämistä kotona
- kuljetusapua kirkkoon ja muihin seurakunnan tapahtumiin, ystävät, tukihenkilöt
- avustustoiminta, omat tarpeettomat, ylimääräiset hyödykkeet voisi laittaa kiertoon tarvitseville, kunhan löytyisi tapa välittää niitä
- tiedotuksen tehtävät, esim. jutun, puheen, hartauden, tekstin, rukouksen, valokuvan laatimiset lehteen, nettiin, blogiin, ideointi, suunnittelu.

10 RAKENTEET ON TARKOITETTU TUKEMAAN TOIMINTAA

10.1 Vapaaehtoistyön tiimistä vapaaehtoistyön vastuuryhmäksi

Vapaaehtoistyön tiimiä ryhdyttiin kokoamaan heti, kun lähdettiin mukaan Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeeseen huhtikuussa 2011. Kirkkohallituksen ohjeistuksen mukaisesti kokoonpanoon ajateltiin tulevan sekä vapaaehtoisia että työntekijöitä. Kuitenkin niin, että pääosa olisi vapaaehtoisia. Työntekijöiltä kysyttiin alkukartoituksen yhteydessä toukokuussa ehdotuksia omaa työalaa tuntevasta henkilöstä, jota voitaisiin kutsua mukaan vapaaehtoistyön tiimiin. Näiden ehdotusten ja erinäisten tiedustelujen pohjalta päädyttiin kokoonpanoon, johon tuli 9 vapaaehtoista ja 5 työntekijää. Tiimistä tuli kooltaan melko suuri, mutta valinnassa haluttiin huomioida kattavasti erilaisia vapaaehtoistyön ja yhteistyön muotoja. Ajatuksena oli myös se, että tiimin jäsenillä olisi yhteyksiä edelleen eri työalojen vastuuryhmiin tai muihin seurakunnassa toimiviin ryhmiin.

Vapaaehtoistyön tiimiin kuuluivat vuonna 2011 seuraavat vapaaehtoiset: Marjatta Hautala (diakonia, keittiö), Kari Hämäläinen (lähetystyö, miestenpiiri), Anu Katajamäki (yleinen seurakuntatyö, Alavuden kaupunki, SPR), Jutta Maja (nuorisotyö, varhaisnuorisotyö), Johanna Marjomäki (A&O –ryhmä, ”musiikin ja rukouksen pienryhmä”), Pirjo Ojanen (kirkkovaltuusto), Pirkko-Liisa Toikko (A&O, koulutoimi), Sanna Seppälä (nuoret aikuiset) ja Mika Uusitalo (kuorot, musiikki). Tiimiin kuuluivat seuraavat seurakunnan työntekijät: Satu Kivisaari (lähetyskasvatussihteeri), Merja Anttila (lapsityönohjaaja), Mervi Konttila (apuemäntä) ja Maija Hietaniemi (vt. diakoniatyöntekijä). Tiimiin liittyi mukaan syksyn mittaan myös pastori Pertti Kriikku, josta tuli myöhemmin työalapappi vapaaehtoistyön vastuuryhmään.

Vapaaehtoistyön tiimi kokoontui vuonna 2011 (kesäkuu-joulukuu) 5 kertaa, toiminta lähti siis käyntiin tiiviisti ja aktiivisesti. Huomattavaa oli myös se, että kaikissa kokouksissa oli runsas osanotto. Ensimmäinen kokoontuminen oli 7.6.2011. Tiimin kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia vapaaehtoistoiminnan asioita ja suunniteltiin tapahtumia.

Alavuden seurakunnan kirkkoneuvosto päätti kokouksessaan 1.12.2011 perustaa vapaaehtoistyön vastuuryhmän. Kokouspöytäkirjan pykälässä 135 todetaan: Alavuden seurakunta on mukana kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeessa 2012. Vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on rohkaista seurakuntalaisia löytämään oma paikkansa ja tehtävänsä seurakunnassa. Alavuden seurakunnan tavoitteena on, että vapaaehtoistyöstä tulee osa jokapäiväistä seurakuntatyötä kehittämishankkeen päättymisen jälkeenkin. Työn organisoimiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi tällekin tehtäväalueelle olisi tarpeellista perustaa oma vastuuryhmä. (Alavuden seurakunta 2011.)

Vapaaehtoistyön vastuuryhmä vuodeksi 2012 valittiin seuraavin perustein. Vapaaehtoistyön tiimi on toiminut aktiivisesti kesästä 2011 lähtien. Siihen kuului Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan hankkeen toivomuksesta sekä vapaaehtoisia, että työntekijöitä. Tiimiin kuuluvat vapaaehtoiset voitaisiin valita vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäseniksi vuodeksi 2012. KL 10 a § mukaan kirkollisissa toimielimissä lukuun ottamatta kirkolliskokousta, hiippakuntavaltuustoa, piispainkokousta, tuomiokapitulia, kirkkovaltuustoa, yhteistä kirkkovaltuustoa ja seurakuntaneuvostoa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 %, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Olemassa olevaa ja hyvin toimivaa vapaaehtoistyön tiimiä voidaan pitää tällaisena erityisenä syynä. Lisäksi jäsenet valitaan tässä vaiheessa vain yhdeksi vuodeksi, joten ehdotetaan, että tiimin jäsenet valitaan vastuuryhmän jäseneksi, vaikka 40 prosentin sääntö ei tässä täytykään. Kirkkoneuvosto valitsi vapaaehtoistyön vastuuryhmään vuodeksi 2012 seuraavat kymmenen jäsentä: Marjatta Hautala, Kari Hämäläinen, Anu Katajamäki, Mervi Konttila, Jutta Maja, Johanna Marjomäki, Anna-Liisa Rantala, Sanna Seppälä, Pirkko-Liisa Toikko ja Mika Uusitalo. Kirkkoneuvoston edustajaksi vastuuryhmään valittiin Pirjo Ojanen, joka on ollut mukana myös vapaaehtoistyön tiimissä. (Alavuden seurakunta 2011.) Vapaaehtoistyön vastuuryhmän ensimmäisessä kokouksessa 22.2.2012 valittiin puheenjohtajaksi Mika Uusitalo ja sihteeriksi Satu Kivisaari.

10.2 Vapaaehtoistyön rekisteri ja koulutus suunnitelma

Hankkeen alkaessa eri työaloilla oli omia epävirallisia yhteystietorekistereitään ja postituslistoja vapaaehtoistoimijoista. Työyhteisölle tehdyssä alkukartoituksessa keväällä 2011 rekisteri oli ajan tasalla lapsityössä, varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä, yleisessä seurakuntatyössä, musiikkityössä, keittiöllä ja virastolla/taloustoimistossa. Lähetystyön ja diakoniatyön vapaaehtoistyön rekisterit olivat päivittämättä. Kahdella viimeisellä työalalla on paljon vapaaehtoistoimijoita.

Tiedottamisen helpottamiseksi ja päällekkäisten henkilötietojen tallentamisen välttämiseksi päätettiin perustaa yhtenäinen rekisteri koko seurakunnan vapaaehtoistoimijoista. Rekisteri helpottaa vapaaehtoistoiminnan järjestämistä ja auttaa työntekijöitä löytämään sopivia vapaaehtoisia eri tehtäviin. Aiemmassa järjestelyssä ei työntekijöillä ollut tarkkaa tietoa muilla työaloilla toimivista vapaaehtoisista.

Rekisteröimislomakkeen (liite 6) suunnittelivat ja toteuttivat Satu Kivisaari ja Heli Kivimäki. Lomakkeeseen otettiin mallia Mänttä-Vilppulan seurakunnan vastaavasta lomakkeesta. Työntekijöillä oli mahdollisuus vaikuttaa omaa työalaansa koskevien vapaaehtoistehtävien muotoihin lomakkeessa. Eri versioita lomakkeesta käsiteltiin työyhteisössä sähköpostitse, puhelimitse ja työneuvotteluissa. Rekisteröimislomake saatiin valmiiksi maaliskuun lopussa 2012. Tarkoituksena on syöttää rekisteritiedot myös sähköiseen järjestelmään. Seurakunnassa on käytössä Katrina-kalenteriohjelma ja tähän ohjelmaan olisi mahdollista rakentaa vapaaehtoistyön rekisteri. Rekisteröimislomake on mahdollista tulostaa seurakunnan kotisivuilta vapaaehtoistyön osiosta. Ilmoittautumis- ja rekisteröimislomakkeen täyttävät jo vapaaehtoistyössä mukana olevat, sekä uudet vapaaehtoiset. Työntekijät keräävät tiedot omilta työaloiltaan ja sen jälkeen ne kootaan yhteiseen rekisteriin.

Rekisteröimislomakkeilla kerättyjä henkilötietoja käytetään vapaaehtoistyön yhteydenpitoon ja toiminnan järjestämiseen. Alle 18-vuotiaalta pyydetään rekisteröimislomakkeeseen huoltajan allekirjoitus. Vapaaehtoistyöntekijä voi erota rekisteristä ilmoittamalla seurakuntaan sähköpostitse tai puhelimitse. Henkilön tiedot poistetaan rekisteristä eroilmoituksen jälkeen. Rekisterin ylläpidossa ja käytössä noudatetaan luvussa 7.2 kuvattuja henkilötietolain mukaisia säädöksiä.

Kun uusi vapaaehtoistoimija ilmoittautuu mukaan toimintaan, otetaan hänet iloiten vastaan ja perehdytetään toimintaan tarpeen vaatimalla tavalla. Kukin työala vastaa omien tehtäviensä perehdyttämisestä ja vapaaehtoisten tukemisesta, rohkaisemisesta ja kannustamisesta työssään.

Syksyllä 2012 alkaa kaikkien seurakunnan vapaaehtoisten yhteinen koulutus ”Samalla viivalla”. Kouluttajina toimivat vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäsenet sekä mahdolliset vierailijat. Työntekijöistä Satu Kivisaari ja Maija H ovat käyneet Kansan Raamattuseura/EVKON Samalla viivalla -vapaaehtoistoiminnan ohjaajakoulutuksen. Kurssilta saadun opin ja koulutusaineiston pohjalta he pystyvät toimimaan vetäjinä koulutuksessa ja valmentamaan myös vastuuryhmän jäseniä kurssirungon eri teemojen toteuttamiseen.

Lisäksi eri työalat järjestävät omia erityisiä koulutuksiaan tehtävittäin, niin kuin tähänkin saakka on tehty, esim. isoskoulutus nuorisopuolella. Ystävöimintaan mukaan lähtevät tarvitsevat jatkossa työnohjauksellista ja koulutuksellista tukea, josta diakoniatyö vastaa. Keittiön puolella voidaan järjestää vapaaehtoisille koulutusta elintarvikehygieniasta.

11 TEEMME VAPAAEHTOISTOIMINTAA NÄKYVÄKSI

11.1 Iloisesti yhdessä – vapaaehtoistyön viikko

Seurakuntaviikkoa vietettiin vapaaehtoistyön merkeissä 23.9.–2.10.2011. Viikko ideointiin vapaaehtoistyön tiimissä ja se sai nimekseen ”Iloisesti yhdessä”. Vapaaehtoistyön viikon tavoitteena oli innostaa mukaan uusia toimijoita ja tehdä tutuksi erilaisia mahdollisuuksia palvella vapaaehtoisena kotiseurakunnassa. Viikkoa oli työntekijöiden kanssa toteuttamassa yli 200 vapaaehtoista. Viikon ohjelma on liitteenä (liite 7). Viikkoa varten painatettiin vapaaehtoisille yhtenäiset huomioliivit seurakunnan logolla.

Viikon ohjelmasta voisi nostaa yhtenä juhlallisena tapahtumana ”Yhdessä messun”, jonka toteuttivat pääsääntöisesti vapaaehtoiset. Liturgi hoiti pakolliset osiot messusta, mutta muuten tehtävissä palvelivat vapaaehtoiset, jotka olivat tiiviisti mukana myös messun suunnittelussa saarnan valmistelusta lähtien. Messu oli seurakuntalaisten näköinen ja kuuloinen. Ihan erilainen tapahtuma oli vapaaehtoisten avustaminen ostosten pakkaamisessa kauppojen kassoilla. Palaute oli myönteistä niin asiakkailta kuin toimijoiltakin.

Vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäsenet antoivat heille suunnatussa kyselyssä helmikuussa 2012 palautetta myös vapaaehtoistyön viikon kokemuksista:

Uusia hauskoja ideoita toteutettiin hyvällä menestyksellä esim. kauppojen kassalla avustaminen. Hiljaisuuden polku kirkossa sai uusia aamurukouspiiriläisiä lähtemään mukaan, se kannattaisi toteuttaa uudelleen. Aamupuuro seurakuntatalolla oli hyvä juttu ja vapaaehtoisten liivit hyvä idea.

Ihmisiä saatiin liikkeelle ja tietoa vapaaehtoistyöstä meni eteenpäin. Tapahtumia oli viikolla paljon ja monenlaista. Viikko oli hyvä piristysruiske, jonka pohjalta on hyvä jatkaa vapaaehtoistyötä ja kehittää sitä. Vapaaehtoistyön messu viikolla osoitti, miten monia ihmisiä yksi jumalanpalvelus voi halutessamme ”työllistää” ja tuoda yhteen Jumalan sanan ja ehtoollisen ääreen.

Miehet huomioitiin omissa tapahtumassaan, kesäalavutelaisiakin hyödynnettiin viikon ohjelmassa, nämä koin hyvänä.

Avukseni tapahtumaa toteuttamaan sain sellaisia ihmisiä, jotka eivät sillä hetkellä olleet mukana vapaaehtoistyössä. Innostus ja ideointi mielestäni lisääntyivät. Huomattiin, ettei aina tarvitse olla isoa ja mahtavaa, pienikin panostus riittää. Me -henki kasvoi.

Vapaaehtoistyön viikosta saatujen hyvien kokemusten perusteella on suunnitteilla jo vuoden 2012 syksyllä (21.9.–30.9.) seurakuntaviikko, jota vietetään jälleen vapaaehtoistyön viikkona. Koko viikko on varattu työntekijöille kalenteriin ja tarkoituksena on jalkautua ihmisten pariin erilaisiin tapahtumiin. Viikon teemana tulee olemaan rekrytointi, vapaaehtoistyön esillä pitäminen ja yhdessä tekeminen. Tarkoituksena on ottaa viikon ohjelmaan jotain tuttua ja vanhaa ja jotain uutta toimintaa. Alustavasti on suunniteltu jo kirkossa pidettävää kummilapsi-iltaa, johon sisältyisi kertomuksia ja kuvia kummilapsista maailmalla, rukousta, musiikkia ja tarjoilua.

11.2 Kinkerikiri

Seurakunnan vapaaehtoistoiminta jalkautui kinkerikierrokselle tammi-maaliskuussa 2012. Kinkeriteemaa ideoitiin vapaaehtoistyön vastuuryhmässä ja pappien teologikokouksissa. Kinkerikierrosta alettiin kutsua osuvasti kinkerikiriksi. Pappien teologiseksi aiheeksi nousi luontevasti yleinen pappuus. Kanttorit valitsivat kinkerivirsiksi virret 443, 806 ja 814. Virsivalinnat saivat kiitosta, ne koettiin koskettavina ja aihetta syventävinä ja yhdessä laulaminen osallistavana. Vapaaehtoiset kertoivat kinkereillä seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta sekä omasta suhteestaan vapaaehtoistyöhön. Kinkerikiriin osallistajat (22 henkilöä) löytyivät vapaaehtoistyön vastuuryhmästä ja muista seurakunnan aktiiveista. Vapaaehtoiset saivat esityksensä tueksi ohjeistuksen, mutta myös vapaat kädet ideoida oman näköisensä esityksen. Kokoonpano kinkereille lähettäessä oli pappi + kanttori + vapaaehtoiset (1–2). Aiempina vuosina kinkereitä on pidetty työntekijävetoisesti. Kinkereitä on Alavudella vuosittain yhteensä 14:t.

Vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäsenet kokivat kinkereillä mukana olon myönteisesti. Seuraavassa on kinkerikokemuksia mukana olleiden kertomana:

Alkuun ajattelin, että osaanko mitään puhua, mutta jälkepäin oli iloinen ja myönteinen mieli. Parini keksi, että voisimme käydä eri vapaaehtoistyön aloja pieninä näytelminä tai pantomiimeina läpi. Yleisö sai sitten arvata, mistä vapaaehtoistyöstä kohtaus oli. Jokaisen kohtauksen jälkeen yleisö kommentoi kivasti juttuamme ja muutakin keskustelua syntyi. Alkuun pidimme hartauden ja sen jälkeen kerroimme yleisesti Satun laatiman ohjelman mukaisesti vapaaehtoistyön vastuuryhmästä ja siitä, miksi olemme itse mukana. Tämän lyhyen alustuksen jälkeen esitimme sitten nuo pienet näytelmät ja totesimme, että vapaaehtoisia tarvitaan. Yleisöstä moni oli ilmeisesti toiminutkin jo vapaaehtoisena, joten tuttua asiaahan tämä toki heille oli. Painotimmekin sitä, että tässä emme nyt olleet keksimässä

mitään uutta ja ihmeellistä asiaa, vaan tuomme asiaa esille. Kovin leppoisaa kinkereillä oli ja mukavaa, hieno kokemus.

Jännitti, mutta papilta sain tukea omaan esitykseeni, hän osasi niin hienosti tehdä täydentäviä kysymyksiä, esitys meni yhdessä mukavasti. Omalla kylällä oli helppoa olla tuttujen ihmisten parissa.

Hyvin oli varattu meille aikaa ja minä puhuin kuin ruuneperi. Kukaan ei juurikaan kommentoinut, mutta ei nukahtanutkaan. Satun tekemä lappunen oli hyvä tukirakenne ja siihen sitten omia juttuja jatkoksi. Luulen, että oli ihan hyvä homma.

Omassa kinkeri-illassani osallistujat olivat todella iäkkäitä. Vähän tuntui hassulta kertoa heille vapaaehtoistyöstä, koska olivat jo varmaan osuutensa tehneet.

Kinkereillä mukana olleista kuudesta työntekijästä (papit ja kanttorit) kaksi henkilöä antoi pyydettyä palautetta kinkereistä. He olivat kokeneet yhteistyönä vapaaehtoisten kanssa toteutetut kinkarit rikastuttavina.

Merkittävää oli kokea ymmärrys siitä, että vapaaehtoistyötä eri muodoissa tehdään kylillä jo todella paljon ilman mitään projekteja. Ilman vapaaehtoistyötä kylillä ei tapahtuisi paljon mitään. Siellä yhteisöllisyys on säilynyt, keskustajaamassa on vähän erilainen tilanne, tarvitaan ehkä enemmän organisointia. Ihmisillä on selkeästi hyvän tekemisen tarve, halutaan olla mukana hyvässä ja liittyä siihen. Tämä on vapaaehtoistyön voimavara, kuinka tähän tarpeeseen vastataan? Pitkäaikainen sitoutuminen vapaaehtoistyöhön on vähenemässä ja projektiluonteisuus kasvussa, yksittäisten tapahtumien eteen ponnistellaan. Alkuinnostus on yleensä hankkeissa valtava, kuinka se hyödynnetään ja varmistetaan toiminnan jatkuvuus? (Timo Kumpunen, henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2012.)

Vapaaehtoisten mukana oleminen teki asian paljon mielenkiintoisemmaksi, tuotiin kirkko keskelle kylää, keskustelua syntyi paljon. Kun vapaaehtoistyöntekijä kertoo, kuinka ihana on olla mukana seurakunnan työssä, se ravitsee työntekijää valtavasti. On hieno tuntee, että he kulkevat rinnalla työssä, yhdessä tehdään. Vapaaehtoiset toimivat omilla kylillään ihmisten keskellä, avaavat väylää seurakunnan työlle enemmän ja lähemmäs. Keskustelua syntyi toiminnan keskittymisestä keskustaan, kylien tulevaisuuden toiminta huolestuttaa, nuoremmat eivät jaksa enää sitoutua tehtäviin. Myös yleinen ja erityinen pappeus herätti keskustelua, pohdittiin myös siltä kannalta, että ollaanko vastuuta siirtämässä liikaakin seurakuntalaisille. (Mari Järvinen, henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2012.)

11.3 Vapaaehtoistyö verkkosivuilla, esitteessä ja mediassa

Vapaaehtoistehtävät eivät ole aiemmin löytyneet Alavuden seurakunnan verkkosivuilta kootusti ja helposti. Eri työaloilla on kyllä ollut omilla tiedotesivuillaan joitain vapaaehtoistoiminnan tehtäviä, mutta varsinaisesti vapaaehtoisten rekrytointimielessä ei tiedotukseen verkkosivuilla ole aiemmin panostettu. Myös esitteissä on ollut joillain työaloilla omia versioitaan, mutta yhtenäinen koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta kertova esite on puuttunut. Rekrytoinnissa on tärkeää, että tieto löytyy helposti. Nykyään ihmiset hakevat paljon tietoa internetistä, joten verkossa tiedottamiseen kannattaa panostaa. Toisaalta myös perinteinen käsiesite puoltaa paikkansa erilaisissa tilaisuuksissa jaettavana rekrytoinnin välineenä. Osa vanhemmasta väestä ei myöskään käytä aktiivisesti tietokoneita, joten erilaisia tiedottamisen välineitä tarvitaan.

Talous- ja tiedotussihteeri Heli Kivimäki kertoo uusista tiedottamisen välineistä:

Vapaaehtoistyö on painopistealueena tänä vuonna seurakunnassamme ja olemme panostaneet siihen monella eri tapaa. Kun halutaan tietoa seurakuntalaisille, täytyy tietenkin olla monenlaista näkyvyyttä ja olemme päättäneet jakaa tietoa vapaaehtoistyöstä ja sen luomista mahdollisuuksista esitteen ja internet-sivujen kautta. Käsiesitteeseen olemme koonneet tietoa eri tehtävistä, joita voi vapaaehtoisena suorittaa. Käsiesitteestä löytyy myös vapaaehtoisrekisteriin ilmoittautumislomake, jolla vapaaehtoiset voivat ilmoittautua erilaisiin tehtäviin seurakunnassamme. Esitteestä löytyy myös työntekijöiden yhteystiedot lisäinformaatiota varten. Käsiesitteen tekstit kirjoittivat työalavastaavat ja tekstien kokoamisesta vastasi vapaaehtoistyöstä vastaava Satu Kivisaari. Ulkoasusta ja taitosta vastasi tiedotussihteeri Heli Kivimäki. Lisäksi loimme seurakunnan internet-sivuille oman osion vapaaehtoistyölle. Siellä myös on tietoa eri tehtävistä ja henkilöistä, joihin voi ottaa yhteyttä. Myös vapaaehtoisrekisteriin ilmoittautumislomake löytyy netistä pdf-muodossa ja on sieltä tulostettavissa käyttöön. Internet-sivuilla käytimme samoja tekstejä kuin käsiesitteessäkin, joten tekstit ovat tulleet suoraan työaloilta. Sivujen ulkoasusta vastasi tiedotussihteeri Heli Kivimäki. Käsiesitettä ja internet-sivuja olemme elävöittäneet valokuvilla, joita on kuvattu seurakuntalaisistamme eri vapaaehtois-tehtävissä. Kuvien käyttöön on kysytty lupa kuvissa esiintyviltä henkilöiltä. (Heli Kivimäki, henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2012.)

Esite valmistui 30.3.2012 ja verkkosivut vapaaehtoistoiminnasta julkaistiin 26.3.2012. Verkkosivut löytyvät osoitteesta <http://www.alavudenseurakunta.fi>. Verkkosivut tulevat täydentymään vielä. Eri työalat ovat aktiivisessa roolissa sivujen päivittämisen osalta ja huolehtivat siitä, että vapaaehtoistyön tiedotus on ajan tasalla.

Hankkeesta ja vapaaehtoistoiminnasta oli juttuja paikallis- ja maakuntalehdissä seuraavasti:

- 13.9.2011 Viiskunta ”Alavuden seurakunta hakee vapaaehtoistyöhön uusia tuulia –Mukaan toivotaan myös uusia kasvoja”
- 20.9.2011 Viiskunta ”Äiti Teresan peittopiiriltä apua lähelle ja kauas”
- 22.9.2011 Viiskunta, seurakuntaliitteessä ilmoitus Iloisesti yhdessä -viikosta
- 29.9.2011 ILKKA ”Ostokset pakattiin avuliaasti –Alavuden seurakunnan vapaaehtoistyön viikolla riennettiin monella tavalla apuun”
- 1.11.2011 Viiskunta ”Vapaaehtoistyöllä voidaan lievittää yksinäisyyttä – Alavudella vietettiin Diakonian kirkkopyhää”.

Opinnäytetyönä tehty hankeraportti esitellään työyhteisössä ja vapaaehtoistyön vastuuryhmässä. Raportti toimitetaan myös Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeelle tiedoksi ja he voivat julkaista raportin omilla internetsivuillaan.

12 UUSIA TUULIA JA LÄHITULEVAISUUDEN SUUNNITELMIA

Eri työalojen edustajilta kyselin kasvokkain, mitä uusia asioita he olivat vapaaehtoistoiminnassa kokeilleet hankkeen aikana. Oliko syntynyt uusia työmuotoja tai vapaaehtoistehtäviä? Oliko mukaan ilmoittautunut uusia vapaaehtoisia? Minkälaisia asioita he aikovat vapaaehtoistoimintaan liittyen toteuttaa lähitulevaisuudessa? Diakoniatyön osalta kerron itse työalan uusista vapaaehtoistoiminnan muodoista.

Lähetystyössä on alkanut uutena vapaaehtoisen henkilön vetämänä Hannatyön rukouspiiri. Piiri syntyi vapaaehtoistyön viikon myötävaikutuksella. Paikallislehdessä oli juttua seurakunnan vapaaehtoistyön kehittämishankkeesta ja tämän jälkeen seurakuntalainen ilmoittautui lähetyskasvatussihteerille ja kertoi halustaan alkaa pitää rukouspiiriä. Toiminta pyöräytettiin käyntiin saman tien, piiri kokoontuu kerran kuukaudessa ja osallistujia on 8-10/kerta. Lähetysten miestenpiiri on laajentanut toimintaansa myös muiden työalojen tehtäviin. Miehet ovat tempaisseet vapaaehtoistehtävissä mm. diakonian ja nuorisotyön puolella. Myös vuosikausia mukana olleet vapaaehtoiset ovat rohkaistuneet uusiin ja erilaisiin tehtäviin. Joitain yksittäisiä ihmisiä on ilmaantunut mukaan eri piireihin. Henkilökohtainen kutsuminen mukaan vapaaehtoistoimintaan näyttää parhaiten tuottavan tulosta. Kutsun itse seurakuntalaisia mukaan lähetysten vapaaehtoistehtäviin. Jo vapaaehtoistyössä toimivat, kutsuvat ja tuovat mukanaan uusia ihmisiä. Esim. keittiölle olemme saaneet hiljattain juuri tällä tavalla uusia tekijöitä. (Satu Kivisaari, henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2012.)

Miesten lähetyspiiri on kivasti aktivoitunut toimimaan myös varhaisnuorisotyön puolella. Hiihtoloman päätteeksi se tempaisi oma-aloitteisesti perheiden ulkoilmapäivän. Ohjelmassa oli monenlaista mukavaa: kalankäsittelyä, puutöitä, pulkkamäkeä, askartelua ja raamattuvistaa. Ensi kesäksi on miestenpiiriltä valmistumassa varhaisnuorten leireille askarteluaihioita puusta. Uusia yksittäisiä vapaaehtoisia on lähtenyt mukaan. Uusin ilon aihe on seurakuntamme nuori, joka itse soitti minulle halustaan tulla vapaaehtoiseksi vetämään 5.-7.-luokkalaisten leirille kanavatyöskentelyyn sketsipajaa. (Salla-Maarit Sepponen, henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2012.)

Nuorisotyössä on kehitetty nuorten aikuisten työtä. Ajatuksena on ollut, että nuoret aikuiset järjestäisivät itse itselleen toimintaa ja ottaisivat toiminnasta päävastuun, työnte-

kijä olisi vain taustaorganisaattorina. Tämä työmuoto ei kuitenkaan ole lähtenyt toivottavalla tavalla liikkeelle. Aktiivisessa elämänvaiheessa ei tahdo löytyä ihmisiltä aikaa sitoutua tehtäviin. Työelämä ja perhe vaativat omat panostuksensa ja vähäinen vapaa-aika käytetään mieluummin muuhun kuin vapaaehtoistoimintaan. Työntekijältä odotetaan valmista ohjelman tuottamista ja työpanosta. Perinteinen isostoiminta on nuorisotyön vapaaehtoistoiminnan kivijalka. Nuoret ovat olleet hankkeen aikana mukana toteuttamassa tilkkutäkki-iltaa, soittajat löytyivät nuorten keskuudesta ja yhteistyötä tehtiin musiikkityön kanssa. Huhtikuussa nuoret ovat mukana Yrittäjät Areenalla -messuilla seurakunnan osastolla. He päivystävät yhden päivän ajan, tarjoilevat mehua ja tekevät messuyleisölle pieniä palveluksia, puhdistavat silmälaseja ja plankkaavat kenkiä. Iloisesti yhdessä -viikon vapaaehtoistyöntekijöiden huomioliivejä hyödynnetään. Olemme myös pohtineet nuorisotyössä, millaista nuorisotyön vapaaehtoistoiminnan pitäisi olla; varmasti sellaista, jossa sitoudutaan lyhyeksi ajan jaksoksi, tempausluontoisesti. Olemme myös huomanneet, että nuorten vapaaehtoistyön tulisi olla fyysistä (tekemistä). Nuoret harvoin suostuvat puhumaan, koska pelkäävät leimautumista. Toiminnallista tekoa katsotaan suopeammin (esim. kasvomaalaus, lippujen myynti, kenkien plankkaus, valokuvaaminen). Diakoniatyön kanssa on mietitty yhdessä YV -keräyksen sisällyttämistä isokoulutukseen. Myös vanhusten ulkoiluttamispäivä oli viime syksynä suunnitteilla, mutta se peruuntui päällekkäisyyksien vuoksi. Nuoret innostuivat ulkoilutempauksesta ja toivottavasti se pystytään toteuttamaan. Nuorisotyössä tehdään edelleen melko itsenäisesti asioita. (Juho Loukasmäki, henkilökohtainen tiedonanto 27.3.2012.)

Diakoniatyöhön on lähtenyt mukaan muutamia uusia vapaaehtoisia, jotka ovat toimineet perheiden tukihenkilöinä. Teemme yhteistyötä kaupungin perhetyön kanssa ja hankkeen aikana välitimme kahteen perheeseen vapaaehtoisten tukea. Nämä perheiden tukemiset ovat olleet luonteeltaan projektiluonteisia ja olemme hakemassa vasta erilaisia toimintatapoja. Merkittävää on se, että nämä vapaaehtoiset ovat uusia ja työikäisiä toimijoita, he ovat halunneet tehdä juuri tämän tapaista vapaaehtoistyötä ja ovat ilmoittautuneet itse mukaan. Tästä on kehittymässä jotain uudenlaista toimintaa. Lähetyksen miestenpiiri on jalkautunut myös diakonian vapaaehtoisiksi. Miehet tekevät projektiluonteisia työtehtäviä apua tarvitseville, esim. puiden pienimistä ja muita miesten töitä. Tämän tyyppinen toiminta on uutta seurakunnassamme, kysyntää palvelulle on jo ollut. Ystävätoimintaan halukkaita seurakuntalaisia ilmoittautui mukaan vapaaehtoistyön viikon jälkeen. Orga-

nisoidun ystävätoiminnan kehittäminen on diakoniatyön yhtenä painopistealueena vuodelle 2012 ja tätä työtä on jo aloitettu.

Diakonian avoimissa ovissa Iloisesti yhdessä -viikolla oli tarjolla kahvia, kohtaamisia ja kierrätystä. Pyysin paikallisesta kehitysvammaisten palveluyksiköstä, Tervashovista, tapahtumaamme vapaaehtoisia avustajia. Saimme sitä kautta viisi innokasta vapaaehtoistyöntekijää keittämään kahvia ja järjestelemään kierrätystorille lahjoituksina saamiamme vaatteita ja tavaroita. Lisäksi tapahtumaa oli järjestämässä kaksi pitkäaikaista vapaaehtoistamme. Nämä vanhat konkarit ohjasivat Tervashovin vapaaehtoisia alkuun tehtävissä. Tapahtuma oli onnistunut, väkeä kävi mukavasti ja syntyi erilaisia kohtaamisia seurakuntalaisten ja työntekijöiden kesken. Ennen kaikkea tapahtuma oli päänavaus meiltä Tervashovin suuntaan, viesti heille, että ovat tervetulleita mukaan vapaaehtoistoimintaan kotiseurakunnassaan. Kutsuin Tervashovin väkeä vapaaehtoistehtäviin myös diakonian kirkkopyhään. Pyysin heitä kirkkoon toivottamaan väkeä ovilla tervetulleeksi ja keräämään kolehtia. Jälleen ilmoittautui viisi vapaaehtoista, nyt myös uusia henkilöitä mukana. Myös mielenterveystyön tapahtumissa on kutsuttu osallistujia mukaan ohjelmansuorittamiseen.

Diakoniatyössä on myös otettu aktiivisesti vapaaehtoisia mukaan pienkotihartauksiin laulamaan. Äiti Teresan peittopiirin naiset ovat itse ideoineet valmistavansa vauvantositukset kaikille tänä vuonna kastettaville alavutelaisille vauvoille. Papit vievät nämä lämminhenkiset seurakunnan lahjat vauvaperheisiin kastekäynneillään.

13 HANKKEEN TULOKSET JA TARKASTELU

Hankkeelle asetetut konkreettiset tavoitteet täyttyivät hienosti. Alkukartoituksella saatiin dokumentoitua tietoa jo olemassa olevasta vapaaehtoistoiminnasta seurakunnassamme. Toimijoita on tällä hetkellä hyvin, mutta ikäjakauma eri työaloilla kertoo, että pääsääntöisesti toimijat ovat senioreita tai ikääntyneitä ja aikuisia. Vapaaehtoisten reservi on myös naisvaltainen. Vähiten meillä on vapaaehtoisina lapsia. Kirkkohallituksen tavoitteissa on yhtenä asiana vapaaehtoisuuteen kasvaminen, joten työyhteisö voisi miettiä vielä enemmän tehtäviä, joihin perheet voivat osallistua yhdessä. Myös erityisryhmien osallistumista on tuettava. Kartoituksessa erityisryhmien edustajia oli joillain työaloilla jonkin verran, mutta runsaasti määriin ei päästy millään sektorilla. Resurssit organisoida vapaaehtoistoimintaa koettiin hankkeen alussa joiltain osin niukoiksi, suurimmaksi osaksi kuitenkin riittäviksi. Tähän asiaan hanke on luultavasti tuonut helpotusta, koska koordinoitua on tehostettu ja vapaaehtoistyön vastuuryhmälle on myös budjetoitu omaa rahaa. Työyhteisö tiedostaa vapaaehtoistoiminnan merkityksen perustehtävänsä kannalta ja myös vapaaehtoisten tarvitseman tuen eri muodot. Tärkeää on muistaa käytännössäkin kiireiden keskellä, että vapaaehtoistoimijoiden tukeminen vaatii panostusta, mutta maksaa kyllä vaivan takaisin. Jokainen työala on paras asiantuntija omien toimijoidensa tukemisessa ja perehdyttämisessä. Monia alkukartoituksessa esiin nousseita kehittämistarpeita on otettu huomioon hankkeen aikana ja ilmoittautumis- ja rekisteröimislomakkeeseen on kirjattu vapaaehtoistehtäviä, joita nousi kartoituksen pohjalta. Uusia vapaaehtoistehtäviä on siis syntynyt.

Ilmoittautumis- ja rekisteröimislomake saatiin valmiiksi maaliskuun 2012 loppuun mennessä, ja tietojen kerääminen alkaa vähitellen. Eri työalat vastaavat tiedon keräämisestä omilta vapaaehtoisiltaan. Tietojen kerääminen rekisteriin kestää oman aikansa ja henkilöstöä on syytä myös perehdyttää rekisterin käyttöön. Yhteinen vapaaehtoistyön esite ja verkkosivut valmistuivat samanaikaisesti rekisteröimislomakkeen kanssa. Nämä kaikki ovat työkaluja rekrytoinnille. Uusia vapaaehtoistoimijoita on lähtenyt mukaan, ei kuitenkaan massoittain. Rekrytointia jatketaan vielä tehokkaammin, kun nyt on saatu pohjatöitä tehtyä. Iloisesti yhdessä -viikko ja kinkerikiri olivat loistavia jalkautumistempauksia. Huhtikuussa 2012 on tulossa Alavuden yrittäjien järjestämä messutapahtuma, jonne vapaaehtoiset ja työntekijät suunnistavat jälleen yhdessä tiedottamaan seura-

kunnan toiminnasta ja vapaaehtoisena toimimisesta. Uutukaista esitettä jaetaan ja väkeä värvätään.

Koko seurakunnan vapaaehtoistoimintaa kehittivät yhteisesti työntekijät ja seurakuntalaiset hyvässä hengessä. Hankkeen olennainen tulos on vapaaehtoistyön vastuuryhmän perustaminen. Näin vapaaehtoistoiminta on sidottu rakenteisiin ja kehittämistoiminta jatkuu hankkeen jälkeen vastuuryhmän ja työyhteisön perustyönä.

Työkulttuurin muutokselle on avattu ovi ja jotain on laitettu liikkeelle. Vaikka työyhteisössä vallitseekin jo valmiiksi hyvä henki ja myönteinen asenne vapaaehtoistoimintaan, on tämä hanke syventänyt asian merkitystä ja tukenut täydempää ymmärtämistä asian tärkeydestä.

Hankkeessa toteutettiin monia asioita pienessä ajassa. Koska kirkkohallituksen hankkeeseen lähdettiin mukaan hiukan jälkijunassa, laitettiin saman tien toimeksi. Käytäntö oli toimiva, koska vapaaehtoiset pääsivät näin suoraan toteuttamaan ideoitaan. Hankkeen pysyviä vaikutuksia on vaikea arvioida näin lyhyellä ajalla, mutta tuntumana on, että olemme tehneet oikeita asioita ja kehittämistyö tästä edelleen syvenee ja lähenee kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan hankkeen tavoitteita.

Hankkeen etenemistä seurattiin vapaaehtoistyön tiimissä ja seurakunnan henkilöstön kuukausittaisessa työneuvottelussa. Opinnäytetyön tekijänä olin mukana vapaaehtoistyön tiimissä. Otin osaa suunnitteluun, seurasin ja arvioin hankkeen toteutumista ja kuvasin kehittämisprosessia kehittämishankkeen raportissani. Reflektointi kulki rinnalla työn edetessä luontaisesti. Arviointi kohdistui sekä hankkeen prosessiin että toiminnan tuloksiin.

Työyhteisön arviointi hankkeen vaikutuksista

Kun hanketta oli toteutettu noin vuoden ajan, lähetettiin päätoimisille työntekijöille (23) ja palkkiotoimisille suntioille (3) kysely, jonka tarkoituksena oli mitata hankkeen sen hetkisiä vaikutuksia ja mahdollista työkulttuurin muutosta. Sähköpostitse saatteen (liite 8) kera lähetettiin kysely (liite 9) postituslistalla oleville. Paperiversiona kysely lähetettiin heille, joilla ei ollut käytössä sähköpostia. Lapsityönohjaajan tehtäväksi jäi jakaa kysely lastenohjaajille. Tätä maaliskuussa 2012 tehtyä kyselyä, voidaan pitää hankkeen väliarviointina, koska hankeaika jatkuu vielä vuoden 2012 loppuun. Vastauksia kyse-

lyyn tuli määräajassa 8 kpl. Työntekijöitä muistutettiin vielä sähköpostitse vastaamisesta. Muutaman päivän lisäaika tuotti 8 vastausta lisää. Yhteensä vastauksia tuli siis 16, mitä voidaan pitää hyvänä määränä ottaen huomioon sen, että alkuvuosi teetti työaloilla vapaaehtoistoimintaan liittyen muutenkin kirjallisia töitä esitettä ja lomaketta työstettäessä.

Kyselyssä oli 6 avointa kysymystä:

1. Onko yhteistyö eri työalojen välillä hankkeen aikana lisääntynyt? Miten?
2. Oletko havainnut hankkeen aikana muutosta työyhteisön työkulttuurissa liittyen vapaaehtoistoimintaan? Millaista?
3. Oletko havainnut hankkeen aikana omassa ajattelussasi muutosta suhteessa vapaaehtoistoimintaan? Millaista?
4. Mikä hankkeessa on ollut mielestäsi erityisen hyvää?
5. Mitä hankkeessa olisi voitu tehdä toisin?
6. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Kuudestatoista vastaajasta kolme ei osannut sanoa, onko yhteistyö eri työalojen välillä lisääntynyt. Neljä vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyö ei ole juurikaan lisääntynyt. Kolme vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyö seurakunnassamme on ollut hyvää jo ennen hankettakin.

Yhteistyö eri työalojen välillä oli hedelmällistä jo ennen hanketta, eikä hanke ole tuonut nähdäkseni kovin paljon muutoksia tähän.

Seurakunnassamme yhteistyö on ollut aina aika hyvää.

Kuusi vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyö eri työalojen välillä on hankkeen aikana lisääntynyt. Yksi ilmoitti tiedostavansa yhteistyön nyt paremmin.

Työalat miettivät oman alueensa vapaaehtoistehtäviä ja vertaillen keskustelvat toisten työalojen kanssa.

On huomattu, että samat vapaaehtoistyöntekijät voivat tehdä töitä useilla työaloilla, joten yhteistyötä täytyy tehdä.

Yhteistyö on hieman lisääntynyt tapahtumien suunnittelussa. Yhteisiä tapahtumia on ollut ja uusia vapaaehtoistehtäviä löytynyt eri työaloilta. Va-

paaehtoistyön viikko oli koko seurakunnan ja koko työyhteisön yhteinen ponnistus.

Koen tekeväni enemmän yhteistyötä eri työalojen kanssa, Vapaaehtoiset ovat ahkeria ja toimivat monella eri työalalla. Työalasta vastaavat pitävät yhä enemmän pikaisia keskusteluhetkiä vapaaehtoistoiminnasta. Suunnitteilla olevasta vapaaehtoistyön esitteestäkin huomaa, että yhden työalan vapaaehtoinen voi toimia myös toisella työalalla. On kyseltävä työkavereilta, onko heille ilmoittautunut vapaaehtoisia tekijöitä, jotka voisivat tulla myös toisen työalan tehtäviin.

Vastaajista yksi ei ollut havainnut hankkeen aikana muutosta työyhteisön työkuulttuurissa liittyen vapaaehtoistoimintaan. Muut olivat havainneet seuraavanlaisia muutoksia:

- vapaaehtoistyöstä puhutaan enemmän, asiasta keskustellaan yhdessä, asia on ollut esillä työneuvotteluissa ja pienemmissä palaverissa, näkyvyys alkaa pikkuhiljaa kantaa satoa
- työalat ovat yhdessä tämän hankkeen takana, mikä vahvistaa yhteistä työnäkyä
- tuntumana, että vapaaehtoistoiminta on lähentänyt työaloja
- työntekijät ovat löytäneet yhdessä uusia mahdollisuuksia ja tehtäviä vapaaehtoisille, ollaan kiinnostuneempia eri mahdollisuuksista ja kehittämisestä
- avoimuus ja vapautuneisuus näkyvät työyhteisössä vapaaehtoistyön osalta
- vapaaehtoistyön tiimin jäsenet ovat vieneet vapaaehtoisasiaa eri vastuuryhmiin.

Omalla työalalla vapaaehtoiset ovat mukana jo suunnitteluvaiheessa, tämä on uutta. Vapaaehtoiset ovat rohkaistuneet kokeilemaan myös toisenlaisia vapaaehtoistehtäviä, missä aiemmin ovat toimineet.

Työyhteisön jäsenet ottavat mielestäni vapaaehtoistoiminnan vastaan innokkaasti ja avoimesti. Vapaaehtoistoimintaa pidetään nyt enemmän oman työn tukivoimana ja apuna.

Vapaaehtoistoiminta on otettu enemmän tosissaan. Kaikki työalat ovat panostaneet vapaaehtoistyöhön ja vapaaehtoiisiin. Tästä on tullut uutta potkua seurakuntaan!

Vapaaehtoistyön ollessa jatkuvasti pinnalla, on herännyt ajatuksia ja toiveita siitä, että vapaaehtoistyön kautta seurakuntalaisia voisi sitouttaa srk:n toimintaan. Nuoret eivät ole kovin sitoutuneita seurakunnan toimintaan.

Lähes kaikki vastaajat ilmoittivat havainneensa muutosta omassa ajattelussaan suhtautumisessa vapaaehtoistoimintaan. Erityisesti oli huomioitu vapaaehtoistoiminnan mo-

nimuotoisuus, osallistujien runsaus ja toimijoiden aktiivisuus, moni asia jäisi toteuttamatta ilman vapaaehtoisia toimijoita. Ajattelussa oli tapahtunut myös laajentumista, mitä kaikkea vapaaehtoiset voivatkaan tehdä, kun jokaiselle löytyy mielekäs oma tehtävä. Osa oli pohtinut myös omaa rooliaan vapaaehtoisena, missä tehtävissä voisi tulevaisuudessa palvella. Kolme vastaajista ilmoitti, ettei omassa ajattelussa ollut tapahtunut juuri muutosta, olivat suhtautuneet vapaaehtoistoimintaan avoimesti ja aktiivisesti jo ennen hanketta.

Vapaaehtoisille pitää antaa tilaa ja mahdollisuuksia. Myös kuunteleminen, kannustaminen, rohkaiseminen, ohjaus ja suunnitteluun mukaan ottaminen on tärkeää huomioida.

Ystävöiminta on laajentanut näkemystä vapaaehtoistyöstä. Seurakuntalaiset ovat tärkeä voimavara kaikilla työaloilla. Kaikkea ei työntekijän tarvitse tehdä yksin, vastuuta voi jakaa.

Ajatukseni vapaaehtoistoiminnasta on muuttunut laajemmaksi kokonaisuudeksi. Vapaaehtoiset ovat monissa asioissa apujoukkona, mutta heillä saattaa olla myös lahjoja tehdä sellaisia asioita mitä työntekijä ei osaa, tai ei ehdi tehdä. Tämä tuo rikkautta työalaaan. Vapaaehtoisten voimin voi kokeilla myös jotain uutta.

Vapaaehtoiset ovat seurakunnan tulevaisuuden voimavara. Heihin täytyy panostaa, jos haluaa jatkaa seurakunnan toimintaa entisellä mallilla. Rahaalliset resurssit tulevat vähenemään koko ajan.

Erityisen hyvinä asioina hankkeessa nähtiin vapaaehtoistyön vastuuryhmän perustaminen ja vapaaehtoisten rekisterin luominen. Vastuuryhmä jää toimimaan ja on osoittautunut innostuneeksi ja aktiiviseksi. Rekisteristä toivotaan olevan käytännön hyötyä uusien toimijoiden löytymiseen. Hyvänä nähtiin myös se, että vapaaehtoistyö on nostettu yhdeksi tärkeäksi painopistealueeksi seurakunnassamme. Seurakunta on ollut myös enemmän esillä mediassa positiivisessa mielessä. Seurakuntalaiset ovat aktivoituneet osallistumaan.

Koen hyvänä vapaaehtoisille mielekkään toimintatavan löytyminen ja asian kehittyminen toivottavasti tulevaisuudessakin sekä työalojen yhteistyön löytyminen jotenkin uudella tavalla.

Erittäin hyvää on se, että hanke on järjestetty ja siitä tehdään opinnäyte-työ. Iloinen olen myös siitä, että vapaaehtoiset tulevat rohkeasti ehdottamaan uutta tapahtumaa, jonka he pystyvät järjestämään, kunhan saavat taustalle seurakunnan tuen.

Työyhteisössä oleva keskustelu vapaaehtoistyöstä, joka on alkanut hiljaksen sekä työntekijöiden löytämät uudet ideat ja mahdollisuudet vapaaehtoistyössä. Hyvää on myös uusien vapaaehtoistehtävien syntyminen ja uusien vapaaehtoisten saaminen mukaan. Hyväksi olen kokenut jatkuvan toiminnan ja kehittämisen rinnakkain pohdinnan kanssa. On kehitetty ja ideoitu eteenpäin, mutta samalla vapaaehtoiset ovat voineet jo toimia ja uutta toimintaa on syntynyt. Toiminta on alkanut vapaaehtois pohjalta, heidän ideoistaan ja toiveistaan, ei työntekijälähtöisesti, jatkukoon samanaikaisena, hyvältä näyttää.

Erityisen myönteistä on ollut vapaaehtoistyön ja vapaaehtoisten arvostaminen. Kiitetään jo pitkäänkin vapaaehtoistyötä tehneitä seurakuntalaisia. Kiitollisuus työtä kohtaan.

On huomioitu, että vapaaehtoistyö on aina ollut osa seurakunnan työtä, mutta nyt on havahduttu elvyttämään sitä, kun väki vanhenee.

Vapaaehtoistyön pankki palvelee koko seurakuntaa. Sen hyötykäyttöä pitää kuitenkin opetella. Katsoisin myös, että työntekijöitä tulisi hieman paitistaa vapaaehtoispankin käyttöön, koska moni lankeaa itse tekemään kaiken. Meidän tulee muistaa, että me olemme ohjaajia, ohjaamme ihmisiä tekemään asioita.

Yksinäisille varmaan hyvä, kun on kehitetty, osallistuminen aktivoi ja antaa ystäviä, sekä tuntee itsensä tarpeelliseksi.

Kysymykseen, mitä hankkeessa olisi voitu tehdä toisin, annettiin seuraavat vastaukset:

- keskittyä enemmän vielä vapaaehtoisten rekrytoimiseen ja käytännön työhön uusien toimijoiden ja toimintatapojen löytämiseksi
- huomioida enemmän jo olemassa olevia vapaaehtoistyön rakenteita
- puhua toisten työntekijöiden kanssa yhteisesti vielä enemmän hankkeesta, valitettavasti työntekijöiden yhteinen aika on rajallinen ja vaikea järjestää
- jos rahaa olisi ollut alkuvaiheessa enemmän, olisi toiminta voinut olla vielä näyttävämpää. Rekisterilappu olisi voinut ehkä olla heti alkuvaiheessa rekrytoinnin tukena.

Kysymykseen, mitä muuta haluaisit sanoa, annettiin seuraavat kommentit:

Hienoa, että Maija tekee tästä asiasta opinnäytetyön ja saamme sitäkin kautta viimeisintä tietoa vapaaehtoistyöstä.

Joskus harvoin vapaaehtoisia pitää myös hieman toppuutella uuden luomisessa. On muistutettava, että Raamatun sanan ja seurakunnan perusteh-

tävän on oltava tapahtumassa esillä. Vapaaehtoistyössä vaaditaan ja tarvitaan myös työntekijän huomiota ja kiitosta jälkikäteen vapaaehtoisille toimijoille.

Vapaaehtoistyön kehittäminen on ollut hyvä projekti, mutta sen jatkumista pitää varjella ja sen ajatusta pitää pinnalla.

Vapaaehtoistyön kehittäminen on tärkeää koko kirkossa, tulevaisuudessa vapaaehtoisia tarvitaan entistä enemmän. Vapaaehtoisten tulee saada oikeita tehtäviä omien lahjojensa ja kykyjensä mukaan, ovat innokkaita ja valmiita tekemään.

Näky yhdessä toimivasta seurakunnasta työntekijöiden ja vapaaehtoisten kesken tuntuu hyvältä. Kaikkeen toimimiseen ei tarvita teologian opintoja. Usein riittää ystävällinen hymy ja myötäeläminen toisen elämäntilanteessa, kuunteleminen. Joskus on hyötyä kahvinkeittoaidosta, kupin äärellä on moni ongelma ratkennut.

Rohkaisua ja tukea kaikille, jotka haluavat palvella Jumalaa omalla paikallaan!

Vapaaehtoistyön vastuuryhmän arviointia hankkeesta

Vapaaehtoistyön vastuuryhmälle jaettiin kokouksessa 15.2 vastattavaksi kysely (liite 5). Kokouksesta poissa olleille kysely toimitettiin jälkikäteen. Vastauksia palautui kahdeksan (vastuuryhmän jäseniä on 10 + kirkkoneuvoston edustaja). Vastuuryhmässä on mukana sekä vapaaehtoisia että työntekijöitä.

Kyselyssä oli kolme avointa kysymystä hankkeen arvioinnista. Kyselyn muut kysymykset on käsitelty luvuissa 11.1 ja 9.4. Hankkeen vaikutuksia arvioitiin osallisuutta edistävien ja estävien asioiden ja näissä tapahtuneiden muutosten avulla seuraavilla kysymyksillä:

1. Millaiset asiat seurakunnassamme edistävät vapaaehtoisten osallisuutta?
2. Millaiset asiat seurakunnassamme estävät vapaaehtoisten osallisuutta?
3. Oletko havainnut näissä asioissa muutosta vapaaehtoistyön kehittämishankkeen aikana? Jos vastasit kyllä, niin minkälaista muutosta?

Vapaaehtoisten osallisuutta edistävinä asioina nähtiin:

- työntekijöiden avoimuus, helppo lähestyttävyyys, kannustus, innostus, rohkeus, halu ottaa vastaan apua ja tarjota työtilaisuuksia
- evankeliumista innostuneet työntekijät, ilo, kiitos, mukaan suunnitteluun ja oikeisiin töihin ottaminen
- halu löytää jokaiselle seurakuntalaiselle omat ja erilaiset tavat palvella Jumalaa ja lähimmäistään
- henkilökohtainen kutsu työntekijöiltä ja muilta vapaaehtoisilta
- hyvä tiimihenki, rento ilmapiiri, yhteiset ideariihet ja talkoot työntekijöiden ja seurakuntalaisten kesken, me-henki
- pitkäaikainen osallistuminen seurakunnan toimintaan, tutut kuviot, monet perinteiset tapahtumat toistuvat vuodesta toiseen ja ihmiset tietävät, että niissä tarvitaan apua erilaisissa tehtävissä
- runsas vapaaehtoisten joukko, helppo lähteä mukaan
- kirkkoherra on avoin ja myötämielinen uusille tuulille
- hyvä tiedotus, vapaaehtoistyön vastuuryhmä.

Vapaaehtoisten osallisuutta estävinä tekijöinä nähtiin:

- tiedon puute, tiedotusta vapaaehtoistehtävistä on ollut aiemmin vähän, arkuus
- ulkopuolisesta voi tuntua, että porukka on hiukan sisäänpäin lämpiävää, työntekijöiden tai vanhojen vapaaehtoisten asenteet, joilla apu torjutaan: ”Kyllä me pärjätään, ei ole tarpeen tulla mukaan.”
- ongelmakeskeisyys, toimialakeskeisyys, työntekijäkeskeisyys
- työkäisten ja perheellisten kiireinen elämänvaihe
- omia vahvuuksia vastaavaan mielekästä tehtävän puuttuminen.

Vapaaehtoisten osallisuuteen vaikuttavissa tekijöissä oli havaittu muutosta seuraavasti:

- Tiedottamisen tärkeys on oivallettu, vapaaehtoistyön tunnettavuus on parantunut, porukka on jalkautunut ja tuonut vapaaehtoistyötä esille, rekisteri on jo tulossa, toimialojen välistä yhteistyötä on lisätty.

- Ainakin pieni porukka on entistä innostuneempi, työntekijöiden ja seurakuntalaisten keskuudessa on innostuttu vapaaehtoistyöstä, asian esilläpito lisää kiinnostusta asiaan ja kun yksi innostuu, innostuu toinenkin.
- Vapaaehtoistyö koetaan tärkeäksi ja siihen on alettu panostaa monella tavalla, uusia ideoita ja rohkeutta tulla mukaan on syntynyt.

14 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tekijän rooli työyhteisön ja vapaaehtoistyön tiimin jäsenenä herättää eettisiä kysymyksiä. Suodattuuko raportoitu tieto kirjoittajan oman asialle omistautumisen ja innostuksen läpi liiankin positiivisena? Rohkenevatko työkaverit ja vapaaehtoiset antaa totuuden mukaista palautetta? Toisaalta sidos näihin molempiin yhteyksiin on ollut edellytys tämän opinnäytetyön syntymiselle. Hanke oli työelämälähtöinen ja aihe nousi oman työyhteisön toiminnan kehittämisestä. Hankkeeseen sisälle pääsemisessä on vapaaehtoistyön tiimissä mukana olemisesta ollut suuri etu. Tiimissä olen saanut olla mukana aktiivisena osallistujana. Ilman tiimin jäsenyyttä olisi hankkeesta ajan tasalla pysyminen ja raportoiminen ollut vaikeaa. Olen myös luottanut avoimeen ja keskustelemaan työilmapiiriin, joka työyhteisössä vallitsee. Työneuvottelut ovat tilaisuuksia, joissa uskaltaa tuoda oman mielipiteensä kuluville. Vapaaehtoistoiminta ei ole arkaluontoisempia asioita käsitellä yhteisesti työyhteisössä. Koska opinnäytetyö on kehittämishankkeen raportti, se ei sisällä laajasti tutkimuksellista ja tieteellistä analysointia. Aineiston keräämisessä, analysoinnissa ja säilyttämisessä on silti noudatettu tutkimuseettisiä ohjeita ja hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Hankeaineisto talletetaan Alavuden seurakunnan arkistoon.

Opinnäytetyöni on lähtökohdiltaan koko ajan ollut kehittämishankkeen raportti, mutta olen tässä työskentelyssä huomannut työelämän käytäntöjen kehittämisen saavan myös toimintatutkimuksen piirteitä. Asiat etenivät prosessina alkukartoituksesta toiminnan kautta tavoiteltaviin muutoksiin. Työskentely oli hyvin käytännöllistä, mutta pohdinnalle ja suunnan tarkistamiselle oli hankkeessa oma paikkansa. Koko työyhteisöllä on ollut aktiivinen rooli kehittämisprosessissa ja kehittäminen on perustunut olemassa olevalle yhteistyölle. Myös vapaaehtoiset ovat olleet aktiivisessa roolissa hankkeessa ja vahvasa vuorovaikutuksessa opinnäytetyön tekijän kanssa, heidät on otettu mukaan prosessiin. Opinnäytetyön tekijä osallistui itse aktiivisesti hankkeeseen. Tämä asetelma ja menetelmä ovat mielestäni toimineet hyvin tässä opinnäytetyössä. Mutta sen edellytyksenä on ollut työyhteisön myönteinen asenneilmapiiri ja keskustelukulttuuri. Jos nämä asiat eivät olisi olleet kohdallaan, olisi kaksoisroolini työyhteisön jäsenenä ja opinnäytetyön tekijänä ollut hankala.

Eri yhteyksissä kerättyä aineistoa on käytetty tämän opinnäytetyön tekemiseen ja alkuvaiheessa (alkukartoitus työyhteisössä) hankkeen tavoitteiden tarkistamiseen. Tässä raportissa esiteltyjä aineistosta nousseita tuloksia vapaaehtoistyön vastuuryhmä voi hyödyntää edelleen kehittämisprosessissa linjatessaan tulevaa työskentelyään. Raportointi on ollut mahdollisimman puolueetonta. Työyhteisölle ryhmätyöskentelynä toteutetussa kyselyssä on liikuttu neutraalilla asiatasolla avoimeen keskusteluun perustaen. Jokaiselle työyhteisön jäsenelle yksittäin tehty kysely on ollut mahdollista palauttaa anonyymisti, nimettömänä ja koneella kirjoitettuna. Myös vapaaehtoisilla ja vapaaehtoistyön tiimin jäsenillä on ollut mahdollisuus vastata kyselyihin nimettömästi. Vapaaehtoisilta on hankkeen aikana kerätty palautteita erilaisissa tilanteissa. Työntekijän roolini voidaan olettaa vaikuttavan palautteisiin. Uskaltavatko vapaaehtoiset kirjoittaa palautteeseen kaikki mahdolliset kokemuksensa? Ei ehkä haluta kyseenalaistaa viranhaltijoiden toimintaa millään lailla suorassa palautteessa.

Hankeaika on opinnäytetyön valmistuessa vielä kesken. Tässä vaiheessa ei ollut mahdollista toteuttaa ulkopuolista arviointia hankkeen vaikutuksista. Myös aikajakso on hyvin lyhyt hankkeen vaikutusten mittaamiselle. Työntekijöille ja vapaaehtoistyön vastuuryhmälle tehdyt loppuvaiheen arviointikyselyt antoivat viitteitä hankkeen oikeasta suunnasta. Ulkopuolinen arviointi myöhemmässä vaiheessa toisi varmasti lisää luotettavuutta vaikutusten mittaamiseen.

Kirkko 2020 -tulevaisuusselonteossa tuodaan esiin, että kirkolla tulee olla selkeästi organisoitu vapaaehtoistoiminnan kenttä, jolla on riittävä tukirakenne ja kannustava henkilökunta. Tähän suuntaan Alavuden seurakunta on tämän kehittämishankkeen myötä ottanut tärkeän askeleen. Hankkeella on luotu vapaaehtoistoiminnan organisoinnille pohja. Koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta vastaaminen on sidottu lähetyskasvatustiiteeriin työnkuvaan ja vapaaehtoistyön vastuuryhmä on perustettu tukirakenteeksi koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kentälle. Lisäksi meillä on ilmeisen kannustava ja innostava henkilökunta vapaaehtoisten tukena sekä keskusteleva ilmapiiri työyhteisössä. Unohtamatta kirkkoherran myönteistä asennetta ja tukea, jolla hän luotsaa seurakuntaansa matkalla laadukkaaseen vapaaehtoistoimintaan osana kirkon laajoja toimintastrategioita.

Hankkeessa ei ollut erikseen palkattua hankevetäjää, vaan hanke toteutettiin työyhteisössä yhteisvoimin. Hankkeen jälkeen käytössä on siis saman verran resursseja kehittä-

mistyöhön. Tämä on osoittautunut hyväksi malliksi, koska toiminnat ovat samalla juurtuneet osaksi rakenteita. Olen itse aiemmassa työhistoriassani ollut useammassa kolmannen sektorin hallinnoimassa projektissa hankevetäjänä. Työläintä niissä on ollut juurruttamisvaihe, miten hankkeen aikana luodut toiminnot saadaan jäämään elämään, kun hanke päättyy ja vetäjä lopettaa työt. Tässä ei ole käymässä niin. Vapaaehtoistyön vastuuryhmä jatkaa kehittämistoimintaa työyhteisön rinnalla.

Lähitulevaisuuden tavoitteena on syventää nyt jo tehtyä. Toiminta on käynnistynyt hienosti ja aletaan päästä vähitellen lähemmäs kirkkohallituksen hankkeen tavoitteita. Tästä raportista vastuuryhmä voi saada ajatuksia toimintansa tueksi. Edelleen kannattaa paneutua kyselyissä esiin nousseisiin kehittämissuhteisiin, niistä löytyy varmasti vielä uusia hyödynnettäviä ideoita. Raportti tullaan esittelemään vastuuryhmän kokouksessa toukokuussa 2012. Vielä tämän vuoden aikana on mahdollista tarkistaa vapaaehtoistoimintaan liittyviä vakuutuksia ja vastuukysymyksiä ja mahdollisesti tarvittavia sopimuksia. Vapaaehtoistyön koulutusta työyhteisölle voisi harkita. Kyselyissä ja keskusteluissa on tullut esiin toive vapaaehtoistoiminnan keskuksen, seurakuntalaisten kohtaamispaikan perustamisesta. Iloisesti yhdessä -viikolla pidettiin kokeiluluonteisesti avoimia ovia kahvittelun ja kohtaamisen merkeissä diakoniaoimistolla. Kokemukset siitä olivat myönteisiä. Tällaiselle matalankynnyksen kohtaamispaikalle voisi olla tilausta. Se myös mahdollistaisi vapaaehtoisten luontaisen kokoontumisen, vertaistuen ja toiminnan kehittämisen. Seurakuntaliitoksen yhteydessä olisi oiva tilaisuus tarkastella seurakuntamme tiloja avoimin silmin. Mikä tiloista voisi palvella vapaaehtoistoiminnan kohtaamispaikkana? Seurakuntaliitos Töysän kanssa tuo omat mahdollisuutensa myös vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. Töysän seurakunnassa on rikas ja vahva perinne vapaaehtoistoiminnalle. Liitoksessa on mahdollista jakaa ideoita ja hyviä käytäntöjä, sekä löytää uusia toimintatapoja.

Pohdin hankkeen edetessä vapaaehtoistoiminnan ja kirkon jäsenyyden välistä yhteyttä. Vuoden 2012 alussa uutisoitiin kirkon tekemän auttamistyön olevan suurin syy kuulua kirkkoon. Lähimmäisen auttaminen ja kiinnittyminen hyvään on noussut myös tämän hankkeen aikana kerätyissä kyselyaineistoissa ja seurakuntalaisten kanssa käydyissä keskusteluissa vahvasti esiin. Auttaminen tuntuu olevan myös suurin syy tehdä vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoiminnasta näyttäisi olevan hyötyä myös kirkon jäsenyyteen sitoutumiseen. Miten tämä voitaisiin kirkossa hyödyntää? On myös tutkittu, että suuri osa suomalaisista on kiinnostunut seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta, vaikka eivät

olisikaan kiinnostuneita uskonnollisten asioiden edistämisestä vapaa-ajallaan. Uusia vapaaehtoistoimijoita kannattaa todella koettaa rekrytoida peruseurakuntalaisten riveistä, koska toiminta voi kiinnittää heitä lujemmin kirkon jäsenyyteen ja seurakuntayhteyteen. Vapaaehtoistoiminta, jossa jokaiselle löytyy oma paikkansa, voi olla käytännön evankeliointia. Tämä kirkon jäsenyyden ja vapaaehtoistoiminnan välinen yhteys olisi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe.

Miten sitten tavoittaisimme mukaan toimintaan vielä enemmän peruseurakuntalaisia ja passiivisesti myönteisiä seurakuntalaisia? Aktiiviseurakuntalaiset meillä on jo nyt hyvin mukana toiminnassa. He elävät todeksi uskoaan ja kokevat seurakunnan hengelliseksi kodikseen. Miten saisimme myös ne vähemmän aktiiviset seurakuntalaiset kokemaan seurakunnan omaksi yhteisökseen, jonka tehtävissä halutaan palvella ja viettää vapaa-aikaa? Ihmiset sitoutuvat toimintaan, jonka arvot tunnustavat omikseen. Kristillisistä arvoista lähimmäisenrakkaus on tärkeimpiä. Samalla se on myös yleispätevä arvo, ihmisillä on halu auttaa. Taas tullaan samaan johtopäätökseen: vapaaehtoistoiminta voi olla seurakunnan toiminnasta vieraantuneelle polku osallisuuden yhteisöön. Seurakunnan työntekijöillä on merkittävä rooli yhteisönsä edustajina. Jokainen tapaaminen seurakuntalaisten kanssa on mahdollisuus. Kuinka me kohtaamme heidät luontevasti ja arvostavasti, välitämmekö viestiä, että olet tervetullut mukaan? Monen peruseurakuntalaisen tiedot kirkon opeista ovat ehkä unohtuneet, siksi heille kannattaakin puhua kielellä, jota on helppo ymmärtää. Ehkä kannattaa ensin puhua kyvyistä, osaamisesta ja osallistumisesta. Alfa-kurssit ja seurakuntakoulut ovat hyviä välineitä seurakuntalaisten perehdyttämiseen kirkon oppeihin, sitten kun heillä on halua syventyä asioihin. Vaikka kirkon vapaaehtoistoiminnassa onkin aina olemassa hengellinen pohjavire, on hyvä muistaa myös tavallisen tekemisen tärkeys, ihmisten halu osallistua ja auttaa. Silloin voi ulkoisen kutsumuksen kautta löytyä myös sisäinen kutsumus. Peruseurakuntalaisten aktivoiminen kirkon vapaaehtoistoimintaan ei ole yksinkertaista, osallisuuden yhteisön kokemiseen on vielä haastetta. Kirkolla on kuitenkin hyvä arvopohja, jonka varaan voi rakentaa. Kynnys on pidettävä matalana ja ovet kaikille ja kaikkien lahjoille avoinna.

Täytyy olla myös jokin motivoiva tekijä, joka saa lähtemään mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tässä hankkeessa hiukan raapaistiin pintaa seurakuntamme vapaaehtoistojen motiiveista. Tätä aihetta olisi mielenkiintoista tutkia laajemminkin. Aktiiviseurakuntalaistemme osalta usko ja kutsumus sekä halu auttaa nousevat vahvasti esiin motivoivina tekijöinä. Olennaista olisikin kartoittaa motiiveja vapaaehtoistoimintaan niiltä

seurakuntalaisilta, jotka eivät ole aktiivisesti mukana ja joita rekrytoinnin kautta koetaan tavoittaa. Motivaatio, sitoutuminen ja rekrytointi liittyvät läheisesti yhteen vapaaehtoistoiminnassa. Nuorissa on tulevaisuus ja nuorien osallistumista toivovat kovasti niin työntekijät kuin iäkkäätkin vapaaehtoiset. Toiminta on selkeästi motivoivin tekijä nuorilla ja tämä on tiedostettu myös nuorisotyössä. Nuorten motiiveissa oli mielenkiintoista jatkuvuuden motivoiva vaikutus. Rippikouluikässä nuoret ovat seurakunnan lähellä, moni oli saanut positiivisia kokemuksia rippikoulusta. Miten tätä positiivisten kokemusten vaikutusta ja jatkuvuutta voitaisiin vielä paremmin hyödyntää.

Vapaaehtoistoimintaa on monien tahojen järjestämänä Alavudellakin. On tärkeää havaita, että seurakunta ei ole ainut vapaaehtoistoiminnan organisoija pienessä kaupungissa. Ihmiset hakeutuvat vapaaehtoistehtäviin eri tahoille elämäntilanteensa ja tärkeäksi kokemiensa asioiden mukaan. Kaikki vapaaehtoistoiminta on arvokasta ja tuottaa sosiaalista pääomaa ja hyvinvoinnin kokemuksia osallistujille. Kristillinen vapaaehtoistoimintakaan ei rajoitu yksin seurakunnan piiriin. Monet ovat kristilliseltä arvopohjalta mukana esim. SPR:n tai eläkeliiton vapaaehtoistoiminnassa ja auttavat lähimmäisiä näiden yhdistysten toiminnassa. Yhtenä jatkotutkimusaiheena tai jatkohankkeena voisi olla vapaaehtoistoiminnan poikkisektoraalisen yhteistyön kartoittaminen tai kehittäminen Alavudella. Hyvinvointivaltion murrosta käsittelevässä luvussa olen tuonut esiin kansalaistoiminnan merkitystä hyvinvoinnin tuottamisessa yhteiskunnan ohenevien resurssien tukena. Miten tästä näkökulmasta eri toimijoiden (julkinen, kolmas sektori, yksityinen, perheet ja läheiset) resurssit voitaisiin vielä tehokkaammin valjastaa hyvinvointia palvelemaan? Millainen welfare mix –malli toimisi Alavudella? Kansalaistoiminnan rooli on yhä kasvava ja ajattelisin tämän suuntaisten mallien kehittämiseen löytyvän myös rahoitusmahdollisuuksia.

Seurakuntamme painopistealueena vuonna 2011 oli myös pyhän kokemisen vahvistaminen. Oivalsin kokeneeni tässä työskentelyssä myös jotain pyhää. Roomalaiskirjeen teksti kirkosta Kristuksen ruumiina, jonka kaikilla jäsenillä on oma tehtävänsä, on avautunut minulle konkreettisissa hetkissä ja kokemuksissa. Olen liikuttunut siitä, miten vapaaehtoiset ovat ilmaisseet rukoilevansa minun ja opintojeni puolesta. He ovat osaltaan kantaneet ja siunanneet minua kiireisen elämänvaiheen keskellä. Olen oppinut vapaaehtoisten kanssa katselemaan työtäni uusin silmin. Sydämeeni painui vapaaehtoisen spontaani lausahdus, kun olimme yhdessä pitämässä pienkotihartausta: ”Voi, tämä on yhtä juhlaa, kun saamme olla mukana täällä laulamassa.” Siinäpä oli asenne kohdallaan

ja meille työntekijöillekin jotain opiksi otettavaa. Samalla ilolla, kun osaisikin palvella. Kiireessä välillä unohtuu se, miten arjessakin viemme juhlaa ja pyhää tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

Olen ollut etuoikeutettu saadessani osallistua tähän hankkeeseen sekä opiskelijan roolissa että tuoreena kirkon työntekijänä. Olen saanut näköalapaikalta seurata prosessin etenemistä. Olen saanut yhdessä vapaaehtoisten ja työkavereiden kanssa kokea merkittäviä hetkiä, yhdessä tekemisen ja oivaltamisen iloa. Olemme tehneet matkaa yhteisen työnäyn johdattamina. Tämä raportti jää konkreettiseksi dokumentiksi hankkeesta. Tärkeintä on kuitenkin se, mitä tästä prosessista jää sisimpääni, pääomaksi ajatellen tulevaa uraani kirkon työntekijänä. Koen saaneeni vuoden mittaisen kurssin kirkon vapaaehtoistoiminnasta. Olen saanut osallistua hankkeen aikana moniin mielenkiintoisiin ja ajan-kohtaisiin koulutuksiin ja olla kuulemassa tuoreita asiantuntijaluentoja. Opinnäytetyön myötä tulin tutustuneeksi syvemmin kirkon vapaaehtoistoiminnan teologiaan ja strategioihin ja moniin muihin taustalla oleviin ja organisoinnissa huomioon otettaviin asioihin. Samanaikaisesti sain konkreettisesti osallistua koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen vapaaehtoistyön tiimin ja työyhteisön jäsenenä. Hankeprosessissa olen kehittänyt myös oman työalani, diakoniatyön, vapaaehtoistoimintaa ja toiminut tiiviissä yhteistyössä seurakuntalaisten kanssa. Myös opintoni diakonia-ammattikorkeakoulussa ovat tukeneet hanketyöskentelyä sekä oppimisprosessia. Tämän oppimiskokemuksen kautta olen jo valmiiksi uutena työntekijänä sisäistänyt avoimen ja kehittämismyönteisen ajattelun seurakunnan vapaaehtoistoimintaan ja seurakuntalaisten osallisuuden vahvistamiseen. Prosessi jatkuu seurakunnassamme. Samoin jatkuu henkilökohtainen prosessini vapaaehtoistoiminnan parissa.

LÄHTEET

- Alavuden seurakunta 2011. Kirkkoneuvoston pöytäkirja 8/2011.
- Alavuden seurakunta 2012. Toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2011.
- Anttila, Lauri 2010. Vapaaehtoistoiminnan vastuuryhmä vapaaehtoistoiminnan läpisyperiaatteen toteuttajana Meilahden seurakunnassa. Kehittämisprojekti. Kirkon vapaaehtoistyön koulutusohjelma 2008–2010. Kirkkohallitus. Seurakuntaopisto.
- Augsburgin tunnustus 1980. 3. muutumaton painos. Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 118. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.
- Henkilötietolaki 1999/523, 22.4.1999. Viitattu 23.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>
- Harju, Ulla-Maija 2006. Vapaaehtoisuus kirkossa. Teoksessa Enemmän kuin työmuoto Vapaaehtoistoiminta kirkossa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2006:3, 16–22.
- Heinonen, Jari 1999. Hyvinvointimalli murroksessa. Helsinki: Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy.
- Helosvuori, Riitta & Pihlaja, Pirjo 2006. Vapaaehtoistyö säännöstöjen viidakossa. Teoksessa Enemmän kuin työmuoto –vapaaehtoistoiminta kirkossa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2006:3 , 30–31.
- Hiilamo, Heikki & Hiilamo, Kirsi 2007. Apua? Lähimmäisyyden perusteet. Helsinki: Kirjapaja.
- Järjestöt sosiaali- ja terveystieteiden toimijoina. Kansalaisjärjestötoiminnan strategia 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:4. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Järvinen, Mari 2012. Kanttori, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 16.3.
- Kirkko 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Suomen ev.lut.kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:7.
- Kirkkojärjestys 1991/1055 v. 1993, 8.11.1991. Viitattu 25.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 25.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

- Kivimäki, Heli 2012. Talous- ja tiedotussihteeri, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 2.4.
- Kivisaari, Satu 2012. Lähetyskasvatussihteeri, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 5.3.
- Koskiaho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 15–38.
- Kumpunen, Timo 2012. Kirkkoherra, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 16.3.
- Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli 2011. Piispantarkastuskertomus 2.5.2011.
- Loukasmäki, Juho 2012. Nuorisotyönohjaaja, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 27.3.
- Luoma, Tapio 2011. Seurakuntalaisuuden ja vapaaehtoisuuden teologia. Luento kirkon vapaaehtoistoiminnan neuvottelupäivillä 18.11.2011. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Vapaaehtoistoiminnan materiaalia.
- Mathies, Aila-Leena 1996. Hyvinvoinnin sekatalous ja suomalaiset välittävät organisatiot. Teoksessa Aila-Leena Mathies, Ulla Kotakari & Mariannen Nylund (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino, 11–29.
- Malkavaara, Mikko 2011. Vapaaehtoistyön ja osallisuuden teologia. Luento Lapuan hiippakunnan Vapaaehtoistyön tori –koulutuspäivässä 22.2.2011. Lapuan hiippakunta. Koulutusmateriaali.
- Mannermaa, Tuomo 1983. Kaksi rakkautta –johdatus Lutherin uskonmaailmaan. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10.
- Meidän kirkko. Välittävä yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015.
- Oravasaari, Tomi 2008. Pro gradu –tutkielma: Vapaaehtoistoiminta ja seurakuntatyön tulevaisuus. Artikkel. Viitattu 13.2.2012. <http://www.teologia.fi/opinnaytteet/pro-gradut/359-vapaaehtoistoiminta-ja-seurakuntatyulevaisuus>.

- Oravasaari, Tomi & Viljanen, Anne 2010. Kyvyt käyttöön –seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Tutkimus, Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke.
- Pessi, Anne Birgitta 2011. Vapaaehtoistyössä on voimaa. Kotimaa 1.9, 7.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysalalle. Keuruu: PS-kustannus.
- Sepponen, Salla-Maarit 2012. Varhaisnuorisotyönohjaaja, Alavuden seurakunta. Alavus. Henkilökohtainen tiedonanto 15.3.
- Seppänen-Järvelä, Riitta & Vataja, Katri 2009. Mitä työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on? Teoksessa Katri Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–30.
- Sipiläinen, Ilkka 1996. Kansankirkon haasteet. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Ulla Kotakari & Mariannen Nylund (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino, 49–58.
- Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. 2005. Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto. Strategiaopas seurakunnille 2009. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:5.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke 2009-2012. Viitattu 7.12.2011
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/375816AE18B70F7CC225771A002252CA/\\$FILE/Tavoitteet.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/375816AE18B70F7CC225771A002252CA/$FILE/Tavoitteet.pdf)
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Teoksessa Välittävät verkostot.
- Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010. Suomen evankelisluterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2003:9.
- Viljanen, Anne 2011. Kirkossa kehitetään vapaaehtoistoimintaa. Diakonia 2/11, 11.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivatiota. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 104–125.

LIITE 1: Kutsu vapaaehtoistyön tiimiin

Tervetuloa vapaaehtoistyön tiimiin!

Meitä on mahtava porukka☺

Kiitos, että juuri *Sinä* lähdit vapaaehtoistyön tiimin toimintaan mukaan.

Vapaaehtoistyön tiimi on osa kirkkohallituksen vapaaehtoistyön kehittämishanketta ja me yhdessä suunnittelemme, ideoimme ja kehitämme vapaaehtoistyötä meidän omassa seurakunnassa.

Kutsuisimme nyt teidät, *hyvät vapaaehtoiset*, ensimmäiseen palaveriin Kappalaan tiistaina 7.6. klo 17.00. Kerromme teille kirkon vapaaehtoistyöstä ja tarkastelemme oman seurakuntamme vapaaehtoistyön tilannetta, tutustumme ja vaihdamme ajatuksia ja ideoita vapaaehtoistyön saralta.

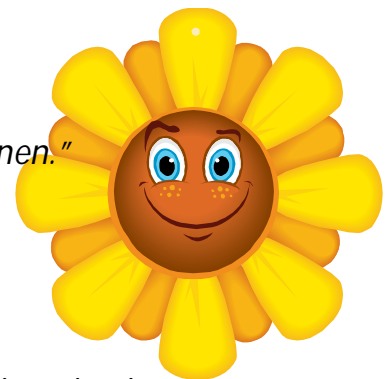
Juuri tämä viikko 23 (6.-12.6.) on Tapulikahvilan juhlaviikko, joka on täynnä hienoja tapulitapahtumia. Tapulikahvila täyttää tänä kesänä 10 vuotta ja on toiminut tuona aikana joka kesä vapaaehtoisvoimin. Palaverin jälkeen meillä on mahdollisuus osallistua tiistai-illan tilaisuuteen tapulissa, jonka järjestävät A&O –ryhmäläiset. Ilta koostuu Raamatun sanasta, rukouksesta ja lauluista. Tilaisuus alkaa klo 19.00.

Ajattelepa suurta tilkkutäkkiä, joka on kudottu pienistä värikkäistä palasista. Yksi palanen ei paljon lämmitä, mutta kun palat yhteen liitetään, niin johan lämmittää.

*"Me erilaiset pienet tilkut liki toisiamme,
nyt ollaan suuri, lämmin peitto yhtä Herrassamme.
Hei Halleluja! Una Sancta, yksi, pyhä, yhteinen, yhteinen."*
-Jaakko Löytty-

Yhteistyöterveisin,

*Satu Kivisaari
Vapaaehtoistyön tiimin vetäjä*

*Maija Hietaniemi
vapaaehtoistyön "tutkija"☺*

LIITE 2: Alkukartoitus työyhteisössä

Kysely seurakunnan eri työaloille vapaaehtoistoiminnasta

Kyselyn avulla kartoitetaan seurakunnan vapaaehtoistoiminnan tilannetta tällä hetkellä ja vapaaehtoistoiminnan kehittämistarpeita tulevaisuudessa.

Taustatiedot

Työalanne _____

Ryhmässä vastanneiden lukumäärä _____, joista naisia _____ ja miehiä _____.

1. Tämän hetken vapaaehtoistyön tilanne työalallanne

Onko työalallanne ajan tasalla oleva rekisteri vapaaehtoistoimijoista?

Kyllä _____, Ei _____

Paljonko työalallanne toimii vapaaehtoisia? _____

Paljonko heistä on naisia? _____ Entä miehiä? _____

Missä määrin eri-ikäisiä toimii vapaaehtoisina työnne piirissä? Tarkat lukumäärät voitte kirjata, jos tiedossa.

	Ei Lainkaan	Jonkin verran	Aika paljon	Hyvin paljon
Lapsia (alle 7-vuotiaita)				
Varhaisnuoria (7-14-vuotiaita)				
Nuoria (15-24 -vuotiaita)				
Nuoria aikuisia (25-35-vuotiaita)				
Aikuisia (36-65-vuotiaita)				
Senioreita (yli 65-vuotiaita)				
Ikääntyneitä (yli 75-vuotiaita)				

Minkälaisissa tehtävissä vapaaehtoiset toimivat työalallanne?

Missä määrin näitä eri vapaaehtoistoimijoita on työalallanne? Tarkat lukumäärät voitte kirjata, jos tiedossa.				
	Ei lainkaan	Jonkin verran	Aika paljon	Hyvin paljon
Pitkäaikaiset vakituiset, uskolliset toimijat				
Jonkin aikaa säännöllisesti toimineet				
Määräaikaisiin projekteihin sitoutuvat				
Silloin tällöin pistäytyvät				

Missä määrin työalallanne on vapaaehtoistehtäviä, joihin voivat osallistua				
	Ei lainkaan	Jonkin verran	Aika paljon	Hyvin Paljon
Perheet yhdessä				
Erityisryhmien edustajat (esim. kehitysvammaiset, mielenterveysongelmaiset, maahanmuuttajat)				

Onko työalallanne riittävästi resursseja vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen?			
	Runsaasti resursseja	Riittävästi resursseja	Liian vähän resursseja
Talous/ budjetointi			
Työaika			
Tilat			

2. Omat ajatuksenne vapaaehtoistoiminnasta

Mitä vapaaehtoistoiminta merkitsee oman perustehtävänne kannalta?

Mistä on hyviä kokemuksia vapaaehtoistyössä?

Onko työalallanne tullut esiin ongelmia vapaaehtoistoiminnassa, millaisia?

Millaista perehdytystä, ohjausta ja tukea vapaaehtoiset mielestänne tarvitsevat?

Millaisia kysymyksiä toiminnan ylläpitäminen herättää?

3. Tulevaisuuden tarpeet

Kohdassa 1 kirjasitte vapaaehtoisten tehtäviä tällä hetkellä. Miettikää omaa työalanne, olisiko teillä muita tehtäviä antaa vapaaehtoisille, millaisia? Minkälaisiin tehtäviin kutsuisitte vapaaehtoisia tulevaisuudessa?

Miten näette tulevaisuudessa seurakunnan työntekijän/seurakuntalaisen roolin seurakunnan toiminnassa?

Miten seurakuntalaisten roolia/osallisuutta voi vahvistaa?

4. Mahdolliset kehittämistarpeet

Millaisia kehittämistarpeita omalla työalallanne on vapaaehtoistoiminnassa?

Millaisia yhteistyötoiveita teillä on seurakunnan sisällä ja muiden kumppaneiden kanssa?

Miten haluaisitte koko seurakunnan vapaaehtoistyötä kehitettävän?

5. Oman työalanne edustaja vapaaehtoistyön tiimiin

Kevään 2011 aikana on tarkoitus perustaa vapaaehtoistyön tiimi, joka voisi olla kehittämässä koko seurakunnan vapaaehtoistyötä. Miettikää omalta työalaltanne sopiva henkilö, jota ehdottaisitte mukaan vapaaehtoistyön tiimiin. Henkilö voi olla joko vapaaehtoinen tai työntekijä, tarkoituksena on saada mukaan monipuolinen ja vapaaehtoistyöstä innostunut porukka.

Työalaltamme esitämme vapaaehtoistyön tiimiin

Hänen yhteystietonsa:

Suuret kiitokset vastauksestanne!

LIITE 3: Kysely vapaaehtoisille kirkkopäiväretkellä

Kysely vapaaehtoistyöstä 2011

1. Oletko toiminut vapaaehtoistehtävissä Alavuden Seurakunnassa? Millaisissa tehtävissä?
2. Mikä on saanut sinut lähtemään vapaaehtoistehtäviin?
3. Tuleeko mieleen jotain hyviä kokemuksia vapaaehtoistyössä?
4. Tuleeko mieleen jotain ongelmakohtia vapaaehtoistyössä?
5. Millaisissa vapaaehtoistehtävissä mahdollisesti haluaisit toimia tulevaisuudessa?
6. Miten vapaaehtoistyötä seurakunnassamme voitaisiin kehittää?

LIITE 4: Kysely vapaaehtoisille kiitosjuhlassa

Hyvä seurakuntamme vapaaehtoinen toimija, mielipiteesi on meille tärkeä. Pyydämme sinua ystävällisesti vastaamaan alla oleviin kysymyksiin.

- 1. Miksi olet mukana seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa?**
- 2. Millaista tukea odotat työntekijöiltä toimiessasi vapaaehtoisena?**
- 3. Oma ideasi seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen tulevaisuudessa?**

Vastaukset palautetaan 29.2.2012 mennessä kirkkoherran virastoon tai jollekin seurakunnan työntekijöistä, suljetun kirjekuoren päälle merkintä: ”Maija Hietaniemi/ vapaaehtoistyö”. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. Diakoniatyöntekijä Maija Hietaniemi tulee käyttämään kyselyaineistoa opinnäytetyössään. Lisäksi vapaaehtoistyön vastuuryhmä voi hyödyntää palautetta toimintaa suunnitellessaan. Lämpimät kiitokset ajastasi!

LIITE 5: Kysely vapaaehtoistyön vastuuryhmälle

Hyvä ja arvokas vapaaehtoistyön vastuuryhmän jäsen,

Olet ollut viime vuonna mukana vapaaehtoistyön tiimissä kehittämässä seurakuntamme vapaaehtoistyötä. Tämän vuoden alusta tiimi jatkaa toimintaansa vastuuryhmänä. Tässä vaiheessa kyselen hiukan kokemuksianne opinnäytetyötäni ja edelleen seurakunnan kehittämistyötä varten. Vastaukset käsittelem luottamuksellisesti. Kiitos ajastasi, vastauksesi on tärkeä. Ystävällisin terveisin: Maija Hietaniemi, sosionomi-diakoni opiskelija.

1. Millaiset asiat seurakunnassamme edistävät vapaaehtoisten osallisuutta?

2. Millaiset asiat seurakunnassamme estävät vapaaehtoisten osallisuutta?

3. Oletko havainnut näissä asioissa muutosta vapaaehtoistyön kehittämishankkeen aikana? Jos vastasit kyllä, niin millaista muutosta?

4. Olit viime syksynä mukana ideoimassa ja toteuttamassa vapaaehtoistyön viikkoa. Kerro kokemuksiasi viikon vaikutuksista seurakuntamme vapaaehtoistyöhön.

5. Mihin suuntaan seurakuntamme vapaaehtoistyötä tulisi kehittää vastuuryhmän toimesta? Kerro innostava ideasi.

6. Meillä on jo paljon hyvää vapaaehtoistoimintaa, seurakuntalaiset palvelevat monissa tärkeissä tehtävissä. Millaisille uusille vapaaehtoistehtäville olisi mielestäsi tarvetta seurakunnassamme?

LIITE 6: Vapaaehtoistyön ilmoittautumis- ja rekisteröimislomake

VAPAAEHTOISTYÖN ilmoittautumis- ja rekisteröimislomake

Tällä lomakkeella kerätään vapaaehtoistyössä olevien ja siitä kiinnostuneiden nimiä ja yhteystietoja yhteydenpitoa ja toimintaa varten. Pyydämme Sinua ystävällisesti täyttämään lomake. Merkitse rasti niihin kohtiin, joissa voisit tarvittaessa olla mukana. Lomakkeen täyttäminen ei automaattisesti velvoita Sinua mihinkään, vaan toimintaan osallistumisesta sovitaan kussakin tapauksessa erikseen. Lisätietoja seurakunnan kotisivuilta tai Satu Kivisaarelta puh. 050-5578 459.

Ystävöityminta:

- Ystävä vanhukselle, perheelle, sairaalle
- Varamummo/-pappa
- Avustaminen diakoniatyön leireillä ja retkillä
- Kirkkokaveri
- Lastenhoitoapu esim. tilaisuuksissa

Keräykset:

- Yhteisvastuukerääjä
- Tasauskerääjä

Musiikki ja draama:

- Kuorotoiminta
- Bänditoiminta
- Kuvaelmat ja näytelmät

Ohjaajana:

- Pyhäkoulussa
- Varhaisnuorten kerhoissa ja askarteluhetkissä
- Lähetyspiireissä
- Päiväpiireissä
- Raamattupiireissä
- Rukouspiireissä
- Alfa-kurssella
- Valvojana nuorten tilaisuuksissa

Tiedotustyön avustaminen:

- Juttujen kirjoittaminen
- Tilaisuuksien valokuvaaminen
- Näyttelyjen rakentaminen
- Ilmoitusten jakelu ja levitys
-
- Hartauksien pitäminen

Käsillä tehtäviä asioita:

- Kahvitusten järjestäminen
- Leivonta ja ruoan laittaminen
- Käsitöiden tekeminen
- Avustaminen Kansalan lähetystuvassa ja Tapulikahvilassa
- Erilaiset rakennus- ja roudaus-tehtävät
- Pihatyöt: haravointi, ikkunan pesu jne.

Kirkkotilaisuuksissa avustaminen:

- Tekstinluku
- Kolehdin kerääminen
- Avustaminen ehtoollisen jakamisessa
- Esirukouksen valmistaminen ja lukeminen
- Musiikki: esilaulaja, solisti, soittaja

Olen suorittanut: Ensiapukurssin Järjestyksenvalvojakurssin Hygieniapassin

Kyllä, annan luvan yhteystietojeni tallettamiseen vapaaehtoistyön rekisteriin. Tietoja käytetään vapaaehtoistyön yhteydenpitoon ja toiminnan järjestämiseen. Huom! Alle 18-vuotialta huoltajan allekirjoitus. (Rekisteristä eroaminen esim. sähköpostilla alavuden.seurakunta@evl.fi tai soittamalla 06-5150 700)

Ei, tietojani ei saa tallettaa rekisteriin.

Nimi.....

Osoite.....

Puhelinnumero.....Sähköposti.....

Paikka ja päivämäärä.....

Allekirjoitus.....

Palauta lomake: Alavuden seurakunta, Kirkkotie 7, 63300 Alavus (kirkkoherranvirastoon tai ulkona olevaan postilaatikkoon). Palautetta ja parannusehdotuksia voi antaa paperin kääntöpuolelle!

Minulle saa lähettää postia seurakunnan vapaaehtoistyön toiminnasta.

LIITE 7: Iloisesti yhdessä –vapaaehtoistyön viikon ohjelma

Iloisesti yhdessä

vapaaehtoistyön

viikko

23.9.-2.10.

Perjantai 23.9.

- Klo 10.00 Alakouluisten kirkkohetki, Pyhä ja Tasaus, liturgina Pertti Krikku, saama Mikko-Matti Rinta-Harri, SIL. Tasauskolehdin keräivät itärannan koululaiset.
- Klo 13.00 Kaikenikäisten tasaustapahtuma srk-talossa, Mikko-Matti laulettava yhteislauluja ja kertoo tasauskohteesta Nepalista. Kaaheikko ja kahvi 6 €, myynnissä tasausleipää 2 €.
- Klo 14.00 Tasauskeräjä: liikenteessä.

Lauantai 24.9.

- Klo 10-14.00 Vapaaehtoiset asiakkaiden apuna kauppoissa.
- Klo 18.00 Majataloilta kirkossa, Petka Simojoki ja Et Cetera -kuoro, Jukka Järninen, vapaaehtoiset.

Sunnuntai 25.9.

- Klo 10.00 Yhdessä-messu kirkossa, liturgina Pertti Krikku, kirkkokuoro ja Caritas-kuoro, vapaaehtoiset eri tehtävissä.

Maanantai 26.9.

- Klo 11.00 Lähetystuvan syysavajaiset, vieraana Liija Lindholm Herättäjä-Yhdistyksestä, "Vapaaehtoistyö meillä ja maailmalla", Satu Kivi-saari

Tiistai 27.9.

- Klo 7-8.30 Hiljaisuuden polku kirkossa, tule hiljentymään ja rukoukseen.
- Klo 7-8.30 Aamupuuro ja kahvit seurakuntatalolla (ilmainen)
- Klo 10-13.00 Diakoniatoimiston avoimet ovet (avoimna myös ke ja to klo 13-17): Kierrätystä, kahvia ja kuulumisia.
- Klo 18.30 Tiikkutäkki-ilta kirkossa, yhteislauluina ripari lauluja vuosien varrelta, Matti Marjomäki & co, Juhon Loukasmäki, Timo Kumpunen ja nuorten aikuisten vapaaehtoisryhmä. Tarjoilu ennen tilaisuuden alkua kirkon eteisessä.

Keskiviikko 28.9.

- Klo 18.30 KT Tuula Pukkalan luento "Lapsen hyvät asiat arjessa" seurakuntatalolla, "Vapaaehtoistyön mahdollisuudetapsityössä" Merja Anttila. Lapsikuoro esiintyy. Lapsille arkkipyhäs alakerrassa. Päiväkerhot 40 v. juhlahahvit ennen tilaisuuden alkua

Torstai 29.9.

- Klo 16.30 Kerhönhojajien idea- ja virkistysilta Pappilassa, Salla Maarit Sepponen.
- Klo 18.00 Gospelbic Kurto-Luttrassa, ohjaajana liikuntapappi Eeva-Liisa Helle.
- Klo 18.30 Miestenilta srk-talossa, vieraana rovasti, perheneuvoja Juhani Virtala, kirjailija Tero Järvinen, Juhon Martikainen, Alavuden mies-kuoro. Tilaisuus alkaa kahvitarjoilulla. Arvontaa.

Perjantai 30.9.

- Klo 10.00 Äiti Teresan peittopiiri, Elna Mäki ja Alma Saari, "Vapaaehtoisena diakoniatyössä", Maija Hietaniemi.

Lauantai 1.10.

- Klo 19.00 Rippikoulujen aloitustapahtuma Kurto-Luttrassa, mukana Punainen Larika, Juhon Loukasmäki ja isokset. Tilaisuus on avoin kaikille.

Sunnuntai 2.10.

- Klo 10.00 Kummikirkko. Lapsityönohjaaja Merja Anttilan virkaan siunaaminen. Ruokailu ja Päiväkerho 40 v. näyttely srk-talossa. Iltm. 26.9. mennessä kirkkoherranvirastoon puh. 06-5150 700. Lapsille askarteluhetki alakerrassa.
- Klo 18.00 Suomalainen messu kirkossa, projekti-kuoro ja solistit Leena Saunonen ja Mika Uusitalo, Sanna Ägren, Timo Saarimäki, Timo Kiprianoff, Tuomo Kallio ja Matti Marjomäki.

LIITE 8: Saate työyhteisön kyselyyn

19.3.2012

Hei, työkaverit!

Opinnäytetyötäni varten tarvitsisin vielä hetkisen aikaanne. Toivoisin teidän hetkeksi pysähtyvän miettimään vapaaehtoistyöhön liittyviä asioita ja vastaamaan liitteenä olevaan kyselyyn. Teen opinnäytetyönäni raportin vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeesta seurakunnassamme.

Hankeaikaa on takana nyt noin vuosi ja vapaaehtoistyön tiiminä aloittanut työryhmä muuttui vuoden 2012 alusta vapaaehtoistyön vastuuryhmäksi. Ideointi ja kehittäminen jatkuu vapaaehtoistyön vastuuryhmässä, vaikka varsinainen hankeaika päättyykin tämän vuoden lopussa. Opinnäytteeni tulisi valmistua tänä keväänä, joten tätä kyselyä voidaan pitää väliarviointina hankkeelle.

Kyselyyn vastataan nimettömästi. Vastaukset raportoidaan niin, ettei vastaajien henkilöllisyys tule ilmi. Kyselyn voi tallentaa omalle koneelleen, täyttää sähköisesti ja sen jälkeen tulostaa ja palauttaa postilokerooni virastoon. Kaikkien työyhteisön jäsenten vastaus on tärkeä, koska vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on kaikkien yhteinen juttu.

PALAUTETTAHAN KYSELYN KE 28.3.12 MENNESSÄ! SUURET KIITOKSET!

Kevätterveisin

Maija Hietaniemi, sosionomi-diakoni -opiskelija

LIITE 9: Kysely työyhteisölle

KYSELY TYÖYHTEISÖLLE VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMISEKSI (maaliskuu 2012)

Alavuden seurakunnassa on meneillään vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke. Hankkeen tarkoituksena on yhdessä Alavuden seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa löytää uusia näkökulmia vapaaehtoistyöhön. Seurakuntalaisia rohkaistaan löytämään oma paikkansa ja tehtävänsä seurakunnassa. Hankkeessa kehitetään vapaaehtoistyön organisointia ja sisältöjä sekä luodaan pysyviä ja laadukkaita rakenteita vapaaehtoistyön kehittämiseksi. Tarkoituksena on muuttaa työkulttuuria niin, että vapaaehtoisille löytyisi enemmän tilaa ja erilaisia tehtäviä. Tavoitteena on koko seurakunnan vapaaehtoistyön kehittäminen yhteisesti.

1. Onko yhteistyö eri työalojen välillä hankkeen aikana lisääntynyt? Miten?

2. Oletko havainnut hankkeen aikana muutosta työyhteisön työskentelyssä liittyen vapaaehtoistoimintaan? Millaista?

3. Oletko havainnut hankkeen aikana omassa ajattelussasi muutosta suhtautumisessasi vapaaehtoismintaan? Millaista?

4. Mikä hankkeessa on ollut mielestäsi erityisen hyvää?

5. Mitä hankkeessa olisi voitu tehdä toisin?

6. Mitä muuta haluaisit sanoa?